

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1908. Första Kammaren. N:o 44.

Onsdagen den 29 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet greve *Hamilton* aflämnade Kungl. Maj:ts nedan-nämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående anslag till en vetenskaplig expedition till Spets-bergen år 1908;

2:o) angående statsunderstöd till en ifrågasatt samskola i Eslöf;

3:o) med förslag till vissa ändringar i lagen angående civila tjänst innehafvares rätt till pension den 11 oktober 1907;

4:o) angående framställning från Magnesitbolaget Tanekaise beträffande vissa af bolaget arrenderade mineralfyndigheter å krono-jord i Norrbottens län;

5:o) angående försäljning af en till förra militiebostället Sjö-gården n:o 1 jämte Sjögården n:o 2 i Älfsborgs län hörande lä-genhet;

6:o) angående försäljning af åtta lägenheter från förra skva-dronschefsbostället Sallerup n:is 1, 6 och 7 i Malmöhus län; samt

7:o) angående försäljning af tre till Kungsladugården Skälby i Kalmar län hörande områden.

Justerades protokollet för den 22 i denna månad.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande statsut-skottets den 25 och 28 innevarande april bordlagda utlåtande n:o 90, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående lönereglering för landsstaterna i länen m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en till Riksdagen den 21 februari 1908 aflåten, till statsutskottets förberedande behandling öfverlämnad proposition (n:o 71) hade Kungl. Maj:t, under åberopande af bifogadt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden, föreslagit Riksdagen, bland annat,

1:o) att medgifva, att länsstyrelsernas kassarörelse skulle från och med den 1 januari 1909 öfverflyttas på riksbankens skilda kontor i residensstäderna, samt att Kungl. Maj:t, efter öfverenskommelse med fullmäktige i riksbanken, ägde meddela de bestämmelser, som i afseende härå kunde finnas erforderliga;

2:o) att godkänna aflöningsstat och öfvergångsstat för landsstaterna att tillämpas från och med år 1909 af den lydelse, propositionen utvisade;

3:o) att — med undantag för landtränmästarne — godkänna vissa uppgifna villkor och bestämmelser för åtnjutande af de i staten upptagna aflöningsförmåner;

4:o) att förklara

ej mindre att enhvar, som med eller efter 1909 års ingång tillträdde i aflöningsstaten upptagen befattning vid landsstaten, skulle vara pliktig att underkasta sig nu omförmälda villkor och bestämmelser; samt

att de förutvarande innehafvare af dylika befattningar, hvilka icke före den 1 november 1908 anmälde, att de ville underkasta sig den nya aflöningsstaten samt nyssnämnda villkor och bestämmelser, och som icke lagligen kunde därtill förbindas, skulle varda bibehållna vid dem dittills tillkommande aflöningsförmåner äfvensom, i den mån ej annat föranleddes af bestämmelserna i förenämnda lag, vid den rätt till pension, som dittills tillkommit dem; och

5:o) att för beredande af tillgång till arfvode åt extra länsnotarier och öfriga extra biträden hos länsstyrelserna samt till vikariatsersättning under semester för därtill berättigade tjänstemän anvisa på ordinarie stat ett reservationsanslag af 193,000 kronor med rätt för Kungl. Maj:t att af detta anslag redan år 1908 använda 15,000 kronor till ökning af arfvodena åt de extra biträdena vid de länsstyrelser, där sådan ökning funnes vara mest behöflig, samt med förklarande, att efter indragning af landtränmästare-tjänst Kungl. Maj:ts vederbörande befallningshafvande skulle äga att uppbära samt mot redovisning och med besparing af anslag från nyssnämnda reservationsanslag, på sätt Kungl. Maj:t kunde finna godt stadga, till extra biträdens aflöning använda de den indragna tjänsten tillhörande provisioner.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehaft, bland andra, nedannämnda inom Andra Kammaren väckta motioner, nämligen:

n:o 258, af herr *C. G. Johansson* i Affösa m. fl., hvilka föreslagit, att Riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära sådan ändring i ofvan nämnda proposition om landsstaternas organisation, att kronofogdetjänsterna indroges vid de nuvarande innehafvarnes afgang, samt att den föreslagna omregleringen af länsmansdistrikt endast utfördes i mån, som det genom kronofogdetjänsternas indragning lämpligen kunde ske;

n:o 261, af herr *S. Söderberg* i Hobborn, som hemställt, att Riksdagen vid frågan om omorganisation af fögderiernas förvaltning måtte taga under allvarlig ompröfning, huruvida icke kronofogdetjänsterna jämväl torde kunna indragas och deras nuvarande tjänstebefattning lämpligen uppdelas på länsmännen och vissa andra landsstatstjänstemän, och i sammanhang därmed för sin del besluta om huru öfvergången borde ske;

n:o 263, af herr *J. Widén*, i hvilken motion föreslagits, att Riksdagen, vid godkännande af aflöningsstat för landsstaterna att tillämpas från och med år 1909, måtte besluta *antingen* att borttaga den emellan länen föreslagna och för närvarande bestående klassindelningen i afseende å tjänstgöringspenningarne till landssekreterare-, landskamrerare-, länsnotarie- och länsbokhållarebefattningarne, möjligtvis med undantag för landssekreterare och landskamrerare i de två folkrikaste länen, Malmöhus samt Göteborgs och Bohus län, *eller ock* att i detta afseende uppflytta Jämtlands län till likhet med de län, som nu vore föreslagna att sättas i andra klassen;

n:o 287, af herr *Widén*, som i denna motion föreslagit, att Riksdagen, vid godkännande af ny lönestat för kronofogdar och länsmän, måtte i afseende å den nämnda tjänstemän tillkommande ersättning för polisresor besluta, dels att ersättning till kronofogde för sådana resor, som omförmälas i kungl. kungörelsen den 17 juni 1904, icke måtte vidare utgå; dels att dylik ersättning till länsman skulle antingen begränsas till resor för *gröfre* brotts upptäckande samt förbrytares efterspanande och gripande eller ock inskränkas till att omfatta allenast reseersättning i öfverensstämmelse med kungl. kungörelsen den 22 september 1899; och dels att den i nyssnämnda författning stadgade rätt till ersättning för särskild utgift, som kronofogde eller länsman måst vidkännas, måtte angifvas till att omfatta allenast sådan utgift, som för behörigt verkställande af i författningen omförmäld åtgärd, undersökning eller utredning varit *oundgängligen* nödig;

n:o 265, af herr *T. Zetterstrand*, som hemställt, att såväl Stockholms länsstyrelse som lämpligt antal af de under samma styrelse lydande tjänstemän måtte sättas på extra stat:

n:o 267, af herr *E. O. Magnusson* i Tumhult, m. fl., hvilka hemställt, *dels att* Riksdagen måtte för närvarande afslå det förslag till lönerreglering för landsstaten, som af Kungl. Maj:t framlagts, i hvad detsamma afsåge kronofogde- och länsmansbefattningarne, samt i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om framläggande för nästkommande Riksdag af nytt förslag till dylik lönerreglering i denna del, grundadt på indragning af kronofogdebefattningarne, *dels att* Riksdagen med afseende på befattningarne vid landsstaten, med undantag af vaktmästarne vid länsstyrelserna, måtte bestämma löneförmånerna i öfverensstämmelse med lönerregleringskommitténs förslag; och

n:o 274, af herr *N. E. Lindberg* m. fl., hvilka föreslagit, att Riksdagen ville besluta *att*, med afslag å Kungl. Maj:ts proposition n:o 71, i hvad den icke afsåge vissa nedan angifna anslag till förstärkt polisbevakning å landet och juridiskt biträde åt svenska lappar i Norge m. m., i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om nytt förslag till reglering af landsstatstjänstemännens löner, i hvilket kronofogdetjänsternas och möjligen obehöfliga länsstyrelsens indragning blifvit genomförda; *att* för år 1909 höja det nu å extra stat utgående anslaget af 135,000 kronor för förstärkt polisbevakning å landet samt för gröfre brotts upptäckande med 15,000 kronor eller till 150,000 kronor; *att* för år 1909 höja det å extra stat utgående anslaget af 17,500 kronor för juridiskt biträde åt de svenska lapparna i Norge samt till lappfogdar och lappförmän äfvensom ordningsmän inom lappbyarna med 3,000 kronor eller till 20,500 kronor; samt *att* för år 1909 bevilja landsstaternas tjänstemän och betjänte ett extra lönetillägg att utgå efter de grunder, som omförmälas i protokollet öfver finansärenden den 13 januari 1908 och som återfunnes under rubriken »Utgifterna» i innevarande års statsverksproposition.

Utskottet hade på anförda skäl hemställt,

I. att Riksdagen, i anledning af Kungl. Maj:ts förevarande proposition och herrar Zetterstrands och Widéns ofvanberörda motioner samt med afslag å herr Magnussons m. fl. och herr Lindbergs m. fl. omförmälda motioner i hvad de afsåge länsstyrelserna, måtte

a) medgifva, att länsstyrelsernas kassarörelse skulle från den 1 januari 1909 öfverflyttas på riksbankens skilda kontor i residensstäderna, samt att Kungl. Maj:t, efter öfverenskommelse med fullmäktige i riksbanken, egde meddela de bestämmelser, som i afseende härå kunde finnas erforderliga;

b) att godkänna följande afföningsstat för tjänstemän och betjänte vid länsstyrelserna att tillämpas från och med år 1909:

Aflöningsstat.

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Orts-till-lägg	Summa kr.	Anmärkingar
Landssekreterare och landskamrerare:					
<i>i Malmöhus samt Göteborgs och Bohus län:</i>					
1 tjänsteman	5,000	2,900	—	7,900	
3 tjänstemän	15,000	8,700	—	23,700	
<i>i Östergötlands, Jönköpings, Kalmar, Kristianstads, Älfsborgs, Skaraborgs, Värmlands, Örebro, Kopparbergs, Gäfleborgs, Västerbottens, Södermanlands, Kronobergs, Västerbottens och Norrbottens län:</i>					
1 tjänsteman (Umeå och Luleå)	5,000	2,500	300	7,800	Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kr.
3 tjänstemän (Umeå och Luleå)	15,000	7,500	900	23,400	
1 tjänsteman (öfriga residensstäder)	5,000	2,500	—	7,500	
25 tjänstemän (öfriga residensstäder)	125,000	62,500	—	187,500	
<i>i Uppsala, Blekinge, Gottlands, Hallands, Västmanlands och Jämtlands län:</i>					
1 tjänsteman (Östersund)	5,000	2,100	300	7,400	
1 „ „	5,000	2,100	300	7,400	
1 „ (öfriga residensstäder)	5,000	2,100	—	7,100	
Transport	—	—	—	279,700	

	Lön	Tjänstgöringspennin- gar	Orts- till- lägg	Summa kr.	Anmärkingar
Transport	—	—	—	279,700	
9 tjänstemän (öfriga re- sidensstäder)	45,000	18,900	—	63,900	} Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kr.
<i>i Stockholms län:</i>					
1 tjänsteman	4,400	2,000	—	6,400	
1 „	4,400	2,000	—	6,400	
Länsnotarier och länsbokhållare:					
<i>i Malmöhus samt Göte- borgs och Bohus län:</i>					
1 tjänsteman	2,200	1,600	—	3,800	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr. och efter ytterligare 5 år med likaledes 500 kronor.
3 tjänstemän	6,600	4,800	—	11,400	
<i>i Stockholms län:</i>					
1 tjänsteman	1,500	1,000	—	2,500	} Efter 10 år kan lönen höjas med 500 kro- nor.
1 „	1,500	1,000	—	2,500	
<i>i öfriga län:</i>					
1 tjänsteman (Östersund, Umeå eller Luleå).....	2,200	1,400	150	3,750	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr. och efter ytterliga- re 5 år med lika- ledes 500 kr.
5 tjänstemän (Östersund, Umeå eller Luleå).....	11,000	7,000	750	18,750	
1 tjänsteman (öfriga re- sidensstäder)	2,200	1,400	—	3,600	
35 tjänstemän (öfriga re- sidensstäder)	77,000	49,000	—	126,000	
2:dra och 3:dje läns- notarier och länsbok- hållare:					
1 tjänsteman.....	2,000	1,200	—	3,200	}
20 tjänstemän.....	40,000	24,000	—	64,000	
Transport	—	—	—	595,900	

	Lön	Tjänstgöringspennin- gar	Orts- till- lägg	Summa kr.	Anmärkningsar
Transport	—	—	—	595,900	
Landskanslistor och landskontorister:					
1 tjänsteman (Stockholm)	700	500	—	1,200	} Efter 10 år kan lönen höjas med med 300 kronor.
3 tjänstemän »	2,100	1,500	—	3,600	
1 tjänsteman, (Östersund, Umeå eller Luleå).....	1,200	800	100	2,100	} Efter 5 år kan lönen höjas med 300 kr., efter ytterligare 5 år med likaledes 300 kr. och efter ytter- ligare 5 år med lika- ledes 300 kr.
11 tjänstemän, (Öster- sund, Umeå och Luleå)	13,200	8,800	1,100	23,100	
1 tjänsteman (öfriga re- sidsstäder)	1,200	800	—	2,000	
91 tjänstemän (öfriga re- sidsstäder)	109,200	72,800	—	182,000	
Vaktmästare:					
1 vaktmästare (Stockholm)	500	300	—	800	} Efter 10 år kan lönen höjas med 100 kr.
1 » »	500	300	—	800	
1 vaktmästare (Östersund, Umeå eller Luleå).....	700	350	75	1,125	} Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kro- nor.
5 vaktmästare (Östersund, Umeå och Luleå)	3,500	1,750	375	5,625	
1 vaktmästare (öfriga re- sidsstäder)	700	350	—	1,050	
40 vaktmästare (öfriga residsstäder)	28,000	14,000	—	42,000	
Summa	—	—	—	861,300	

e) besluta, att under ofvanstående aflöningsstat skulle införas följande bestämmelse:

»Denna lönestat träder i kraft den 1 januari 1909, under förutsättning att Kungl. Maj:t dessförinnan meddelar föreskrift därom att samtliga ordinarie tjänstemän och betjante skola, i den mån ej undantag kunna anses böra stadgas eller för särskilda fall efter

pröfning medgifvas, vara å tjänsterummet tillstädes minst sex timmar hvarje söckendag»;

d) godkänna följande öfvergångsstat för landtränsmästare att tillämpas från och med år 1909:

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Summa kr.
20 landtränsmästare.....	50,000	25,600	75,600

e) för beredande af tillgång till arfvode åt extra länsnotarier och öfriga extra biträden hos länsstyrelserna samt till vikariatersättning under semester för därtill berättigade tjänstemän anvisa på ordinarie stat ett reservationsanslag af 193,000 kronor med rätt för Kungl. Maj:t att af detta anslag redan år 1908 använda 15,000 kronor till ökning af arfvodena åt de extra biträdena vid de länsstyrelser, där sådan ökning finnes vara mest behöflig, samt med förklarande att efter indragning af landtränsmästaretjänst Kungl. Maj:ts vederbörande befallningshafvande skall äga att uppbära samt mot redovisning och med besparing af anslag från nyssnämnda reservationsanslag, på sätt Kungl. Maj:t kan finna godt stadga, till extra biträdens aflöning använda de den indragna tjänsten tillhörande provisioner;

f) för beredande *dels* af tillfällig löneförbättring åt tjänstemän och betjante vid Stockholms länsstyrelse med följande belopp, nämligen:

för landssekreteraren och landskamreraren hvardera 1,700 kronor, däraf 600 kronor skola anses utgöra lön, 500 kronor tjänstgöringspenningar och 600 kronor ortstillägg,

för länsnotarien och länsbokhållaren hvardera 1,400 kronor däraf 700 kronor skola anses utgöra lön, 400 kronor tjänstgöringspenningar och 300 kronor ortstillägg,

för enhvar af landskanslisterna och landskontoristerna 1,000 kronor, däraf 500 kronor skola anses utgöra lön, 300 kronor tjänstgöringspenningar och 200 kronor ortstillägg, samt

för enhvar af vaktmästarne 400 kronor, däraf 200 kronor skola anses utgöra lön, 50 kronor tjänstgöringspenningar och 150 kronor ortstillägg,

dels ock af arfvode åt en andre länsnotarie 3,200 kronor, däraf 2,000 kronor skola anses utgöra lön och 1,200 kronor tjänstgöringspenningar.

på extra stat för år 1909 anvisa ett belopp af tillhopa 14,200 kronor.

Afdelningen I.

Punkten a).

Friherre Lagerbring: Jag inser mer än väl, att landtränteriernas indragning är en afgjord sak, och att det är villkoret för, att denna stora och omfattande löneroglering för landsstaten skall blifva af Riksdagen antagen. Landträntmästarna äro gjorda att offras upp, och man har t. o. m. under de sista dagarna hört, att Andra Kammaren icke anser det offret stort nog, utan skulle vilja på offerbanken placera äfven landets alla kronofogdar. Detta kan icke hindra mig från att i dag, då ärendet föredrages, uttala några erinringar vid ett förslag, som blifvit afstyrkt af statskontoret och en stor del länsstyrelser, men dock nu blifvit en kungl. proposition. Jag ber få betona, att när jag uttalar dessa erinringar och anmärkningar, riktar jag dem icke mot chefen för civildepartementet. Jag förstår mer än väl, att han knappast hade något annat val, om han ville genomföra denna löneroglering, än att framlägga förslaget ungefär såsom det nu blifvit affattadt.

Det förefaller mig emellertid, som om man hämtat motive- ringen för detta förslag hufvudsakligen från de mindre länen, där räntmästarna sägas ha mycket litet att göra. Förhållandena äro dock helt andra i de större och folkrika länen, och i det län, som jag representerar, är räntmästaren mycket strängt sysselsatt. Hans arbetstid uppgår till minst 6 timmar, under en stor del af året till 8 timmar dagligen, och dessutom måste han ha ett biträde. Nu kan det hända, såsom jag nämnde, att förhållandena äro olika på andra ställen, men inom vissa länsstyrelser, särskildt den jag känner till, kommer nog förändringen att medföra, till att börja med åtminstone, stora olägenheter. Man minskar visserligen en del af arbetet för länsstyrelserna, men man lämnar kvar en väsentlig del, på samma gång man tager bort en tjänsteman, som hittills varit fullt sysselsatt, och man menar, att detta arbete kan skötas af de öfriga, och att möjligen, när räntmästaren afgår, man skall få ersättning i en ny tjänsteman, dock af mera underordnad karaktär; man får hoppas det, men herrarna veta nog, att det icke är så lätt att få löner anslagna till nya tjänstemän.

Fördelarna af förändringen skulle vara dels för statsverket och dels för allmänheten. Jag kan icke se, att fördelarna för statsverket bli så synnerligen stora. Man talar om besparing, och det är sant, att man så småningom drager in räntmästarnes löner, men i stället gifver man ökadt arbete åt såväl statskontoret som riksbanken och möjligen äfven postsparbanken; ett arbete som hittills

Ang. öfverflyttning af länsstyrelsernas kassarörelse på riksbanken.

Ang. öfverflyttning af länsstyrelsernas kassarörelse på riksbanken.
Forts.)

utförts på ett ställe, fördelas sålunda på minst tre verk, möjligen fyra, om postsparbanken skall öfvertaga pensionerna. Arbetet inom landskontoret i Göteborg exempelvis har på senare åren vuxit ofantligt. Endast stämpeluttagningarna voro förra året 600 stycken, och dessa öfverflyttas nu på statskontoret, som därjämte har att öfvertaga stämpeluttagningarna från öfriga 23 län. Insättningar och uttagningar på ränteriet representera i Göteborg ett belopp af omkring 30 millioner årligen, till landskontoret inkomna ärenden hafva vuxit från ungefär 4,000 år 1880 till mellan 10,000 och 11,000 år 1907.

Uppbördens af statsmedel var år 1880 omkring 1,600,000 kronor, hade vuxit år 1905 till 9 millioner och sista året till öfver 13 millioner kronor. Länsstyrelserna ha fått nya åligganden sig anförtrodda, allteftersom nya förordningar och nya skattelagar kommit till, såsom till exempel om maltskatt och sockerskatt. Jag vill därför nu ha uttalat, att det blir verkligen svårt för länsstyrelserna, åtminstone i de större länen, att bära den onekligen i ovanligt hög grad växande arbetsbördan, som man lägger på dem, om man icke samtidigt tillgodoser dem med tillräckliga arbetskrafter.

Man säger ock, att det nya förslaget medför fördelar för allmänheten. Ja, dessa fördelar skulle bestå däri, att »hvem som helst hädanefter skulle kunna fullgöra levereringar och erhålla kvitto därå med allmänna posten samt likaledes med tjänstepost få mot insändande af rekvisitionshandlingar betalning till sig öfversänd i form af chek». Däremot vill jag säga, att dessa fördelar kan allmänheten vinna lika väl med bibehållande af räntmästarne, och i det län, som jag närmast känner till, har det förfarandet redan praktiserats i mycket stor utsträckning; skillnaden är endast den, att likviden bestått i kontanta medel i stället för i chek. Allmänheten på landsbygden torde ännu så länge tycka mer om att få betaldt i kontanter.

Det kan hända, att en och annan föreställer sig, att räntmästarne ha stora penningsummor hos sig förvarade, och att det vore fördelaktigt, om det förhållandet upphörde. Men så är det icke, ty räntmästarne ha icke mer än 10,000 kronor såsom kassa för löpande utgifter. Allt annat sättes in på riksbanken och tages ut, när det behöfves.

Skillnaden enligt det nya förslaget blir egentligen endast den, att i stället för att förut länsstyrelsen tog ut från riksbanken på en gång de belopp, som behöfdes, och betalade ut dem i form af kontanter, så får nu allmänheten, som besöker ränteriet, en check, går med den till riksbanken och erhåller där betalning.

Nu frågar man möjligen: kan då detta förslag icke genomföras, då det stöter på så stora praktiska svårigheter? Därpå vill jag svara, att naturligtvis *kan* det genomföras, och så småningom kommer det nog att gå lättare och lättare, när maskineriet varit i gång

en tid. Men de stora fördelarna och besparingen, som man tänkt sig, skola uppnå, på dem tror jag att man väsentligt missräknat sig.

En sak skulle jag vilja tillägga, innan jag slutar, nämligen att det synt mig, som om de nuvarande räntmästarne kunnat påräkna litet mer hänsynsfullhet. Många af dem äro gamla män, grånade i statens tjänst, och de ha hittills varit ett slags afdelningschefer inom länsstyrelserna, men efter hvad jag kan se, bli de enligt detta förslag degraderade till biträden på landskontoren för expedition och bokföring. Man hade därför kunnat tänka sig, att de föreslagits komma på indragningsstat; detta hade blifvit dyrare för statsverket, det erkänner jag, men det hade gjort öfvergången mindre svår och mindre smärtsam för dessa gamla tjänstemän.

I afseende på själfva den föreliggande frågan har jag intet yrkande att göra, och detta af det skälet, att jag finner, att löne-regleringen, som medför stora förbättringar och fördelar för många af landsstatens tjänstemän, utan detta villkor icke kan genomföras. Jag ställer mig därför på den ståndpunkten, som blifvit uttalad i den af herr Törnebladh afgifna reservationen, i hvilken friherre Gripenstedt instämt, där det säges, att man icke är öfvertygad om fördelen af den föreslagna förändringen, men dock icke vill motsätta sig densamma.

Friherre Palmstierna: Jag är till stor del förekommen af den föregående ärade talaren, men jag har dock låtit anteckna mig såsom talare, därför att jag vid remissen af Kungl. Maj:ts proposition tillät mig att med några ord fästa uppmärksamheten på olägenheterna af räntmästarnes indragning, och jag skulle därför nu be att få något utförligare framhålla de olägenheter, ehuru jag i någon mån kommer att upprepa hvad nyss sagts.

Men dessförinnan anhåller jag få till herr statsrådet och chefen för civildepartementet framföra min och mångas inom landsstaten stora tacksamhet för den framlagda propositionen, däri han visat sig såsom en fackminister, som förstår sitt fack och inser nödvändigheten af de föreslagna löneförhöjningarna. Dessa äro i proportion till de nuvarande alltför låga lönerna betydligt höjda, men de öfverskrida icke på något ställe det verkliga stora behovet.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande intaga nämligen enligt mitt förmenande undan för undan en alltmåra framstående ställning i anledning af de ständigt ökade göromålen, som den ekonomiska lagstiftningen är efter år tillför dem. Och härvidlag betyda icke minst de remisser, som med anledning af Riksdagens skrivelser till Kungl. Maj:t ske till Kungl. Maj:ts befallningshafvande, ty det är naturligtvis nödvändigt, att svaren bli utarbetade med sakkännedom om särskildt den landsdelens behof och på sådant sätt, att Kungl. Maj:t och äfven Riksdagens utskott hafva nytta af dem.

Ang. öfverflyttning af länsstyrelsernas kassarörelse på riksbanken.
(Forts.)

Ang. öfverflyttning af länsstyrelsernas kassarörelse på riksbanken.
(Forts.)

Det är därför nödvändigt för Kungl. Maj:ts befallningshafvande att ständigt ha tillgång till goda och tillräckligt många arbetskrafter, hvilket under de senare åren varit omöjligt med anledning af täflan med den privata verksamhetens höga löner. Men naturligtvis blir det, sedan de föreslagna löneförhöjningarna genomförts, betydligt bättre. Likaledes är det nödvändigt att få goda krafter till rekrytering af den öfriga landsstaten, kronofogdar och länsmän, hvilkas befattning särskildt med uppbörden och polisuppsikten i det vidsträckta riket är af största vikt.

Jag kommer nu tillbaka till frågan om landtränmästarne. Denna har tydligen varit en ganska kinkig sak för Kungl. Maj:t att utreda, hvilket man kan se däraf, att i den kungl. propositionen på 77 sidor eller nära en tredjedel af del hela talas om räntmästarne, pro et contra. Först har löneregleringskommittén föreslagit, att räntmästarne skola inflyttas på landskontoren och där vara underordnade tjänstemän. Detta afstyrktes af såväl två reservanter inom kommittén, nitton Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som ämbetsverken. Sedan tillkallades två sakkunniga, och de föreslogo, att man i stället skulle öfverflytta uppbörden till riksbanken, stämpelutlämningen till statskontoret och pensionsutbetalningarna till postsparbanken. Nio Kungl. Maj:ts befallningshafvande mer eller mindre tillstyrkte detta, tolf afstyrkte, och statskontoret mottog förslaget, minst sagt, mycket kyligt och kunde icke inse, hvori den bebådade fördelen för allmänheten skulle bestå. Statskontorets chef framhöll därjämte, att besparingen nog blefve mycket liten, och den enda, som var belåten, var reservanten, herr Tenow. Således är det egentligen på dessa två sakkunniges och herr Tenows förslag, som det hela hvilat. De flesta myndigheter ha icke kunnat biträda detsamma.

Hvad riksbanken beträffar, så ha fullmäktige sagt, att det icke möter något hinder, men framhållit, dels att som det är fråga om hundratals sådana anordningar eller checker, så kan riksbanken icke svara för att utbetalningar kunna äga rum mer än två gånger i veckan, och då är att märka, att räntmästarne hafva utbetalning hvarje söckendag. Vidare ha fullmäktige framhållit, att denna förändring naturligtvis på en del ställen föranleder ökade kostnader. Och två reservanter bland fullmäktige, båda tillhörande Första Kammaren, ha sagt, att förändringen troligtvis medför icke obetydligt ökade utgifter, och att sålunda besparingen icke är så stor.

När det nu är fråga om, hur stor besparingen egentligen kan bli, får man också tänka på, att en ökning af antalet biträden inom landskontoren troligen blir nödvändig. Således flera biträden inom riksbanken och flera biträden på statskontoret — statskontoret har redan begärt 7,000 kronor för detta ändamål — och så kanske postsparbanken kommer med en liknande begäran, ty gifvet är, att förändringen medför ökadt besvär för både landskontoren, riksbanken

ken, statskontoret och postsparbanken. Och hvad stämpelpappersfrågan angår, tror jag, att många af stämpelförsäljarna i landsorten och särskildt härads höfdingarna komma att få stora svårigheter, därför att de måste i god tid rekvirera sina stämplat från statskontoret. Äfvenså tror jag, att kontrollen blir kinkig nog.

Utskottet säger på sidan 191, att utskottet anser sig icke böra afstyrka detta förslag — således en tämligen ljum tillstyrkan — och att utskottet icke är öfvertygad om, att det kommer att medföra någon mera afsevärd besparing för statsverket. Men däremot tror utskottet, att det blir fördelaktigare för allmänheten, då nuförtiden äfven på landsbygden icke finnes svårighet att komma ut med checker. Men just hvad allmänheten beträffar, tror jag, att förslaget icke blir någon fördel.

Nu kan man få kontanta pengar direkt från ränteriet på det sättet, att sedan anordning utskrifvits, skickar man den kvitterad, om man icke vill gå med den själf. till residensstaden, och får sedan kontanta pengar i handom. I stället skulle nu skrivas ut anordningar och checker, således 6 namn i stället för förut 3; detta är icke en tidsbesparing. Kommer en person till Kungl. Maj:ts befallningshafvande i en stad för att göra en utbetalning eller mottaga en inbetalning, får han gå till två ställen mot förut endast ett, och detta kan icke vara någon fördel.

Nu händer det, att dessa anordningar, hvarå checker skulle utskrifvas, ibland äro mycket små, t. ex. restitutioner af skatt, som många gånger icke gå upp till en krona. Om man får en check på en krona, icke lönar det väl då mödan att spännen för hästen för att fara till ett aflägsset afdelningskontor och där få checken inlöst. Ibland bli checkerna mycket stora, på 50,000 kronor och mera. Hvad säga nu alla dessa småbanker och afdelningskontor om sådana checker? Jo, förr i världen, då de hade rätt att utsläppa egna sedlar, som de utan ränteförlust kunde lämna ut, då kunde de icke begära bättre än att bli af med dem och voro då villiga att inlösa checker. Men att nu hålla sig med kassa i riksbanks sedlar, för hvilka de skola betala ränta, äro de icke villiga till. Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Jönköpings län skulle en gång skicka till regementet i Eksjö 50,000 kronor och ville skicka det i form af check. Men på bankens afdelningskontor svarades det: vi ha icke råd att ligga inne med riksbanks sedlar i stora massor för att inlösa checker, utan var god och skicka kontant.

På samma sätt kommer det nog att ske i andra fall, och det vanliga blir därför, att någon affärsman i orten säger: jag skall taga checken och lösa in den, men *mot provision*. Således blir fördelen för allmänheten icke någon alls.

Jag slutar dock såsom den förste ärade talaren med att förslaget om landtränmästarnes indragning är uppsatt såsom ett gifvit pris för landsstatens lönereglering, det är det första barnet, som

Ang. öfverflyttning af länsstyrelsernas kassarielse på riksbanken.
(Forts.)

Ang. öfverflyttning af länsstyrelsernas kassarörelse på riksbanken.
(Forts.)

skall kastas åt vargarna. Det är således icke något annat att göra än att instämma med herrar Törnebladh och friherre Gripenstedt, som icke äro särdeles förtjusta i reformen, men för lönereglerngens genomförande måst böja sig. Jag har icke något yrkande att göra.

Herr statsrådet grefve Hamilton: Jag har begärt ordet närmast med anledning af de två sista ärade talarnes anföranden. Men med herr talmannens tillåtelse skall jag, innan jag ingår på hvad dessa talare yttrade, anhålla att få säga några ord om denna fråga i dess helhet, och hoppas jag, att herr talmannen tillåter mig att därvid i förbigående vidröra äfven några punkter, som för närvarande icke äro föredragna.

Den proposition, som nu föreligger till Riksdagens afgörande, afser icke endast en löneroglering i vanlig mening, den innehåller också åtskilliga ganska genomgripande förslag till förändringar, hvilka på många håll väckt ganska skarpa gensagor. Jag tillåter mig härvid erinra om den indragning af en mängd tjänster, hvilken i åtskilliga fall skall genomföras mot ortsinnevånarnas och myndigheternas protester, och särskildt af en hel klass ämbetsmän, räntmästarne, om hvilka det nu är fråga.

En reform, som kanske är mera genomgripande, än de flesta föreställa sig, är föreskriften om obligatorisk direkt skriftväxling inom landsstaten, som måste genomföras mot myndigheternas afstyrkande. Slutligen vill jag erinra om det vidtomfattande förslaget om anordnande af en reservpolis. I alla dessa hufvudpunkter har jag haft det stora nöjet att finna Kungl. Maj:ts proposition tillstyrkt af statsutskottet, och därför anser jag det vara min plikt att förklara, att jag icke har något att invända mot de förändringar, som statsutskottet föreslagit i detaljer. Endast i två punkter anser jag mig skyldig att framställa några anmärkningar, ehuru jag vet, att de icke komma att betyda mycket. Det är vid hvad statsutskottet föreslagit för att, såsom det säger, underlätta genomförandet af indragning af Stockholms län och i fråga om löneförmånerna för häradsskrifvare. I öfriga punkter kommer jag, äfven där jag anser, att Kungl. Maj:t haft goda skäl för sina förslag, icke att på något sätt inlägga någon gensaga mot hvad statsutskottet föreslagit.

Jag ber härefter att få vända mig mot de båda sista talarne, till hvilka jag dock får hembära min tacksamhet för det sätt, hvar på de behandlat det förslag, som jag vet hos dem väckt de största betänkligheter. Jag förstår väl, att man härvidlag är betänksam. Organisationen af landtregeringen i Sverige är icke blott urgammal, den har ock visat sig från början anordnad med sällsynt klokhet och framsynthet. Den har under skiftande tider och mycket växlande förhållanden ständigt visat sig på förvånande godt sätt kunna fylla sin uppgift. Inför en sådan institution är äfven den, som

annars icke är rädd för förändringar, skyldig att vara konservativ, och det har också från min sida ingalunda varit någon förhastad gärning, då jag här föreslagit räntmästarejänsternas indragning.

De båda föregående ärade talarne hafva fullkomligt riktigt framhållit, att frågans läge är sådant, att man i själfva verket knappast haft någon annan utväg att tillgripa än denna. Två löne-regleringskommittéer med så stora mellanrum som mellan den af år 1873 och den sista, nu arbetande kommittén hafva enstämmigt utdömt denna institution, sådan som den nu är ordnad, och mot densamma framställt grava anmärkningar, hvilka icke kunnat vederläggas. Den lösning af frågan, som dessa kommittéer föreslagit, har jag emellertid icke kunnat förorda; den är nämligen enstämmigt afstyrkt af alla vederbörande. Och att gå till Riksdagen utan att föreslå någon förändring i detta afseende har jag, i likhet med den senaste ärade talaren, ansett icke vara skäl. Men jag ber kammaren vara öfvertygad om att jag likväl icke skulle hafva framlagt detta förslag, utan jag skulle hafva tagit risken af ett afslag, om jag icke varit fullkomligt öfvertygad, att visserligen förslaget är förknippadt med olägenheter — olägenheter, hvilka dock enligt min mening, såsom äfven friherre Lagerbring nyss antydde, äro af öfvergående art — men att det äfven skall medföra verkliga stora och väsentliga fördelar.

Man frågar då: hvilka äro dessa fördelar?

Till en början anser jag det vara en stor och väsentlig fördel att kunna tillämpa och fullfölja en riktig princip i afseende å statens penningväsen. Redan år 1881 föreskrefs, att i de residensstäder, där afdelningskontor af riksbanken voro inrättade, skulle de gamla uppbördskassorna indragas och att räntmästarne där skulle få endast mindre handkassor för bestridande af löpande utgifter. De större utgifterna däremot skulle bestridas genom invisningar på riksbanken. Nu finnes det riksbankskontor i alla residensstäder. Jag anser det vara en riktig princip att här taga steget fullt ut. Är det icke också en oegentlighet, att, då staten äger ett enligt moderna principer inrättadt penningförvaltande verk, nämligen riksbanken, man just i de städer, där detta verk har filialer, bibehåller kanske i huset näst intill riksbanken en liten särskild penningrörelse för statens räkning, hvilken skall förestås af en person, som i de flesta fall satts dit först i sin medelålder och icke uppfostrats till bankman? Jag tror, att det är en riktig princip, att statens penningrörelse bör såvidt möjligt förmedlas af riksbanken och att det därför verkligen kan räknas för en stor fördel att här kunna på ett område fullständigt genomföra denna princip.

Vidare torde det få räknas såsom en fördel att kunna åstadkomma en ganska afsevärd besparing för statsverket. Man påstår, att någon besparing kommer det icke att blifva, därför att om man också här sparar in landtränsmästarelönerna, så får mån i

Ang. öfverflyttning af länsstyrelsernas kassarörelse på riksbanken.
(Forts.)

Ang. öfverflyttning af länsstyrelsernas kassavärde på riksbanken.
(Forts.)

stället räkna med höjda anslag till statskontoret för ökad arbete med stämplarnas handhavande, till riksbanken för ökning i penningrörelsen och antagligen äfven till landskontoren. Här är dock fråga om rätt betydliga belopp, som skulle inbesparas. Om man får antaga, att räntmästarne skulle vid löneregleringen erhålla löner motsvarande hvad som föreslagits och accepterats för öfriga landsstatstjänstemän, så skulle, såvidt jag kan räkna, den bruttobesparing, som vinnes, komma att uppgå till icke obetydligt öfver 150,000 kronor om året.

I afseende å statskontoret har det redan blifvit nämndt, att ett anslag af 7,000 kronor erfordras för att utvidga afdelningen för stämplrar.

Hvad därefter riksbanken beträffar, så kan jag naturligtvis icke alls yttra mig om huruvida af denna anledning där behöfvas några ökade krafter. Jag har för mig, att de lägre tjänstemännen på riksbankens afdelningskontor i landsorten i allmänhet icke äro öfveransträngda af för mycket göromål, och det synes mig egendomligt, om i ett verk, där omsättningen kan månad för månad växla på hundratal miljoner, en sådan tillökning i arbetet, som skulle åstadkommas genom öfvertagandet af denna penningrörelse, skulle kunna verka så synnerligen betungande. Jag har äfven inhämtat, att den penningrörelse, som riksbanken innevarande år öfvertagit för arméförvaltningen, icke alls känts så betungande för riksbanken, sedan man blott fått saken i ordning.

Jag kommer sedermera till behovet af ökade arbetskrafter på landskontoren. Därvid är emellertid att märka, att, såsom jag redan omnämnt, Konungens befallningshafvande skulle enligt detta förslag befrias från skrivelser i handräkningsmål. Detta är visserligen, kan man säga, mycket enkla skrivelser, men de skola dock uppsättas, handlingarna skola granskas och expeditionerna kollationeras och underskrivas. Hos vissa Konungens befallningshafvande uppgå dessa skrivelser årligen till tusental. Genom att borttaga dem befriar man Konungens befallningshafvande från ett ganska betungande besvär, och arbetskrafter göras lediga, hvilka kunna tillgodogöras för det arbete, som sammanhänger därmed, att räntmästaretjänsterna så småningom indragas.

För öfrigt är det nog så, som jag äfven anført till statsrådsprotokollet, att det är mycket sannolikt, att arbetskrafterna i alla händelser måste under de närmaste åren ökas på landskontoren, nämligen med anledning af den betydligt ökade börda, som lagts på landskontoren genom 1907 års bevillningsförordning. Jag har i det föreliggande förslaget icke räknat med denna ökning, därför att man icke ännu vet, hvilket behof af arbetskrafter kan af densamma föranledas, men i alla händelser komma arbetskrafter att där finnas tillgängliga, hvilka icke endast behöfva tagas i anspråk för att ersätta landtränmästarne. Det är för öfrigt nästan omöj-

ligt att anställa några beräkningar om huru mycket arbetskrafter kunna erfordras. I detta afseende hafva Konungens befallningshafvande yttrat sig mycket olika. Somliga anse, att om landtränmästaretjänsten indrages erfordras i stället en länsbokhållare. Andra hafva sagt, att de under sådana förhållanden kunna nöja sig med en landskontorist, under det att somliga äro nöjda, om de få ett extra biträde. Och det är ganska anmärkningsvärdt, att dessa kraf på ökade arbetskrafter icke alls stå i förhållande till de olika länens storlek eller till arbetsbördan inom länen utan tyckas bero på den personliga uppfattningen om hvad en person kan uträtta.

Men, mina herrar, äfven om denna besparing icke skulle blifva så stor, som jag för min del tror; ja äfven om det icke skulle blifva någon besparing alls, så innebär förslaget likväl en högst väsentlig fördel därutinnan, att de nya arbetskrafter man får på landskontoren blifva på ett helt annat sätt användbara för länsstyrelsernas arbeten än räntmästarna för närvarande äro. Då räntmästarnas löner sist reglerades, år 1883, blef det visserligen — med anledning däraf att löneregleringskommittén framhållit, att landtränmästarna i allmänhet icke äro tillräckligt sysselsatta i tjänsten — föreskrifvet, att de skulle vara skyldiga att därjämte biträda på landskontoren enligt utfärdad instruktion. Men så har icke skett. Denna bestämmelse har icke annat än möjligen i enstaka fall kommit till användning, och om densamma också funnes kvar aldrig så länge, skulle den aldrig komma till användning. Huru väl man än behöfde öka arbetskrafterna på landskontoren, skulle man aldrig komma att anlita landtränmästarna. Det är kauske litet svårt att angifva, hvarför man icke skulle göra det, men, om det tillåtes mig att begagna ett kanhända icke fullt parlamentariskt, men i hvarje fall fullt betecknande uttryck, så vill jag säga, att det kan man icke göra, därför att man, såsom det heter, icke kan lära gamla hundar sitta. Herrarne torde själfva kunna lätt föreställa sig, att, om en affärsman i sin tjänst har en äldre man och så gör honom till kassör och räkenskapsförare samt därvid ålägger honom att på en annan lokal, i den mån han får tid, biträda med andra göromål, så får han ingen tid; det är den mänskliga naturen.

Därför innebär det framlagda förslaget en högst väsentlig fördel just i fråga om arbetskrafterna hos länsstyrelserna.

I förbigående tillåter jag mig att här göra en liten paus för att yttra något med anledning af hvad både friherre Lagerbring och friherre Palmstierna anförde därom, att räntmästarna äro fullt sysselsatta med sina göromål och att de få arbeta 6 à 8 timmar om dagen samt att de därjämte hafva särskilda biträden. De grundade dessa uttalanden på erfarenhet från sina egna län. Ja, detta kan ju icke bestridas. Men hvad särskildt beträffar det län, som friherre Palmstierna förestått, så är förhållandet det, att under hans landshöfdingetid fanns där en gammal räntmästare, som var ytterst

Ang. öfverflyttning af länsstyrelsernas kassarörelse på riksbanken.
(Forts.)

Ang. öfverflyttning af länsstyrelsernas kassärörelse på riksbanken.
(Forts.)

aktningvärd och arbetsam, men som hade en ganska egendomlig uppfattning om huru omständligt och långsamt allt skulle gå. Nu har däremot, enligt hvad jag inhämtat just med anledning af friherre Palmstiernas yttrande vid remissdebatten, till Jönköping kommit en ny räntmästare, och han behöfver icke något biträde mer än en eller annan gång om året. Att sålunda likväl något biträde förekommer, torde väl bero dels därpå att i ränteriet ännu finnas kvar en mängd gamla seder, som fördröja behandlingen, och dels kanske äfven på den omständigheten, att Jönköpings län omfattar ett så stort antal kommuner, hvilket gör arbetet där tyngre.

Hvad åter beträffar Göteborgs och Bohus län, så har jag därom icke någon närmare kännedom. Jag har icke haft tillfälle att undersöka, huru det förhåller sig där. Men då friherre Lagerbring säger, att man för hvad som här föreslås hämtat stöd i förhållandena hos de mindre länsstyrelserna och att saken ställer sig helt annorlunda i ett så omfattande verk, som hans länsstyrelse är, så vill jag framhålla, att det dock är ganska märkvärdigt, att den länsstyrelse, som utan tvifvel har det ojämförligt största arbetet i Sverige, nämligen länsstyrelsen i Malmöhus län, har tillstyrkt detta förslag.

I fråga vidare om fördelarna af den föreslagna reformen kan jag icke annat än för min del helt och hållet instämma i hvad statskommissarien Tenow i sin reservation yttrat därom, att det måste anses såsom en högst väsentlig fördel, att länsstyrelserna befrias från den dem nu åliggande skyldigheten att utöfva kassakontroll, en kassakontroll, som är mycket svår att göra effektiv. Den ersättes här med en bokföringskontroll, som ju är mycket lättare.

Sedan kommer den frågan: innebär verkligen detta förslag någon fördel för allmänheten eller är det blott nackdelar? Ja, en olägenhet medför ju förslaget så till vida, att den, som personligen vill hämta sina tillgodohafvanden hos länsstyrelsen, måste gå på två ställen. Först måste han gå till Konungens befallningshafvande och få en check, och sedan måste han gå till riksbanken. Men jag vill framhålla, att detta behöfver ingen göra; man kan ju få likviden sig tillsänd direkt med posten.

Nu säger friherre Lagerbring, att detta är då intet egendomligt för det nu föreliggande förslaget, ty så göra de flesta Konungens befallningshafvande, som något så när följa med sin tid, och det kan föreskrivas för dem alla. Jag vet nog, att så göra många Konungens befallningshafvande. Jag vet, att man kan få sina tillgodohafvanden sig tillsända direkt med tjänsteposten. Men på hvilka villkor sker detta? Då man föreskrifver skyldigheter, måste man äfven föreskrifva rättigheter, och hvilken rättighet har man här infört? Jo, Konungens befallningshafvande ha förklarat: ni får edra penningar eder tillskickade, men då måste ni först insända handlingarna kvitterade. Följden däraf är den, att då landshöf-

dingen den 1 i hvarje månad kommer för inventering, så företes visserligen för honom kvitterade handlingar till bestyrkande af hvarje utgiftspost, men han vet, att när dessa handlingar kommo in, voro de kvitterade, utan att penningarna hade utbetalats. Jag tror icke, att ett sådant system är att förorda. Det kan möjligen tolereras, men det bör icke sanktioneras.

Ang. öfverflyttning af lönsstyrelsens kassarörelse på riksbanken.
(Forts.)

Vidare talar man om att det vore besvärligt för allmänheten att få sina tillgodohafvanden i checker. Detta är ju icke nödvändigt. Såsom i propositionen finnes antydt, skall ju i en del fall Konungens befallningshafvande till riksbanken öfversända förteckningar å ifrågakommande likvider, och utbetalningarna kunna då ordnas på annat sätt. Hvad tekniken i detta afseende beträffar, är det ju för öfrigt helt naturligt, att, innan man lämnar några föreskrifter härom, förslagen komma att ytterligare noga kalfatras och undersökas af sakkunniga ögon.

Men är det verkligen något, som man bör vara rädd för att allmänheten skulle få sina tillgodohafvanden i checker? Jag erinrar mig från den tid, då checklagen behandlades här i Riksdagen, att man tvärtom framhöll såsom ett önskemål, att den svenska allmänheten måtte vänja sig vid att litet mera begagna checker, och jag är öfvertygad om att det mycket snart skall ställa sig så, att dessa checker, som det här är fråga om och hvilka gälla likvider från Konungens befallningshafvande, skola inlösas af så godt som hvarenda bank och bankkontor i hvarenda by. De skola helt säkert tagas såsom likvid af hvarenda handlande, om icke vederbörande mottagare har tillfälle att presentera dem i banken.

Friherre Palmstierna sade, att de större checkerna lära bankkontoren icke bry sig om att taga emot, när de icke vidare hafva någon sedelutgifningsrätt. Åjo, de taga dem ändå och detta på grund af den stora konkurrensen mellan de olika bankkontoren, hvilka äflas om att i så hög grad som möjligt gå allmänheten till mötes. Om den ena enskilda banken i byn icke vill taga checkerna, så begagnar sig helt säkert den andra banken ögonblickligen däraf för att få flera kunder.

För att sammanfatta hvad jag nu har sagt, så erkänner jag villigt, att förslaget kommer att medföra vissa olägenheter, men dessa olägenheter äro enligt min tanke öfvergående. Det är inga andra olägenheter än de, som alltid uppkomma, när nya tankar och nya metoder skola framtinga afvikelser från den gamla vanans trampade vägar. Det kännes tråkigt och besvärligt att börja med. Men, såsom friherre Lagerbring sade, när maskineriet kommit i gång och kommit in i de nya fogarna, så går det mycket lätt. Men däremot vågar jag vidhålla, att dessa öfvergående olägenheter mer än till fullo uppvägas af de verkligen afsevärda fördelar, som förslaget medför.

Ang. öfverflyttning af länsstyrelsernas kassarörelse på riksbanken.
(Forts.)

På grund däraf, herr talman, vill jag uttala den förhoppningen, att kammaren kommer att bifalla statsutskottets förslag.

Grefve Wachtmeister, Axel: Då jag i denna fråga har samma uppfattning, som uttalats af friherre Lagerbring och friherre Palmstierna, så ber jag få inskränka mig till att instämma med dem och att liksom de uttala mina sympatier för herrar Törnebladhs och friherre Gripenstedts reservation.

Herr Törnebladhs: Det är just icke något behagligt uppdrag, som jag i dag har att fullgöra, då jag väl i första hand har att försvara utskottets betänkande, eftersom ordföranden i utskottet, tillika ordförande på afdelningen, är hindrad att närvara. Och såsom kammarens ledamöter af min särskilda mening — den kanske knappast kan kallas reservation — hafva funnit, står jag i viss mån på en annan ståndpunkt än utskottets flertal. Ty med allt erkännande af det viktiga och önskvärda i det framlagda förslaget slutliga antagande, kan jag icke för mig dölja, att detta förslag minst sagdt är förbundet med åtskilliga svårigheter och framför allt med åtskilliga på framtiden dragna växlar, som möjligen framtiden, såvidt den representeras af Riksdagen, i dag är färdig att acceptera, men icke alldeles gifvet skall finnas färdig att inlösa. Det finnes öfverallt i den kungl. positionen — jag skall icke trötta herrarna med hänvisningar till de särskilda sidorna, så vida det icke påkallas — det finnes, säger jag, öfverallt hänvisningar till att det och det kommer att ordnas i framtiden. Några exempel skall jag antyda.

Innan jag börjar att inlåta mig på den särskilda frågan om landtränterierna, så vill jag — i anslutning till hvad chefen för civildepartementet riktigt framhållit därom, att detta är icke blott en lönereglering utan ett ordnande på annat sätt, och med viktiga förändringar af en mängd förhållanden i förvaltningen — säga, att det är just den processen, som Riksdagen i dessa dagar har att genomgå. Den har i slutet af april och i maj månader, liksom den också haft förut, icke blott att reglera löner för ämbetsverk och myndigheter, utan den har också att pröfva en mängd förslag af olika räckvidd till förändringar af själfva arbetsättet och förvaltningen inom dessa ämbetsverk. Det ena kommer efter det andra och det är det som gör det så ytterligt svårt att öfverskåda hela materialet. Ehuru man önskar en lönereglering, kan man icke för sig fördölja, att när man — ofullständigt naturligtvis, ty Riksdagen har hvarken krafter eller tid till annat — ofullständigt gifver sig in på bedömande af alla rent organisatoriska frågor, så kan det hända, att äfven Riksdagen — möjligen också andra — begår misstag.

Hvad beträffar landtränterierna, så vill jag säga, att meningar-

na därom äfven bland dem, som hafva tillstyrkt landtränteriernas indragning, skilja sig åtskilligt. Det har framhållits såsom en fördel, att kassarörelsen skulle kunna undvikas. Ja, det kan ju hända, att detta är i viss mån en fördel. Men hvad är det då som har gjort, att för icke länge sedan ett så omfattande verk som Stockholms stads förmyndarekammare har funnit riktigt att anordna en kassa inom sig, en kassa som förut icke har funnits utan varit förlagd till riksbanken? Naturligtvis tanken på allmänhetens bekvämlighet. Äfven reservanten i statskontoret har icke helt och hållet förbisett den synpunkten, ty han säger uttryckligen på sid. 48, att det mycket väl kan tänkas, att det blir landskontoret själf, som utsänder checker och anvisningar på en del belopp, nämligen de belopp som falla under 500 kronor. Jag antar — ehuru jag icke har sett det — att detta icke kommer att accepteras af regeringen, men då reservanten har utöfvat ett så pass stort inflytande på regeringens beslut i det förevarande fallet, skulle det ju kunna tänkas, att äfven detta af honom framkastade förslag vunne afseende i framtiden och då vore kassarörelsen icke helt och hållet förflyttad från landskontoret; det är dock möjligt, att så icke kommer att ske.

Vidare vill jag anmärka, att i fråga om besparingarna jag egentligen icke har mycket att tillägga till hvad utskottet sagt, ty utskottet har uttryckligen i sin motivering uttalat, att utskottet icke så synnerligen tror på afsevärdheten af besparingarna — ungefär samma uppfattning, som är uttalad af statskontorets chef. Det må nu vara orätt af utskottet, men alltid ligger ju något i det.

Hvad riksbanken angår, vill jag uttryckligen säga, att, då jag för min del uttalat en i viss mån skiljaktig mening gentemot fullmäktige, så har det icke varit för att från riksbanken aflyfta det nya besväret — visst icke, det kan icke komma i fråga. Jag har endast fäst uppmärksamheten därpå att det *kan* föranleda kostnader större än man nu beräknar; och det har jag gjort, därför att det nya besväret icke alls faller jämnt, utan det faller hufvudsakligen på vissa dagar, då kassarörelsen i allmänhet är stor. Men när man vissa dagar skall uppehålla en personal för att möta växande behof, måste man också hafva tillgång till en van personal, och därför är det icke nog att för tillfället anställa en eller annan extra ordinarie, utan det kan hafva inflytande på det hela. Jag törs icke säga, huru mycket det är, och jag vill äfven nämna att, om rörelsen också omfattar miljoner kronor, är det icke summornas storlek som därvid är afgörande, utan posternas antal, och posternas antal ökas högst betydligt genom den nya rörelsen, särskildt på kvartalsdagarna, den 1 och 15 i månaderna och åtskilliga andra dagar. Jag anser visst icke, att saken är alldeles omöjlig, men vågar icke göra något bestämdt påstående annat än att

Ang. öfverflyttning af länsstyrelsernas kassarörelse på riksbanken.
(Forts.)

Ang. öfverflyttning af länsstyrelsernas kassarörelse på riksbanken.
(Forts.)

det kan komma att kosta pengar. Det gör emellertid ingenting, men dessa pengar gå naturligtvis *ifrån* den afsedda besparingen — med hur mycket, tors jag icke säga.

Hvad allmänheten angår, är det ju möjligt, att den föreslagna anordningen kan lända allmänheten till fördel, ehuru jag betvivlar att *det* kan vara en fördel för allmänheten, som står återgifvet i utskottets betänkande dels å sid. 45, dels å sid. 55, hvilket är hämtadt ur den kungl. propositionen och innehåller hänvisning till statskommissariens Tenows reservation. Af dessa yttranden synes nämligen framgå, att antagligen landshöfdingen eller landssekreteraren skulle underskrifva checkerna. Ja, om herrarne tänka sig, hur det går till i praktiken, när allmänheten kommer och landssekreteraren är på förhör på cellfängelset eller håller auktion och landshöfdingen möjligen icke alltid är tillstädes under de 6 timmarna, då blir det nog så, att allmänheten får vänta. Jag vill visserligen icke påstå, att så skall ske; men fördelen af denna anordning är i alla fall för mig svår att inse.

Jag vill vidare anmärka, att för mig står det såsom ett synnerligen beaktansvärdt önskemål, att checkväsendet må bli allt mer och mer utveckladt i vårt land. Jag har nu den särskilda uppfattningen — kanske det är oriktigt — att checklagstiftningen hos oss gått en oriktig väg, i det att det tillåtits enskilda personer att utställa checker, äfven utan att det behöfver vara på en bankräkning. Därmed må nu emellertid förhålla sig huru som helst, men utvecklingen af checkväsendet har jag tänkt mig böra gå hufvudsakligen på frivillighetens och förtroendets väg, icke genom obligatoriskt åläggande för den del af allmänheten, som har svårast att begagna detsamma, nämligen den del som bor på landet i aflägsna bygder. Checkväsendets utveckling skall naturligtvis först och främst befrämjas från städerna och öfriga mera utvecklade samhällen, men icke påtvingas afkrokar förmedels förordningar.

Hvad beträffar, att landtränmästarne icke hafva kunnat användas under den gångna tiden utom sina egentliga göromål, i trots af att detta har varit tillåtet, så vill jag säga, att det är väl icke alla landtränmästare, som ha varit gamla under de gångna 25 åren — siffran 25 tar jag ur den kungl. propositionen. Vi hafva nyss hört exempel på att man i ett län fått en ung landtränmästare, som ju tycks vara af annat slag än den gamla stammen, men jag har icke sport, att han heller blifvit använd för andra än landtränmästaregöromål. När under 25 år en tillåtelse eller uppmaning — hvilket man vill kalla det — att använda landtränmästare utom till ränteritjänsten äfven till annat icke har kunnat vinna tillämpning, är det då säkert, att de hägrande förespeglingarna om hur det skall gå i framtiden verkligen också i framtiden skola gå i fullbordan?

Jag har endast velat säga detta för att motivera min uppfatt-

ning. Saken ligger nu så, att, om landtränmästarna indragas, är det ett steg i riktning åt löneregleringen och den förändrade organisationen. Det steget antar jag, att Riksdagen kommer att taga och jag vill därför icke söka rycka Riksdagen tillbaka, ty det synes mig vara orätt. Jag har likväl icke kunnat undertrycka mina farhågor för framtiden och alltid må de ju hafva den betydelse, att åtskilligt kan och bör ordnas med afseende äfven å hvad som här blifvit uttaladt.

För öfrigt äro landtränterierna nog icke den enda stötsten, som lägges i vägen för den önskliga löneregleringen. Såsom af statsutskottets betänkande framgår, finnes det åtskilliga andra, hvilka väl komma till synes i dag; och så mycket torde jag härvidlag kunna säga, att efter den 5½ timmars öfverläggning, som föregick antagandet af statsutskottets föreliggande utlåtande, var det icke många, som voro nöjda med hvad som var skrifvet.

Herr Sjöcrona: Herr talman, mina herrar! Här föreligger nu fråga om en reform och om äfven detta just icke gäller om den nuvarande civilministern, så torde nog alla andra, som varit med om att framtinga denna reform, anse sig därigenom hafva utträttat ett storverk. Med anledning häraf skall jag värdsammast anhölla att -- något som länge legat mig på hjärtat -- nu få yttra några ord om reformsträfvandena, sådana som de på senare tiden börjat gestalta sig inom landet.

Ingen kan eller vill, åtminstone vill jag ingalunda förneka, att ändrade tidsförhållanden med nödvändighet påkalla ändringar i bestående förhållanden, i bestående organisationer, skapandet af nya organisationer och stiftandet af en mängd nya lagar. Alltsedan den ännu gällande representationsförändringen genomfördes, har också -- det lär väl ingen kunna förneka -- ofantligt mycket reformarbete blifvit genomfördt i vårt land. Jag behöfver endast nämna den stora försvarsfrågans ordnande år 1901 och en mångfald andra stora och viktiga frågor, som blifvit lösta. Men när man, som jag, varmt älskar sitt fosterland och det ännu lyckliga samhällsskick, hvaråt vi hafva att glädja oss, kan man sannerligen icke utan ett visst bekymmer iakttaga denna feberaktiga iver, som nu gör sig gällande att åstadkomma förändringar på alla möjliga områden -- för att icke säga upp- och nedvändningar på alla områden. Man kan, säger jag, icke utan ett visst bekymmer iakttaga, hurusom kunniga, erfarna och högt värderade män -- naturligtvis i den bästa afsikt -- låta sig föras af de växlande opinionsvindarna till att medverka till reformatoriska hugskott, hvilka säkerligen ingalunda alla verkligen äro af behofvet påkallade, utan framkomma endast för reformens egen skull.

Då vi för några dar sedan hade före en fråga här i kammaren om sammanslagningen af de båda krigsdepartementen, åter-

Ang. öfverflyttning af länsstyrelsernas kassarörelse på riksbanken.
(Forts.)

Ang. öfver-
flyttning af
länsstyrelser-
nas kassarö-
relse på riks-
banken.
(Forts.)

kallade herr Fränckel i minnet ett sådant där reformatoriskt hugskott, som lyckligtvis icke vunnit framgång: det var frågan om post- och telegrafverkens sammanslagning. Han upplyste, att mycken sympati uttalats i vederbörande kommitté härför och att särskildt postverkets dåvarande chef varit mycket ifrig för denna sammanslagning. Jag vågar fråga kammarens ledamöter, huruvida här finnes någon enda, som icke numera anser, att det skulle hafva varit i allra högsta grad olämpligt, om en sådan sammanslagning ägt rum.

Jag skall vidare tillåta mig erinra om att detta ändringsbegär nog har gjort sig gällande, liksom det äfven kommit till utförande såväl från regeringens, som från Riksdagens sida.

Under förra århundradet befanns det nödvändigt, otvifvelaktigt riktigt också, att från de gamla kollegierna utbryta allehanda förvaltningsgrenar, och man ville då, efter min uppfattning alldeles riktigt, för de nya förvaltningsmyndigheterna icke längre behålla den kollegiala formen. Dessa förvaltningsgrenar skulle ställas och blefvo ställda under en ensam beslutande och inför Kungl. Maj:ts ansvarig chef, som skulle utföra sitt maktpåliggande värf med biträde af föredragande byråchefer. Därigenom åstadkoms ju enhet och kraft i förvaltningen och jag anser, att denna organisation var mycket lämplig. Under den beslutande chefens tillfälliga bortovaro, tjänsteresor eller tjänstledighet, skulle de löpande göromålen skötas af två byråchefer med gemensam ansvarighet. Nu duger icke detta längre, utan vid sådana tillfällen skall den äldste inträda och sitta med nästan samma makt och myndighet, som den verkliga ansvarige chefen. Det kan enligt min uppfattning leda till ganska betänkliga förhållanden. Han kan under chefens tillfälliga bortovaro taga sig före att *emot* den föredragandes mening genomföra beslut, som den ansvarige chefen icke skulle vilja gilla. Om en sådan äldste ledamot i ett dylikt verk är efter år, tid efter annan får på detta sätt med chefs makt och myndighet bestrida ämbetet och detta sammanlagdt utgör någorlunda lång tid, kan det vara ganska svårt att förbigå honom, när platsen en gång blir ledig, äfven om han ingalunda är den för platsen lämpligaste. Krigskollegium och amiralitetskollegium — åtminstone benämningarna — hafva för länge sedan fösvunnit. Gamla sundhetskollegium har åtminstone fått förlora sitt namn och i sammanhang därmed har ju den kollegiala institutionen blifvit väsentligen modifierad. Så är det också med kommerskollegium. Man har således velat afskaffa det kollegiala arbetssättet, där sådant lämpligen kunnat ske. Men denna grundsats har icke vidhållits. Kungl. Maj:ts och Riksdagen hafva på senare tider inrättat nya anstalter med kollegialt arbetssätt. Så är förhållandet med riksförsäkringsanstalten och denna märkvärdiga bankinspektion, som Riksdagen på Kungl. Maj:ts förslag beslöt för två år sedan. Den är helt och

hållet kollegial, oakadt den egentligen icke har någon som helst beslutanderätt, utan när detta kollegium vill hafva ett föreläggande för en bankinstitution att ställa sig gällande lagar och författningar till efterrättelse, skall det enligt författningen vända sig till vederbörande Konungens befallninghafvande och anhålla, att Konungens befallningshafvande ville besluta ett sådant föreläggande. Är detta icke ett onödigt vacklande fram och tillbaka bara för nyhetens skull? Det gick emellertid utan vidare här i Riksdagen!

Af lätt insedda skäl har jag ännu icke haft tid att studera det föreliggande förslaget om löneroglering för kammarkollegium, men därvid lär åtminstone reservationsvis vara ifrågasatt, att den bestående kollegiala formen skall öfvergifvas. Det anser jag för min del vara oriktigt och fullkomligt olämpligt.

Andra yttringar af ändringsbegär förekomma äfven; för att möjliggöra indragning af en eller annan tjänst öfverflyttas göromål från ett embetsverk till ett annat med den påföljd, att hvad man drar in på det ena stället, får man på det andra stället ersätta med nya tjänster.

När vi år 1904 fingo den af så många lifligt åtrådade läroverksstyrelsen, skulle ju en hufvudvinst vara den, att man fick draga in läroverksbyrån i ecklesiastikdepartementet, men det dröjde icke mer än 2 år, förrän man hade byråchefen igen för sådana ärenden i ecklesiastikdepartementet.

Ändringsbegäret gör sig också gällande i afseende å lagstiftningen. Det har vid denna riksdag beslutits skrivelser om ändring i en lag, som, stiftad år 1902, började tillämpas år 1903, liksom i en lag, stiftad år 1906, hvilken började tillämpas år 1907. Nog synes väl detta åtminstone antyda, att här råder begär efter ständiga ändringar.

Hvad nu lönerogleringarna angår i allmänhet, så äro dessa ju påkallade af den väsentliga stegringen i prisförhållandena. Det synes mig då vara en mycket enkel och naturlig sak, att när en sådan prisstegring inträdt man får på lämpligt sätt höja lönerna. Men det går naturligtvis inte an att bara göra det, utan då tillsättes en kommitté, som arbetar i flera år och anstränger alla sina krafter för att på något sätt hitta på allehanda ändringsförslag. Icke minst har så varit förhållandet uti den nu föreliggande frågan. Där äro en stor mängd ändringsförslag framställda, allesammans af den beskaffenhet, att de egentligen icke hafva något sammanhang med lönerogleringen. Allesammans kunna på grund af nu gällande bestämmelser af Kungl. Maj:t genomföras alldeles oberoende af lönerogleringen, ty de nuvarande tjänstemännen äro underkastade den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet och ändring i åligganden, som kunna ifrågakomma, liksom de naturligtvis också äro skyldiga att lyda Kungl. Maj:ts befallningar i afseende å skriftväxlingen mellan myndigheter o. s. v. Men där skall naturligtvis

Ang. öfverflyttning af länsstyrelsernas kassörrelse på riksbanken.
(Forts.)

Ang. öfverflyttning af länsstyrelsernas kassarörelse på riksbanken.
(Forts.)

en kommitté hålla på årsvis för att framkomma med alla dessa ändringar, i afseende å hvilka jag vill åberopa hvad herr Törnebladh nyss anförde.

Jag har velat säga dessa kortfattade ord, för att ändå försöka fästa kammarens uppmärksamhet på att man väl bör vara litet vaksam med afseende å alla de ändringsförslag, som ständigt och jämt uppkomma.

Hvad nu frågan om räntmästartjänsternas indragning angår, som gifvit anledning till framställningen i här föredragna punkt, vill jag först erinra, att statsutskottets motivering rörande denna punkt i själfva verket går ut på afslag; det lärer väl ingen kunna bestrida. Civilministern och de s. k. sakkunniga, som tillkallats från två länsstyrelser, som yttrat sig för förändringen, samt statskommissarien Tenow hafva underkastat sig ofantligt stor vedermöda — såsom redan af friherre Palmstierna har anmärkts — för att bevisa, att denna förändring skulle vara nyttig. Gentemot detta vågar jag påstå, att den icke är nyttig. Allmänheten kan icke blifva lika väl betjänad genom den föreslagna anordningen som allmänheten för närvarande är. Därom ha redan de föregående talarne yttrat sig så fullständigt, att jag icke mycket behöfver uppehålla mig härvid. Jag vill endast erinra, att det naturligtvis är lättare och bekvämare för enhvar, som har fordran hos staten, att inställa sig hos länsstyrelsen, få sin anordning och gå ned på ränteriet för att få kontanta pengar, än om han skall nöja sig med att få en check och gå en längre eller kortare väg till bankkontoret för att där få den inlöst, för att icke tala om de fall, då — åtminstone var det så på min tid i Mariestad, ehuru jag icke vet huru det för närvarande är — banken stänges lockan 2 på dagen. Om man nu får sin check vid den tiden, kan man således icke samma dag erhålla kontant likvid för sin fordran. För öfrigt, mina herrar, hvar finns den lag, som säger, att den enskilde, som har en fordran af staten, skall vara skyldig att taga emot en check därför? Det kan ju finnas någon, som är katig och säger, att han icke vill ta emot en check i betalning utan fordrar kontanta penningar omedelbart på platsen. Hur ämnar man då göra?

Efter min mening är således detta organisationsförslag till skada. Det föranleder, att allmänheten icke blifver så väl betjänad, som den hittills blifvit. Men om vi nu ändå antaga, att den föreslagna förändringen icke precis är skadlig, så vågar jag dock påstå, att den icke kan medföra någon afsevärd fördel för allmänheten; och om det så är, kan jag icke inse, hvarför man skall ändra en sedan mer än 100 år bestående ordning blott för att få en ändring, som icke medför någon egentlig förbättring.

Den enda fördel — och den fördelen har ju också med styrka framhållits — som denna omorganisation skulle medföra, skulle då vara besparingen. Herr statsrådet och chefen för civildeparte-

mentet uppgaf, att denna besparing skulle uppgå till omkring 150,000 kronor om året. Det förefaller mig nästan litet märkvärdigt, ty statskommissarien Tenow, som ju icke kan misstänkas för att icke, så godt han kunnat, utmåla saken, har icke beräknat mera än 90,000 kronor. För min del skulle jag tro, att det ingalunda går upp till denna summa, då man tar i beräkning de ökade arbetskrafter, som behöfva anskaffas för riksbankskontoren. Kan det då verkligen vara skäl i att kasta bort en länge bepröfvad, riktig och god befunnen anordning bara för möjligheten till en så pass obetydlig besparing?

Ang. öfverflyttning af länsstyrelsernas kassarörelse på riksbanken.
(Forts.)

Civilministern anförde såsom ett skäl för indragning af landtränterierna, att räntmästarne icke äro bankmän. Det var, med förlof sagdt, litet oförsiktigt yttradt, ty nog vet civilministern lika väl som jag, att man icke bedrifver något slags bankrörelse i landtränterierna. Där förekommer icke annat, än att landtränteriet mottager inbetalningar och mot kvitterad anordning betalar ut kontanta pengar; icke kan väl det kallas bankrörelse? För öfrigt sade civilministern, att Konungens befallningshafvande skulle få bättre biträde med den föreslagna anordningen än som kan påräknas af landtränträmästarna på grund af den skyldighet, som åligger honom att biträda, när så kräfvcs. Med anledning här af vill jag endast upplysa, att under 20 år har i Skaraborgs län räntmästaren gjort tjänst såsom landskamrer vid alla de tillfällen, då sådant varit behöfligt, då länsstyrelsen icke haft annan att tillgå. Han var kompetent till detta och är nu själf befordrad till landskamrer, hvilket väl visar, att han dugde att sköta tjänsten. Han hade den grannlagenheten och vänligheten, att han icke fordrade att få göra tjänst i denna egenskap, då länsbokhållaren hade kommit så långt, att man kunde anförtro åt honom att göra det. Så snart det behöfdes, gick han emellertid genast in och skötte tjänsten. Jag undrar, om Konungens befallningshafvande icke hafva bättre nytta af ett sådant biträde än af en landskontorist eller t. o. m. ett tillfälligt biträde, som somliga ansett sig kunna föreslå.

Vidare anmärkte civilministern, att det finns visserligen länsstyrelser — och till dem hör Skaraborgs läns styrelse, det kan jag vitsorda — som utan vidare skicka ut pengar till dem, som skola hafva dem, men — och därpå lade han tonvikt — mot villkor att kvitterade handlingar skickas in förut. Detta, mente han, var ingen lämplig anordning, ty vid inventeringen den 1 i hvarje månad lågo där visserligen kvittona, men landshöfdingen kunde icke veta, huruvida pengarna verkligen blifvit afsända eller ej. Jo, med förlof, det kan han visst, det har jag själf erfarenhet af, ty jag har i hvart enda fall låtit framlägga för mig postboken och sett efter att där funnits kvitto, att pengarna blifvit afsända. Så det har ingen fara med den saken.

Det framgår af hvad jag nu yttrat, att jag ingalunda kan

Ang. öfverflyttning af länsstyrelsernas kassarörelse på riksbanken.
(Forts.)

godkänna det föreliggande förslaget. Jag vet lika väl som föregående talare, att landtränmästarne äro »dömda till döden» — det kan nu icke hjälpas — och att det är villkoret för att löne-regleringen skall gå igenom. Jag försäkrar herrarna, att jag visst icke skall besvara kammaren med någon votering; men för att visa, att jag har allvar med hvad jag sagt, tillåter jag mig i alla fall, herr talman, att yrka afslag å utskottets hemställan.

Herr Cavalli: Herr talman, mina herrar! Ehuruväl jag funnit, att kammarens intresse för denna tämligen länge debatterade fråga synes vara ganska minimalt, så kan jag dock icke underlåta att yttra några ord i densamma, då jag har en erfarenhet, som i viss mån skiljer sig ifrån de flestas af de föregående talarne. Jag gläder mig därvid åt att jag kan för en gångs skull få vara med om att befordra den ifver för reformer, om hvilken den siste ärade talaren hyste den meningen, att däraf skulle finnas för mycket i vårt land för närvarande. Jag tror nämligen — och jag grundar detta på en rätt långvarig erfarenhet — att landtränmästarne kunna utan olägenhet, vare sig för länsstyrelserna eller för allmänheten, indragas, och jag ser däri i vissa afseenden en fördel.

Frågan om indragning af landtränmästarne är icke ny. Om jag icke missminner mig, var den före i slutet af 1870-talet och början af 1880-talet, då landsstatens löne-reglering förelåg till behandling. Och jag tror, att det fanns länsstyrelser, som redan på den tiden icke ogärna sett, att ränmästarne indragits.

Det hedrar efter min uppfattning mycket den dåvarande chefen för en länsstyrelse och de två ledamöter från olika länsstyrelser, som biträdt honom, att de haft mod att verkligen framlägga ett förslag, som är en reform och icke endast en löne-reglering. Jag förstår det motstånd — jag medger, att det är ganska platoniskt — som är rest mot förslaget här i dag, i synnerhet som den nuvarande anordningen, såsom en talare uttryckte sig, är länge pröfvad; men då han sade, att den var befunnen riktig och klok, begärde jag ordet. Ty, mina herrar, kan det vara önskvärdt att i vår tid hafva en statens kassarörelse på olika ställen inom samma stad, när den kan sammanföras på ett enda ställe. Numera, med den utveckling riksbanken tagit och med det verkliga tillmötesgående mot allmänheten, den skicklighet, med hvilken den styres, ställer sig saken så, att då riksbanken vill öfvertaga detta besvär, bör staten begagna sig af denna utväg, hvarigenom man slipper ifrån att hafva en särskild liten statskassa i de 24 städer, där länsstyrelse finnes. Ty, mina herrar, kassarörelsen i dessa små kassar, som ännu i dag finnas — och det är intet klander mot de nuvarande ränmästarne eller deras företrädare — kan icke vara fullkomlig. Där sitter *en* tjänsteman, hvilken under vissa delar af året har relativt litet att göra, men under andra delar, t. ex. vid

kvartalsskiften o. d., har mycket att göra. Han kan icke alltid hinna med att expediera allmänheten, så fort allmänheten kan önska och har anspråk på. Har någon af eder, mina herrar, varit i ett landtränteri i något af de större länen, de första dagarna i någon kvartalsmånad, har ni fått vänta där den långa tid, som ovillkorligen måste föregå för att räntmästaren skall hinna expediera allmänheten. De som gjort det, skola för visso hysa tvekan om det kan vara förenadt med mera besvär att efter den nya anordningen gå från länsstyrelsen till riksbanken och där blifva snabbt expedierade än att i länsstyrelsen gå från ett rum till ett annat och där blifva långsamt expedierade.

Nu är det här sagdt, att räntmästarna kunna enligt nu gällande instruktion för länsstyrelserna användas till tjänstgöring på landskontoren. Ja, chefen för civildepartementet har, såvidt jag förstår, alldeles riktigt och grundadt på sakkännedom förklarat, att det icke skett och i allmänhet icke heller låter sig göra. Min långvariga erfarenhet sammanfaller alldeles med hvad han här uttalat, ty det hjälper icke att, såsom en ärad representant för Stockholm emot civilministern anmärkt, icke alla räntmästare äro gamla. Jo, alla räntmästare äro gamla, ty när de blifva räntmästare blifva de gamla, äfven om de icke äro det till åren. När de låsas in i ett rum ensamma för sig själfva, få de en annan typ på sig än de hade några månader eller år förut. Det skulle förvåna mig, om icke de af eder, mina herrar, som haft affärer med länsstyrelserna, skola gifva mig rätt häri.

Nu är det ju så, att denna fråga här kan anses afgjord. Det är endast den siste ärade talaren, som yrkat afslag. Alla de öfriga hafva förklarat, att de för genomförande af landsstatens lönerogering finna sig i förslaget. Jag kommer till samma slut af reella skäl, och därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Rudebeck: Jag kommer icke att framställa yrkande på afslag till ifrågavarande förslag, ty jag inser väl i likhet med flera föregående talare, att högst afsevärda förmåner och fördelar genom detsammans antagande komma att beredas landsstaten och länsstyrelserna. Men jag kan icke underlåta att yttra några ord för att inlägga en gensaga mot den uppfattning, som gjorde sig gällande i herr statsrådets och chefens för civildepartementet yttrande, rörande betydelsen för allmänheten af landtränmästarnas indragning. Det är gifvit, att verkningarna däraf nog äro olika inom olika län, men i mera aflägsna län med stora distanser kommer tillvägagångssättet med användande af checker att medföra högst afsevärda olägenheter, det vågar jag bestämdt påstå. Det är nog icke så, att det går så lätt att förvandla dessa checker i pengar i en aflägsen landsbygd. Herr statsrådet har tänkt sig, i enlighet

Ang. öfverflyttning af länsstyrelsernas kassarörelse på riksbanken.
(Forts.)

Ang. öfverflyttning af länsstyrelsernas kassarörelse på riksbanken.
(Forts.)

med hvad jämväl hans anförande till statsrådsprotokollet innehåller, att sparbankerna skulle vara villiga inlösa dessa checker. Men som känt är, äro sparbankerna i aflägsna orter icke öppna så synnerligen ofta, och att allmänheten skall få vänta att få pengar, till dess sparbankerna inlösa checkerna, kan icke anses tillfredsställande. De banker, som hafva särskilda kontor i landsorten, hafva dessa på ganska stora distanser från hvarandra, och långt ifrån att antaga, att dessa provinskontors antal kommer att ökas, är det snarare att befara, åtminstone i det län jag tillhör, att deras antal kommer att minskas. Det sades vidare, att allmänheten skulle kunna hänvända sig till handlandena och få af dem valuta för checkerna. Jag tror nog, att handlandena äro villiga härtill, men det kommer nog att ställa sig ganska dyrt. Handlandena lära nog icke vilja åtaga sig att inväxla checkerna utan någon förtjänst. Man kan således icke rimligen bortresonera det förhållandet, att detta betalningssätt kommer att för allmänheten medföra olägenhet. Att den nya anordningen med likvid af statens medel kan anses vara bättre än den nuvarande ur affärssynpunkt — det vill jag icke förneka — men däremot påstår jag bestämdt, att den på en mängd orter icke kommer att medföra fördelar, utan verkliga olägenheter och besvär — särskildt på landsbygden för dem, som skola hafva dessa pengar. Detta förhållande anser jag emellertid icke utgöra ett stöd för mig att göra ett yrkande om afslag, då, såsom jag förut nämnt, förslaget medför så ofantligt stora fördelar i betydande hänseenden, att näppeligen en länsstyrelse kan önska annat än dess framgång. Men jag har velat betona, att förslaget är förenadt med olägenheter af mycket stor betydelse.

I öfrigt delar jag ock den uppfattning, som uttalats om de andra olägenheter och svårigheter, som blifva en följd af landtränmästartjänsternas indragande, men jag vill icke upprepa skälen för densamma. Jag har endast särskildt velat betona nu anförda förhållande, men har intet yrkande att göra.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjordes jämligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i nu föredragna utlåtande hemställt samt vidare på afslag därå, och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Ang. aflösningsstat för tjänstemän och betjänte vid länsstyrelserna.

Punkten b).

Herr Odelberg, Theodor: För ett eller annat år sedan väcktes inom Andra Kammaren motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning, huruvida icke Stockholms län skulle kunna indragas och uppdelas mellan Uppsala och Södermanlands län. Motionen bifölls af Andra Kammaren, men afslogs af Första Kammar-

ren. Samma motionär har nu i år i anledning af Kungl. Maj:ts proposition om löneroglering för landsstaten föreslagit, att de lönetillägg, som skulle komma att tilldelas tjänstemännen i Stockholms länsstyrelse, skola uppföras på extra stat och statsutskottet har ock beslutat ett sådant tillvägagångssätt. Då jag för min del anser detta sätt att behandla tjänstemännen vara i högsta grad orättvist, har jag anfört reservation mot utskottets beslut.

Hvad har nu inträffat, som skulle kunna berättiga till ett sådant tillvägagångssätt? Jo, sedan denna kammare sist afslog en framställning om sönderdelning af Stockholms län, hafva Stockholms stadsfullmäktige beslutat träda i underhandling med några till staden gränsande kommuner om dessas inkorporering med Stockholms stad, och af detta Stockholms stadsfullmäktiges beslut har man dragit den slutsats, att Stockholms län skulle försvinna från Sveriges karta. Jag vill då påpeka, att detta Stockholms stadsfullmäktiges beslut ännu icke ledt till någon åtgärd. Några underhandlingar hafva ännu icke börjat, och att döma efter huru lång tid dylika underhandlingar pläga pågå, kan det nog komma att dröja femton till tjugu år, innan öfverenskommelse kan träffas, om det ens någonsin kan ske. Men äfven om en sådan inkorporering skulle beslutas, återstår det att utreda, huruvida Stockholms län i alla fall skall indragas och förenas med närgränsande län. Vi få allt taga i betraktande, att landsbygden i närheten af stora städer och framför allt i närheten af hufvudstaden går en mycket snabb utveckling till mötes, och det är icke blott de nu till inkorporering föreslagna kommunerna, som gjort stora framsteg. Utanför dessa ligga sådana, i hvilka under de senaste åren industri-centra och villasamhällen uppstått och i följd däraf folkökningen går med stora steg framåt. Att förlägga sådana kommuner å ena sidan till Södermanlands, å andra sidan till Uppsala län förefaller mig icke fullt välbetänkt, såvidt man icke, hvad Södermanland beträffar, flyttar residenset från Nyköping till annan plats, exempelvis till Södertälje. Emellertid, frågan om huruvida Stockholms länsgräns skall utplånas från Sveriges karta är nu icke föremål för beslut, utan frågan gäller endast landsstatstjänstemännens aflöningsförmåner. Kan det under sådana förhållanden vara rättvist att gå till väga så som statsutskottet? Hvad har man gjort? Jo, uppfört dessa tjänstemäns löneförhöjningar på extra stat och på så sätt beröfvat fyra tjänstemän och en vaktmästare rätt till ålders-tillägg att åtnjutas till lika stort antal och efter lika lång tjänstetid som tjänstemännen i öfriga länsstyrelser. Man har dessutom tvingat dem att gå in på den nya staten och underkasta sig de villkor, som därmed äro förenade, hvaraf enligt min uppfattning följer, att de skola vara skyldiga att bidra till sin egen pensionering, ehuruval de aldrig blifva delaktiga af den pension, som kommer andra landsstatstjänstemän till del. Hur jag än ser saken,

*Ang. aflö-
ningsstat för
tjänstemän
och betjante
vid länsstyrel-
serna.*

(Forts.)

Ang. aflö-
ningsstat för
tjänstemän
och betjänte
vid länsstyrel-
serna.
Forts.

kan jag icke finna annat än att det är en stor orättvisa, som begås, och jag kan icke tänka mig, att Första Kammaren, som en gång afvisat förslaget om att sönderdela Stockholms län, nu skulle biträda statsutskottets förslag.

För min del ber jag att få yrka bifall till den af herr C. Persson i Andra Kammaren och mig afgifna reservationen, nämligen att lönetillägg till landsstatstjänstemännen inom Stockholms län måtte på ordinarie stat uppföras.

Herr statsrådet grefve Hamilton: Jag är delvis förekommen af den siste talaren, men jag skall dock be att få tillägga några ord. Här varnades nyss mot den ofantliga ifver för förändringar, som skulle förefinnas. Ja, här tycks verkligen vara ett sådant fall. Det är icke mer än fyra år som förflutit sedan Första Kammaren afslog motion om uppdelning af Stockholms län, men nu höjes ingen röst däremot. Jag medger visserligen, att en gång, om denna nu blott planerade inkorporering genomföres, hvilket kan dröja länge nog, kommer denna fråga i ett helt annat läge än förut. Men som sagdt man vet ännu icke huru därmed kommer att blifva, det kan dröja ganska länge, och när det skall ske, tror jag kammaren kan vara fullt ense med mig därom, att skall Stockholms län försvinna, bör det naturligtvis ske till fördel för invånarna inom Stockholms län, men icke till nackdel för dem. Besparingen för statsverket är icke så stor, att reformen bör genomföras till olägenhet för invånarna i denna bygd. Men om man är så ifrig för detta förslag så förefaller mig det sätt att underlätta reformen, som statsutskottet här föreslagit, bra egendomligt. Hvad är det man egentligen vill? Såvidt jag förstår, vill man blott kunna ställa det så, att, om indragning af Stockholms län kommer til stånd, skola dessa tjänstemän ställas på indragningsstat med en liten besparing. Besparingen för statsverket utgör endast den lilla skillnaden i lön enligt den nya och den gamla staten. Men kan verkligen denna besparing för statsverket vara så afsevärd att man därför skall utöfva denna uppenbara obillighet mot tjänstemännen? Mig synes det, att det icke borde vara så. Mig synes, att om Riksdagen verkligen är på det klara med, att Stockholms län skall indragas, borde man gå till väga så, att inga platser vid denna länsstyrelse skulle tillsättas annat än på förordnande i afvaktan på utredning i denna fråga.

I afseende å en detalj är jag af olika mening mot herr Odelberg. Han fann det obilligt att tvinga dem att erlægga högre pensionsafgifter. Enligt mitt förmenande ligger det oegentliga däri, att man ger dem högre lön än man afser, därför att man icke kan tvinga dem att erlægga pensionsafgifter. För min del kan jag icke finna, att detta tillfälliga lönetillägg kan åstadkomma, att den nya lagen blir tillämplig på dessa herrar i afseende å pensionsafgifter.

Jag vågar påstå, att de under de närmaste åren få högre aflöning än som afsetts, men de blifva icke på grund af denna tillfälliga löneförbättring skyldiga att erlägga högre pensionsavgifter. Där-
 emot blifva de icke, såsom herr Odelberg påpekade, delaktiga af
 ålderstillägg i den nya lönestaten. De få den gamla lönen och ett
 tillfälligt lönetillägg, och detta bara därför, att statsverket någon
 gång i framtiden skall kunna sätta dem på den lägre lönen. Det
 är en bra obetydlig besparing.

*Ang. aflö-
ningsstat för
tjänstemän
och betjante
vid länsstyrel-
serna.
(Forts.)*

Herr Törneblad: Jag befinner mig här i delvis samma
 ställning som nyss, men jag må säga, att då detta yrkande fram-
 kom i afdelningen först och sedermera i utskottet in pleno, ansåg
 jag för min del det vara ganska talande skäl för att i det afseen-
 det skriva till Kungl. Maj:t, ty huru riktigt det än må hafva va-
 rit — och det tror jag ock, att det var — att afslå den framställ-
 ning, som för någon tid sedan gjordes om indragning af Stock-
 holms län, så är dock frågan nu bragt i ett annat skede genom
 underhandlingarna med Stockholms stad, om inkorporering af grann-
 samhällen. För min del har jag icke den bestämda uppfattning,
 att dessa förhandlingar komma att leda till sådant resultat, att in-
 korporering gifvetvis kommer att ske, men det är åtminstone lika
 stor anledning antaga, att det kommer att ske, som att det icke
 kommer att ske, kanske t. o. m. något större. Då har man ansett
 det vara oförsiktigt att ställa på ordinarie stat hela Stockholms
 länsstyrelse för det fall, att indragning skulle komma att ske. Her-
 rarna kunna väl förstå, att i denna fråga spela in åtskilliga andra
 omständigheter. Det är sant, att det är obilligt mot en eller annan
 tjänsteman. Dock är en del af dessa tjänstemän, de lägre, så pass
 unga, att jag icke tror, att det har så mycken betydelse. För nå-
 gra af dem erkänner jag mycket gärna, att det är tråkigt och för-
 argligt, liksom det utan allt tvifvel har varit för landtränmästarna
 att utan vidare sättas på indragningsstat.

Det är en annan omständighet, som jag skulle vilja vidröra. Man
 har velat bereda tjänstemännen så stora löneförmåner som möjligt,
 men jag har för min del icke fått den uppfattningen att genom
 antagande af detta förslag tjänstemännen skulle blifva skyldiga att
 bidra till sin pensionering. Det är möjligt, att de skulle blifva
 det, men så har jag icke fattat förslaget. Jag tror därför, att det
 är klokt att nu bifalla utskottets förslag, men skulle det framkomma
 något medlingsförslag om ändring af lönen, skall jag visst icke
 motsätta mig det. Men innan detta skett, anser jag mig böra
 yrka bifall till utskottets förslag.

Friherre Beck-Friis, Carl Joachim: Efter hvad af herr
 statsrådet och chefen för civildepartementet och herr Odelberg här
 anförts, har jag icke mycket att tillägga. Grunden för detta stats-

Ang. af-
 ningsstat för
 tjänstemän
 och betjänte
 vid länsstyrel-
 serna.
 (Forts.)

utskottets förslag är, som herrarna hört, att en motion väckts i Andra Kammaren, däri det sägs, att det icke finnes mycket skäl att bibehålla Stockholms län bestående af två från hvarandra skilda delar. Detta skulle bero på, att vissa socknar skulle inkorporeras med Stockholms stad, men af den siste ärade talaren hörde vi, att utgången häraf ännu är ganska oviss. Men äfven om dessa socknar skulle blifva inkorporerade en gång, komma de icke att skilja Stockholms län i två från hvarandra skilda delar, tvärtom, på ömse sidor om Stockholms stad kommer länet att vara sammanhängande. Men att döma af förhållanden från andra trakter af landet, där sådana frågor varit å bane, kommer det att dröja årtal innan inkorporeringsfrågan blir afgjord, och det synes mig mycket obilligt och orättvist att för den möjligheten ställa de tjänstemän, som för närvarande finnas på landskontoret och landskansliet i detta län, i en sämre ställning än de, som tjänstgöra hos länsstyrelserna i andra län. Förslaget kommer, som förut framhållits, att inverka betydligt på deras blifvande pension, och förslaget kommer också, om det går igenom, att beröfva fyra personer, som under nästkommande år skulle vara berättigade till löneförhöjning, denna höjning, ty under det att utskottet föreslår, att för länsnotarier, länsbokhållare och kanslister inom andra län aflöningen skulle höjas efter fem och tio år, föreslås här för Stockholms län endast att denna löneförhöjning skulle få inträda efter tio år.

För min del hoppas jag därför, att kammaren icke måtte biträda ett förslag, som för de tjänstemän, hvilka häraf beröras, ovillkorligen skall kännas som en orättvisa, då de icke få sin arbetsbörda på minsta vis lättad, utan tvärtom möjligen få den ökad genom de utredningar, som säkerligen måste föregå förslag såväl om inkorporering af vissa delar af Stockholms län till huvudstaden som äfven en gång framdeles om länets sönderdelande.

Herr greve och talman, jag anhåller därför att få yrka bifall till den af herr Odelberg m. fl. afgifna reservationen.

Herr Wijkander: Det erkändes nyss från statsrådsbanken, att frågan onekligen nu kommit i ett annat läge, ja, kommit att intaga en helt annan ställning än den förut innehaft. Så torde påtagligen också vara förhållandet. Genom den sannolikt inträffande inkorporeringen af fem så betydande socknar, som de närmast Stockholm belägna äro, kommer Stockholms läns invånareantal att väsentligt minska. Då man erinrar sig, att särskildt Uppsala län, som gränsar intill Stockholms, nu är ett af de minsta, skulle man genom en öfverföring af Stockholms läns norra del till Uppsala län vinna den fördelen, att Uppsala län blefve större, dock icke större än åtskilliga andra, till exempel Älfsborgs och Värmlands län.

Under sådana förhållanden är det klart, att man måste tänka

på, huruvida icke en sådan sammanslagning som den här ifrågasatta bör äga rum. Det nämndes, att det är egendomligt, att man ifrågasatt, att tjänstemännen inom Stockholms län skulle under något år få vänta med att få lönetillökning på ordinarie stat. Det sades, att man skulle behandla tjänstemännen i detta län sämre, därför att de skulle få ålderstillägg på annat sätt än tjänstemännen i andra län. Jag tror, att den ifrågasatta åtgärden blifvit på något sätt missförstådd. Det är visserligen sant, att med den del af aflönningen, som står på ordinarie stat, måste det för Stockholms län förfaras olika mot för öfriga län, under det löneregleringen där pågår. Men om man följer statsutskottets mening och dess sätt att vid denna riksdag behandla saken, ser man, att genom anslag på extra stat skulle komma att fyllas den brist, som här uppkommer. Man skulle enligt utskottets förslag komma att ställa det så, att personalen icke skall lida någon nämnvärd förlust. Tvärtom får denna personal tillfälligt en något högre lön, därför att, såsom chefen för civildepartementet framhållit, pensionsavgift icke kommer att utgå.

Mig förefaller det därför, att man kan ha rätt att säga, att under de få år, under hvilka inkorporeringsutredningen pågår, denna personal mycket väl kan vänta med att få sin lönefråga ordnad. Man kan också tänka sig, att personalen kan förflyttas vid en kommande sammanslagning af länen. En sådan åtgärd bör icke vara särskildt anmärkningsvärd för denna regering, om den i detta fall skulle bestämma något sådant, då man nyss sett, att en sådan bestämmelse utan någon motivering ifrågasatts för universitetens lärare, i fråga om hvilka regeringen föreslagit, att de för att få tillgodogöra sig föreslagen lönetillökning skola förbinda sig att, om så behöfves, låta förflytta sig till en annan högskola, till exempel från Uppsala till Stockholm och Lund och från Lund till Uppsala eller Stockholm. Om man utan gensaga kan ifrågasätta något så drakoniskt för en stor grupp af tjänstemän, kan man nog låta Damoklessvärdet hänga ett par eller tre år öfver några få tjänstemän inom Stockholms läns landskansli. Mig förefaller det, som om den utredning, hvarom här är fråga, skulle vara mycket lätt verkställd. Den skulle taga ett par år, och skulle det då mot statsutskottets förmodan visa sig, att en sådan förändring som den här ifrågasatta vore olämplig, är det ju icke värre då, än att det lönetillägg, som nu är uppfördt på extra stat, öfverflyttas på ordinarie stat, och Stockholms län likställes med öfriga län. Jag tror, att det är nödvändigt att se till att en så praktisk metod som möjligt här kommer till användning.

Herr grefve och talman! Jag ber att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Grefve Klingspor: Då denna fråga var före i statsutskottet, föreslog jag, att ifall statsutskottet verkligen önskade, att tjänste-

Ang. aflöningsstat för tjänstemän och betjante vid länsstyrelserna.
(Forts.)

Ang. aflö-
ningsstat för
tjänstemän
och betjänte
vid länsstyrel-
serna.
(Forts.)

männen vid Stockholms länsstyrelse skulle intaga en undantagsställning, skulle man sätta dem på öfvergångsstat och lämna dem i extra lönetillägg ett så stort belopp, att de blefvo jämnställda med ordinarie tjänstemän vid landsstaten i andra län. Statsutskottet ansåg emellertid, att man borde vidtaga den åtgärd, som nu af högst aflönade tjänstemännen i Stockholms län i högsta lönegraden att få 313: 60 kronor mera om året än med dem likställda på andra platser i Sverige. Tjänstemännen i andra lönegraden få 280 kronor mera i Stockholms mot i öfriga län. De högst ställda tjänstemännen i Stockholms län komma således att intaga en fördelaktigare ställning än med dem likställda i andra län.

En olägenhet är det emellertid alldeles tydligt, att dessa tjänstemän icke äro berättigade till så hög pension som de, hvilka komma på den ordinarie, nya lönestaten.

Sedermera yrkades inom utskottet af herr Odelberg bifall till Kungl. Maj:ts förslag med afseende på Stockholms läns tjänstemän. Jag instämde då med honom, emedan jag ansåg, att det var olämpligt att vidtaga den åtgärd, statsutskottet här föreslagit, utan att man bort föra dessa tjänstemän på samma stat, som Kungl. Maj:t föreslagit.

I statsutskottet yrkade jag bifall till ett sådant sätt att behandla lönefrågan för Stockholms läns tjänstemän. Jag ber att få komma med samma yrkande nu, nämligen på bifall till Kungl. Maj:ts proposition i berörda hänseende.

Herr Odelberg, Theodor: Jag för min del kan icke behandla denna fråga så lätt som professor Wijkander gjorde. Han menade, att det endast skulle dröja ett par år till dess Stockholms län kommer att försvinna; längre tid ansåg han icke behöfva åtgå därtill. Jag tror icke, att denna tid kommer att bli så kort. Känner professor Wijkander så väl till de kommuner, som ligga nära Stockholm, och de tänkesätt man där hyser angående inkorporationsfrågan, att han tror, att en inkorporering går så hastigt? Jag tviflar därpå. Jag vill fråga, hur många år Göteborg har hållit på för att få angränsande kommuner med sig inkorporerade? Det dröjde ungefär 15 à 20 år, innan Lundby kommun kom inom Göteborgs stad, och jag tror, att det kommer att draga ungefär samma tid, innan de här ifrågasatta kommunerna införlifvas med Stockholms stad och Stockholms län blir söndertrasadt.

Professor Wijkander sade, att jag skulle hafva begått ett misstag, då jag talade om de ålderstillägg, som tjänstemännen vid Stockholms länsstyrelse skulle förlora genom antagande af utskottets förslag, men ville icke professorn vara god och se efter på sidan 196 i utskottets utlåtande! Där står det att länsnotarier och länsbokhållare i andra län skola hafva två ålderstillägg, ett å 500 kro-

nor efter fem år och det andra likaledes på 500 kronor efter ytterligare fem år.

I Stockholms län skulle länsnotarier och länsbokhållare få ett ålderstillägg efter tio år, under det de i öfriga län komme att få två ålderstillägg på samma tid.

Vaktmästarne i Stockholms län ha enligt utskottets utlåtande sid. 197 ett ålderstillägg på 100 kronor efter tio år. I öfriga län ha de i ålderstillägg samma summa efter fem år. Här föreligger alltså en betydande skillnad, men pensionsfrågan spelar för dem den största och mest betydande rollen.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Friherre Beck-Friis, Carl Joachim: Då professor Wijkander nyss nämnde, att det icke hade varit statsutskottets mening, att de här ifrågavarande länsnotarierna, länsbokhållarne och kanslisterna skulle gå miste om det lönetillägg, som deras kolleger i andra län få, ber jag att gentemot honom i anslutning till herr Odelbergs yttrande få säga, att utskottet har under punkt f) föreslagit, att på extra stat en tillfällig löneförbättring anvisas åt dessa tjänstemän. Utskottet har för detta ändamål föreslagit ett fixt belopp. Men utskottet har därvid icke, såvidt jag kan förstå, beräknat detta belopp så att det äfven innefattar den löneförhöjning, hvar och en af dem annars skulle komma i åtnjutande af.

Herr Wijkander: Den näst siste talaren vädjade till mig, om jag visste, hur lång tid den förutnämnda inkorporeringen kan komma att taga. Då han skulle angifva, hur lång tid det hade behöfts för Göteborg att inkorporera Lundby med staden, nämnde han, att därför åtgått ungefär 20 år. Jag tror mig genast kunna reducera denna tid till hälften eller till tio år. Men jag vill hoppas, att med den erfarenhet, som man samlat beträffande kommuners inkorporering, numera icke skall åtgå på långt när tio år för en inkorporering af Stockholms grannkommuner. På grund af den kommunala erfarenhet jag har, menar jag, att om Stockholms stad vill göra allvar af de föreliggande planerna för inkorporering, bör en sådan kunna ske på fyra eller fem år. Min fulla öfvertygelse är, att längre tid behöfver man icke.

Hvad beträffar frågan om ålderstilläggen, upprepar jag, att de båda näst föregående ärade talarne något misstagit sig om statsutskottets mening i denna punkt. Utskottet kan icke ändra de på ordinarie stat upptagna ålderstilläggen för Stockholms län, när utskottet ville behålla dem oreglerade. Mellan de olika länen föreligger formellt den skillnaden, att den *ordinarie* staten upptager lönetillägg åt tjänstemännen i de andra länen, men hvad Stockholms län angår har utskottet fyllt bristen genom att på *extra* stat taga upp skillnaden. Nu kan man säga, att skillnaden kommer att växa

*Ang. aflö-
ningsstat för
tjänstemän
och betjante
vid länsstyrel-
serna.*

(Forts.)

Ang. aflö-
ningsstat för
tjänstemän
och betjänte
vid länsstyrel-
serna.
(Forts.)

år efter år, då de ordinarie tjänstemännen i Stockholms län ju skulle haft rätt till ålderstillägg, om de varit uppförda på vanlig ordinarie stat. Men då invänder jag, att det finnes för Kungl. Maj:t möjlighet att till Riksdagen komma in med förslag till årlig höjning för dessa tjänstemän, i den mån det är behöfligt. Det är icke meningen, att personalen i Stockholms län skall få det sämre ur ekonomisk synpunkt än i andra län. En sådan oegentlighet kan af Riksdagen i fullkomlig öfverensstämmelse med statskottets mening i denna sak ändras.

Men jag medger, att det är en skillnad här, och det är i fråga om tjänstemännens pension. Denna kommer att ställa sig olika i båda fallen, men äfven i detta afseende har ju Riksdagen full rätt att på Kungl. Maj:ts framställning fylla de luckor, som uppstå, därest inom öfvergångstiden behof af särskilda pensionsförhållanden skulle visa sig.

Grefve Wachtmeister, Fredrik: Jag är af samma mening som statsutskottets majoritet, nämligen att Stockholms län i en framtid bör försvinna, att södra delen bör förenas med Södermanlands och norra delen med Uppsala län. Därför har jag icke reserverat mig mot utskottets hemställan.

Men då jag hörde herr statsrådet och chefen för civildepartementet säga, att han fann den form utskottet gifvit åt sitt förslag mindre lycklig, och att han ansåg, att det hade varit klokare, om statsutskottet på det sättet formulerat sin hemställan, att utskottet hos Kungl. Maj:t anhållit, att, när platser skola fördes med nya innehafvare, dessa skola tillsättas på förordnande och icke erhålla fullmakt, kan jag icke neka till, att äfven jag skulle hafva funnit en dylik affattning mera lämplig.

I anledning däraf ber jag, herr grefve och talman, få föreslå, att ärendet i hela denna punkt återremitteras till utskottet.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på föreliggande punkt förekommit följande yrkanden: 1:o att hvad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o af herr *Odelberg, Theodor*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, som angifvits i den af honom och herr C. Persson vid utlåtandet fogade reservation; och 3:o att punkten skulle visas åter till utskottet.

Sedermera gjordes propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarades propositionen på återremiss vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkterna c)—e).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten f).

Grefve Wachtmeister, Fredrik: I anledning af kammarens nyss fattade beslut får jag anhålla, att äfven momentet f) måtte till utskottet återremitteras.

Ang. tillfällig löneförbättring åt tjänstemän och be-tjante vid Stockholms länsstyrelse.

Efter härmed slutad öfverläggning visades förevarande punkt åter till utskottet.

Afdelningen II A.

Utskottet hade vidare hemställt,

II A. att Riksdagen, i anledning af Kungl. Maj:ts förevarande proposition och herr Widéns ofvanberörda motion n:o 287 samt med afslag å herrar Söderbergs, Johanssons m. fl., Magnussons m. fl. och Lindbergs m. fl. omförmälda motioner, de två sistnämnda i hvad de afsåge kronofogdar och länsmän, måtte

a) godkänna följande aflöningsstat för kronofogdar och länsmän att gälla från och med år 1909:

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Orts-tillägg	Förvaltningsbidrag	Summa kr.	Anmärkingar
Kronofogdar:						
1 tjänsteman (Jämtlands, Västerbottens eller Norrbottens län) ...	3,200	1,400	200	300	5,100	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr. och efter ytterligare 5 år med likaledes 500 kr.
12 tjänstemän (Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län) ...	38,400	16,800	2,400	3,600	61,200	
1 tjänsteman (öfriga län)	3,200	1,400	—	300	4,900	
94 tjänstemän » »	300,800	131,600	—	28,200	460,600	
Länsmän:						
1 tjänsteman (Jämtlands, Västerbottens eller Norrbottens län) ...	1,400	1,000	200	300	2,900	Efter 5 år kan lönen höjas med 300 kr. och efter ytterligare 5 år med likaledes 300 kr.
67 tjänstemän (Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län) ...	93,800	67,000	13,400	20,100	194,300	
1 tjänsteman (öfriga län)	1,400	1,000	—	300	2,700	
418 tjänstemän » »	585,200	418,000	—	125,400	1,128,600	
Summa kronor	—	—	—	—	1,860,300	

samt

b) godkänna följande öfvergångsstat för kronofogdar och länsmän att gälla från och med år 1909:

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Orts-tillägg	Förvaltningsbidrag	Summa kr.
12 kronofogdar	38,400	16,800	—	3,600	58,800
30 länsmän	42,000	30,000	400	9,000	81,400
Summa kronor	—	—	—	—	140,200

c) för sin del besluta sådan ändring i kungl. kungörelsen angående ersättning åt kronofogdar och länsmän för vissa af deras polisverksamhet föranledda utgifter äfvensom för telefonafgifter den 14 juni 1904, att traktamentsersättning för däri omförmälda tjänstesor icke skall utgå;

d) besluta i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke den ersättning, som må tillkomma länsmän för resor, som på Konungens befallningshafvandes kallelse företagas till och från residenstaden, för resor i och för ordinarie och extra vägsyner samt för resor till och från ting, må inskränkas till reseersättning i egentlig mening och sålunda icke omfatta traktamentsersättning;

äfvensom

II B. att Riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts proposition och med afslag å herrar Magnussons m. fl. och Lindbergs m. fl. ofvanberörda motioner i hvad de afsåge häradskrifvarne, måtte

a) godkänna följande aflöningsstat för häradskrifvarne att tillämpas från och med år 1909:

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Orts-tillägg	Förvaltningsbidrag	Summa kr.	Anmärkingar
1 tjänsteman (Jämtlands, Västerbottens eller Norrbottens län) ...	2,200	1,000	200	—	3,400	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr. och efter ytterligare 5 år med likaledes 500 kr.
11 tjänstemän (Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län) ...	24,200	11,000	2,200	—	37,400	
1 tjänsteman (öfriga län)	2,200	1,000	—	—	3,200	
94 tjänstemän	206,800	94,000	—	—	300,800	
hvar till kommer förvaltningsbidrag med 75 kr. för hvarje fullt 5,000-tal af folkmängden i tjänstedistriktet, förslagsvis	—	—	—	56,775	56,775	
Summa kronor	—	—	—	—	402,575	

Vid afdelningen II A. hade reservation anmäls af herrar *D. Persson*, *J. A. Sjö*, *G. Odqvist* och *A. Wiklund*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa,

II A. att Riksdagen, i anledning af Kungl. Maj:ts förevarande proposition äfvensom herrar Söderbergs, Johanssons m. fl., Magnussons m. fl., Widéns och Lindbergs m. fl. ofvan omförmälda motiöner, måtte

a) i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes taga under förnyad ompröfning frågan om kronofogdetjänsternas indragning och öfverflyttande af deras tjänsteåligganden på länsmännen samt därefter för Riksdagen framlägga det förslag i ämnet hvar till en sådan pröfning kunde föranleda;

b) besluta, att, med bibehållande af den nuvarande indelningen af fögderierna och länsmansdistrikten, aflöningarna till kronofogdar och länsmän skulle utgå med samma belopp som hittills;

c) för beredande af tillfällig löneförbättring åt 118 kronofogdar och 516 länsmän med följande belopp, nämligen:

för 11 kronofogdar (i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län) hvardera 800 kronor, däraf 200 kronor skulle anses utgöra lön, 400 kronor tjänstgöringspenningar och 200 kronor ortstillägg;

för enhvar af öfriga 107 kronofogdar 600 kronor, däraf 200 kronor skulle anses utgöra lön och 400 kronor tjänstgöringspenningar;

för 4 länsmän (i Tärna distrikt af Västerbottens län samt i Arjeplogs, Juckasjärvi och Enontekis distrikt af Norrbottens län)

hvardera 1,000 kronor, däraf 500 kronor skulle anses utgöra lön, 100 kronor tjänstgöringspenningar, 200 kronor ortstillägg och 200 kronor förvaltningsbidrag;

för 66 länsmän (öfriga länsmän i Västerbottens och Norrbottens län samt länsmännen i Jämtlands län) hvardera 1,300 kronor, däraf 500 kronor skulle anses utgöra lön, 400 kronor tjänstgöringspenningar, 200 kronor ortstillägg och 200 kronor förvaltningsbidrag;

för enhvar af öfriga 446 länsmän 1,100 kronor, däraf 500 kronor skulle anses utgöra lön, 400 kronor tjänstgöringspenningar och 200 kronor förvaltningsbidrag;

på extra stat för år 1909 anvisa ett belopp af tillhoppa 653,400 kronor;

d) = mom. c) i utskottets hemställan.

e) = mom. d) i utskottets hemställan.

*Ang. aflö-
ningsstat för
kronofogdar
och länsmän.*

Punkten a).

Herr von Möller: Såsom herrarne finna, ha länsmännens löner genom detta förslag blifvit i högst väsentlig grad förbättrade. Jag kan dock icke låta detta tillfälle gå förbi utan att fästa mig vid en egendomlig passus i utskottets förslag.

Längst ned på sidan 199 uttalar utskottet »önskvärdheten af att länsmännen genom en fullt tillräcklig aflöning göras ekonomiskt oberoende af den allmänhet, med hvilken de å tjänstens vägnar komma i beröring — —». Med anledning däraf har utskottet i hufvudsak velat förorda Kungl. Maj:ts förslag. Emellertid säger utskottet: »Utskottet anser endast, att själfva lörens föreslagna belopp, 1,500 kronor, bör till minskande af den med tjänsten förenade pensionen nedsättas till 1,400 kronor».

Jag ber verkligen få fråga, om detta är ett statsutskottsskäl eller statsutskottssvenska eller om det endast är »brådskan i Riksdagens sista timme», som här förmått utskottet att skriva på sådant sätt? Ar meningen den, att man skall pruta af de 100 kronorna i kompromissyfte, då kan man ju möjligen förstå ett dylikt skäl. Men åsyftar man icke detta, måste herrarne medge, att det är ett egendomligt skäl, att man, för att minska länsmännens utgifter till pensionskassan, prutar af på deras lön, ehuru man nyss förut medgifvit, att den bör vara så stor som 1,500 kronor. För att göra länsmännen »ekonomiskt oberoende af den allmänhet, med hvilken de å tjänstens vägnar komma i beröring», prutar man af 100 kronor! Jag säger ännu en gång, att jag verkligen finner ett sådant tillvägagående mycket besynnerligt! Det ser ut, som om utskottet hade gjort denna nedprutning endast för nöjet att få pruta.

Kungl. Maj:t har emellertid förordat denna sak, och då jag hvarken vill gripa Kungl. Maj:t eller Kungl. Maj:ts här i kam-

maren talrikt förefintliga befallningshafvande i ämbetet, skall jag icke i denna punkt framställa något yrkande utan öfverlämnar detta åt dem. Men jag har åtminstone velat fästa vederbörandes uppmärksamhet på detta ganska olämpliga tillvägagående.

*Ang. af-
ningsstat för
kronofogdar
och länsmän.
(Forts.)*

Det har vidare talats om — den punkten är visserligen ännu icke föredragen — länsmännens traktamentsersättning med anledning af de uttalanden en motionär i Andra Kammaren haft i frågan. Det skulle vara rätt intressant att något uppehålla sig vid denna motion! Det måste nämligen kännas ganska tungt för de personer, som tillhöra denna kår — särskildt i det län, där motionären tyckes ha gjort sina erfarenheter — att hans påståenden framkommit på ett sådant sätt. Jag vill gärna tyda allt till det bästa, och jag tror sålunda, att detta icke så mycket bör uppfattas som en svartmålning hämtad ur verkligheten, än att den möjligen är något specimen för — högre ändamål. Jag skall emellertid icke närmare ingå på denna motion, men jag har åtminstone velat säga, att jag icke tycker, att den är fullt lämpligt skriven. Dess bättre tyckes Kungl. Maj:t emellertid ej dela motionärens uppfattning.

Eftersom jag ser chefen för civildepartementet på regeringsbänken, ber jag att få nämna ett par ord med anledning af länsmännens tjänsteresor. Redan för många år sedan framhöll jag för den dåvarande innehafvaren af civilministerportföljen mina synpunkter om fribiljetter åt länsmännen på statsjärnvägarna inom deras distrikt. Såsom herrarna kanske erinra sig, intagas i koncessionsvillkoren för enskilda järnvägar bestämmelser, att länsmännen skola i tjänsteresor inom distriktet äga fritt begagna sig af de enskilda järnvägarna. Men på statens järnvägar hade de icke en dylik förmån. Efter mina upprepade yrkanden medgafs dem omsider fria resor äfven på statsjärnvägarna, men endast inom distriktet. Om utskottets förslag i detta afseende här går igenom, få de fria resor enligt resereglementet äfven till residensstaden, men till tingsstället, därest detta ligger utom distriktet, få de fortfarande själfva betala sina resor. Kungl. Maj:t borde väl på administrativ väg kunna utsträcka deras fribiljettsrättighet att gälla äfven dit, och om Kungl. Maj:t så anser nödvändigt att gälla äfven till residensstaden. Jag har intet yrkande.

Herr Törneblad: I afseende å länsmännens lönefråga tillåter jag mig att nämna, att nog inom den afdelning af utskottet, som hade att behandla ärendet, först framkommo åtskilliga tvifvelsmål, huruvida icke den aflöning, som man här stannat vid att föreslå, vore för hög. Orsaken till dessa tvifvelsmål var den, att, om man jämförde hvad som står på sidorna 152 och 153 i Kungl. Maj:ts proposition angående de olika förslagen om löne-reglering åt länsmännen, kom man till det resultat, att det fanns

Ang. afstörningsstat för kronofogdar och länsmän.
(Forts.)

myndigheter, hvilka man hvarken kan misstänka för någon njugghet eller för att skriva statsutskottssvenska, hvilka icke hållit sig till högre belopp än statsutskottets nu föreslagna utan till i någon mån lägre belopp. Löneregleringskommittén föreslog 1,200 kronor i lön och 800 kronor i tjänstgöringspengar dessutom. Statskontoret föreslog 1902 1,200 kronor i lön och 800 kronor i tjänstgöringspenningar. Men senare kommo de förenade ämbetsverken, hvilka föreslogo, att beloppen borde sättas till respektive 1,400 och 1,000 kronor, och nu har Kungl. Maj:t föreslagit lörens höjande till 1,500 kronor. Ja, statsutskottet har verkligen nu en gång kunnat gå med ämbetsverken. Det är mycket ovanligt redan det, och denna omständighet tyckes antyda, att det icke är alldeles utan skäl som lönen satts till 1,400 kronor, hvarigenom pensionen blir minskad. Att pensionen blifvit föreslagen mindre beror naturligtvis därpå, att det då är lättare att genomdrifva en lönereglering än annars.

För öfrigt skola herrarne nog få höra, att denna lönereglering ingalunda är med de af utskottet nu föreslagna beloppen garanterad, utan det är ganska många i Andra Kammaren, som komma att yrka på, att både kronofogdar och länsmän skola sättas på extra stat eller på ett provisorium under dessa eller andra löneförhållanden. Olika meningar råda således om denna lönereglering, ty det är en så allmänt utbredd åsikt hos större delen af Andra Kammarens ledamöter — ja, jag tror till och med, att det finns åtskilliga, som dela denna åsikt, här i Första Kammaren — att löneregleringen för kronofogdar och länsmän, sådan den nu blifvit föreslagen, icke borde gå igenom, utan beviljas endast provisoriskt och att det sedan närmare skulle undersökas, i hvad mån en uppdelning af göromålen kan äga rum, eller hvilka förändringar, som böra ifrågakomma. Jag har nu ställt mig på den ståndpunkten, att då de förslag, som blifvit framlagda angående kronofogdetjänsternas indragning — eller dessa tjänsters förvandling till något som jag skulle vilja kalla för fögderitjänster genom deras sammansläende med länsmansbefattningarna eller på annat sätt — icke synts mig vara fullgiltigt motiverade, har jag icke kunnat fästa tillräckligt afseende vid dem. De innebära en så alltför genomgående förändring, då det ju gäller att sätta alla de ifrågavarande tjänstemännen på extra stat, och kammaren har redan i fråga om Stockholms län visat, att kammaren icke är mycket benägen att ens uppföra några få tjänstemän på extra stat i afvaktan på en osäker omorganisation. Men det är ju mycket antagligt, att vi nog komma att på ett senare stadium få behandla frågan på ett annat sätt.

Emellertid kan man icke för sig värja, att de förändringar, som nu blifvit ifrågasatta, icke äro fullgiltigt motiverade, såsom jag redan nämnt. Jag tror således, att det är klokast att icke för

mycket rubba på hvad som blifvit föreslaget af utskottet. Hvad resorna angår, behöfver jag icke närmare inlåta mig på denna del af saken, ehuru äfven de spelat en viss roll vid löneregleringen.

Ang. aflöningsstat för kronofogdar och länsmän.
(Forts.)

För öfrigt har anmärkts — det må nu vara riktigt eller icke — att länsmännen icke såsom sportler utan på grund af sin ställning i allmänhet för närvarande hafva tillfälle till åtskilliga biförtjänster. Det är ju möjligt, att dessa kommit att minskas under en senare tid, men åtskilliga representanter ha åtminstone påstått, att de icke äro små.

Hufvudsumman af hvad jag nu velat säga är, att en reglering af själfva lönen med ett belopp lika stort med hvad ämbetsverken på sid. 152 i den kungl. propositionen föreslagit, eller 1,400 kronor, icke borde kunna anses obilligt, och jag vill uttala den önskan och förhoppning, att äfven *Riksdagen* må godkänna ett sådant förslag.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Hägglund: Jag vill redan i början af mitt anförande frambära min tacksamhet till utskottet för den välvilja utskottet visat gentemot Kungl. Maj:ts förslag i fråga om denna lönereglering. Jag kan dock icke underlåta att uttala den mening, att tacksamheten och glädjen hos den kår, jag tillhör, skulle säkerligen vara större och enhetligare, om utskottet icke funnit anledning att verkställa afprutning å länsmanslönen. Skälet för denna afprutning, sådant utskottet framfört detsamma, synes mig ganska svagt. Hvad som föranledt utskottet att afpruta dessa 100 kronor är, såsom en ärad talare redan förut påpekat, den omständigheten, att utskottet anser, att pensionen skulle blifva för stor. Den skulle gå upp till öfver 2,000 kronor, och det anses vara för mycket för länsmännen. Men utskottet tycks, om jag har tolkat motiveringen i dess föreliggande betänkande riktigt, vara utaf den mening, att det af Kungl. Maj:t för länsmännen begärda lönebeloppet icke är för högt tilltaget. Om så är, synes det mig, såsom jag redan nämnt, ganska svagt att säga, att, på det att icke tjänstemännen må få för hög pension, måste vi afpruta 100 kronor å lönen, äfven om det kan anses billigt, att tjänstemannen får aflöningen oafkortad. Kan det finnas någon rimlighet i ett sådant resonemang? — Å ena sidan säger man: lönebeloppet behöfves oafkortadt under de 30—40 år som tjänstemannen tjänstgör — men på det att han icke skall kunna komma i tillfälle till högre pension än 2,000 kronor sedan han erhållit afsked — efter fyllda 67 år — så är det nödigt att afpruta 100 kronor å lönen!

I fråga om kronofogdarnes aflöning har också statsutskottet afprutat 100 kronor, men där har afprutningen skett å tjänstgö-

Ang. aflö-
ningsstat för
kronofogdar
och länsmän.
(Forts.)

ringspenningarne. Där anser man, att pensionen bör vara så stor, som man föreslagit.

Beträffande kronofogdarnes aflöning för öfrigt har statsutskottet icke ansett sig böra förorda det extra eller rörliga förvaltningsbidraget. Det extra tillägg, som skulle i detta hänseende tillkomma kronofogdarne, enligt Kungl. Maj:ts förslag, har nämligen utskottet ansett sig böra afstyrka. För min del kan jag icke inse, att detta är riktigt. I de fögderier, där invånareantalet är stort och där industrien är vidtomfattande och folkmängden rörlig, är det gifvet, att kronofogdarne ha mycket större och mycket mera arbete än på de ställen, där folkmängden är ringa och industrien är mindre. Det synes mig därför riktigt och billigt, att kronofogdarne få någon ersättning för det ökade arbete, som ett svårsköttare fögderi kräver. Och därför anser jag, att utskottet borde hafva äfven härutinnan tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag.

Beträffande åter indelningen af fögderier och länsmansdistrikten har Kungl. Maj:t, såsom af betänkandet framgår, visserligen indragit åtskilliga kronofogdetjänster och länsmansbefattningar. För min del tror jag dock, att man skulle kunnat gå betydligt längre i fråga om dessa indragningar. Jag är öfvertygad om, för att ta ett exempel, att Gottlands län kan skötas af en fögderiförvaltning af något mindre än sex länsmän och två kronofogdar. Där synes mig ett fögderi och tre à fyra länsmansdistrikt vara fullt tillräckligt för att ordentligt sköta fögderiförvaltningen.

Jag känner äfven inom det län jag representerar förhållanden, som gifva mig anledning att påstå, att antalet länsmansdistrikt kunde förminsкас och att åtminstone ett fögderi där skulle kunna indragas. Enligt de upplysningar, som gifvits mig från fullt sakkunnigt håll, är arbetsbördan för kronofogden i Norra Ångermanlands nedre fögderi högst obetydlig — Norra Ångermanland bör därför bilda allenast ett fögderi och icke såsom nu två. I södra och mellersta Sverige förefinnas många fögderier, hvilka utan olägenhet kunna sammanslös med andra. Om kronofogdeinstitutionen skall fortfarande bibehållas, böra fögderierna göras så stora, att kronofogdarne erhålla någorlunda jämn sysselsättning med tjänstegörarna.

En sådan indragning af fögderier behöfver icke i allt fall förhålla löneregleringen. Indragningen och sammanslagningen kunna ju lämpligen ske i den mån tjänsteinnehafvarna afgå å de fögderier som anses böra sammanslös. På samma sätt kan förfaras beträffande länsmansdistrikten. Löneregleringen har länge varit af behofvet påkallad och därför bör den icke åter på obestämd tid ytterligare undanskjutas. I all synnerhet ha de lägst aflönade tjänstemännen inom landsstaten snart sagt i årtionden måst tåligt nöja sig med en lön, som man numera icke med framgång kan erbjuda dagakarlen.

Då jag, som jag frambållit, är utaf den uppfattningen, att den af statsutskottet gjorda afprutningen utaf 100 kronor för såväl kronofogdar som länsmän icke öfverensstämmer med billighet och rättvisa, tillåter jag mig, herr grefve och talman, yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Ang. aflöningsstat för kronofogdar och länsmän.
(Forts.)

Friherre Palmstierna: Med anledning af den siste talarens yrkande om bifall till Kungl. Maj:ts förslag ber jag att få yttra några ord. Jag ser naturligtvis gärna, att länsmän och kronofogdar få så stor aflöning som möjligt, men det är fråga om hvad som är möjligt. Och då statsutskottet kommit till en viss summa med ganska betydande reservationer, tror jag, att det är för Första Kammaren försiktigast att icke ställa det på sin spets, då man möjligen icke ens får det, som statsutskottet föreslagit.

Hvad särskildt länsmännen beträffar, äro dock efter statsutskottets förslag deras löneförmåner höjda med 74 %. Att förhöjningen blir så stor, beror naturligtvis därpå, att deras löneförmåner hafva varit så ytterst dåliga förut, och det hade ju varit än bättre, om de kunnat nu ökas med 85 %, såsom föreslagits. Jag tror emellertid, att det vore oförsiktigt att gå längre, än statsutskottet nu gjort, hvarför jag, herr grefve och talman, tillåter mig att hemställa om bifall till statsutskottets förslag.

Herr Gezelius: Det har här under debatten icke framställts något annat yrkande än om anslutning till utskottets förslag i den föredragna punkten. Jag kan dock icke ansluta mig till detsamma. Jag tror visserligen knappast, att ett annat yrkande har någon praktisk verkan, men jag ber att få påpeka ett par saker, som näppeligen böra undgå kammarens uppmärksamhet.

Det föreslås här löneanslag till 487 länsmän, såsom framgår af sidan 201 i utskottsbetänkandet, men enligt civilministerns förslag skulle det icke finnas flera än 486 länsmän efter omorganisationen. Jag har såsom dalkarl närmast intresserat mig för Kopparbergs län. På sidorna 108 och 109 i betänkandet lämnas upplysning om huru omorganisationen af länsmanstjänsterna skulle komma att gestalta sig. Där föreslås en indragning af två länsmanstjänster inom Hedemora fögderi, en länsmanstjänst inom Nedan-Siljans fögderi och en länsmanstjänst inom Väster-Dals fögderi. För närvarande är Kopparbergs län indeladt i 35 länsmansdistrikt, såsom också bekräftas af den tabellariska öfversikten på sidorna 116—117 i betänkandet. Men på sistnämnda sidan upptas det enligt departementschefens förslag 32 länsmansdistrikt för Kopparbergs län. Där har man sålunda från 35 distrikt dragit endast 3, och förklaringen torde ligga däri, att under rubriken Kopparbergs län står kursiveradt en indragning af 3 länsmanstjänster, ehuru indragningen afser 4 tjänster. På grund häraf har summan blifvit

Ang. aflö-
ningsstat för
kronofogdar
och länsmän.
(Forts.)

487, ett tal, som utgör summan af de addender, som finnas upptagna på sidan 117 i betänkandet och där 32 länsmanstjänster enligt min uppfattning felaktigt upptagits för Kopparbergs län. Jag har icke något yrkande att göra i anledning af denna enligt mitt förmenande felaktiga uppgift, på den grund att jag yrkar bifall till den reservation, som är afgifven af herr Daniel Persson i Tällberg m. fl.

Då jag framställer detta yrkande, kan jag icke undgå att söka motivera det med några ord.

Uti den kungl. propositionen angifves det som skäl, hvarför icke något förslag i syfte att indraga kronofogdetjänsterna framställts, väsentligen, att åklagaremaktens utöfvande på landsbygden fortfarande kräfde denna institution. Det är det hufvudsakliga skälet och det, som varit af *väsentlig* betydelse enligt propositionen. Om man nu ser, hur denna sak för närvarande praktiskt ställer sig, tror jag, att det endast är undantagsvis eller kanske ytterst undantagsvis, som man kan säga, att kronofogdarne utöfva någon åklagarefunktion. Däraf blir en gifven följd, att kronofogdekåren i allmänhet är föga skickad att utöfva åklagarkallet i dessa sällsynta undantagsfall. Gifvetvis har det på sin tid varit en lämplig garanti för åklagarekallets utöfning, att kronofogdetjänsterna funnits till äfven för detta ändamål, men förhållandena hafva förändrat sig sedan dess så afsevärdt, att de skäl, som en gång talade för en dylik anordning, icke längre stå kvar. Om man nu får en länsmanskår eller en fögderitjänstemannakår med afsevärdt förbättrad ekonomisk ställning, såsom länsmanskåren enligt föreliggande förslag erhåller, synes det mig aldeles gifvet böra däraf följa, att kåren blir afsevärdt bättre rekryterad. Och detta lämnar större garanti för, att dess åklagarfunktion kommer att utöfvas på ett mera tillfredsställande sätt än förr, om hvilket det dock vitsordats, att den i stort sedt fungerat tillfredsställande. Med förändrade förhållanden och den förbindelse, som Kungl. Maj:ts befallningshafvande nu i långt högre grad än förr äger med de skilda orterna, är Kungl. Maj:ts befallningshafvandes tillsyn öfver åklagarfunktionens fullgörande af länsmanskåren väsentligt mycket bättre, än den kunde vara i forna tider. Och jag tror, att man kan i stort sedt säga, att den lämnar fullkomlig garanti med tillhjälp af den, som ligger i allmänhetens kritik och tidningspressen, och för öfrigt i den direkta förbindelse, som nu blir långt större än förut mellan länsstyrelsen och länsmännen. Det skälet för kronofogdarnes bibehållande har därför icke kunnat öfvertyga mig.

Att någon svårighet i öfrigt för indragning af en del af dessa befattningar icke möter, har näppeligen chefen för civildepartementet påstått, och jag tror, att man bör fästa synnerligt afseende i denna punkt vid det yttrande, som afgafs af representanter för alla länsstyrelser vid deras sammanträde under fjolårets eftersom-

mar. Det är visserligen sant, att ett förslag, som utaf delegationen af dessa representanter utarbetades, icke vann full anslutning från representanternas sida, men representanterna eller flertalet af dem sade, att i *frågans outredda skick* vågade de icke tillstyrka en anordning i enlighet med delegationens förslag. Men därmed har förslaget icke blifvit utdömdt. Man har endast vitsordat, att saken icke befinner sig i tillfredsställande skick i fråga om utredning. Detta förslag innebär i stort sedt, att kronofogde- och länsmanstjänsterna skulle förenas på en hand och att på samma gång en reduktion af dessa fögderitjänster skulle ske till antalet, så att de icke kommo att räkna mer än 481 tjänster, möjligen endast 450—460. Om man besinnar, att detta är ett utlåtande af enbart representanter ifrån länsstyrelserna, som gifvetvis i åtskilligt måste vara ensidigt, synes det mig, som om nämnda förslag vore väl värdt att beaktas långt mera än hvad hittills skett. Ty det är icke någon liten sak, om vi kunna ordna vår fögderiförvaltning ungefärligen efter denna plan. Jag vill visst icke bestrida, att fögderiförvaltningen kan utvecklas enligt de linjer, som angifvas i propositionen, och fungera tillfredsställande, men hvad jag påstår, det är att ett fortskridande med så förändrade aflöningsvillkor, som här föreslagits, kommer att blifva mycket dyrbart och oskäligt dyrbart. Det är icke nog med att vi få en så afsevärdt ökad kostnad för fögderitjänstemän. Vi få gifvetvis, det vågar jag påstå, en förändring i polisväsendet för landsbygden, som kommer att sluka ännu mera kostnader än redan föreslagits. Och de kostnaderna få vi oberoende af om vi nu slå fast organisationen af kronofogde- och länsmanskåren enligt föreliggande förslag.

Ang. aflöningsstat för kronofogdar och länsmän.
(Forts.)

Det har sagts af herr chefen för civildepartementet, att med de indragningar af åtskilliga distrikt, som han föreslagit, samtliga kronofogdar och länsmän torde blifva fullt upptagna af sina tjänster. Jag tror, att man i den punkten kan vara väl försvarad, om man hyser en afvikande mening. Jag ber åter att få hänvisa till de af mig nyss nämnde representanterna ifrån länsstyrelserna. De anse, att måhända en kår på 450 tjänstemän skulle kunna fullgöra de nuvarande kronofogde- och länsmansuppdragen. Jag ber vidare få erinra om att den tabellariska uppgift, som jag nyss åberopat, bland annat visar, att exempelvis Värmlands län för närvarande kan vara indeladt uti länsmansdistrikt, hvori medelarealen öfverstiger 10 kvadratmil och folkmängdssiffran 12,000 människor, utan att något förslag till ökning af denna värmländska länsmanskår ifrågasättes och utan att Värmlands läns *indelning* i länsmansdistrikt är tillfredsställande såsom det för närvarande är ordnad. Detta framgår alldeles uppenbart däraf, att det för närvarande på Kungl. Maj:ts pröfning är beroende en framställning om förändring i dessa distrikts indelning. Jag tror för öfrigt, att enligt den

Ang. aflö-
ningsstat för
kronofogdar
och länsn. län.
(Forts.)

erfarenhet, som vi litet hvar ha i fråga om respektive orter, man kan påstå, att en reducering af tjänstemannaantalet och en utvidgning af fögderidistrikten mycket väl skulle kunna genomföras. Det är visserligen sant, att det förslag till indragning, som gjorts, mötts med ett nästan enhälligt nej från ortsbefolkningens sida och mycket ofta äfven från länsstyrelsernas, men därpå får man visserligen icke bygga för mycket. Ortsbefolkningen har gifvetvis sitt intresse af att få behålla en tjänsteman, till hvars aflöning den icke bidrager med ett öre. Har han icke något annat värde, så är han åtminstone ett skattobjekt. Och det finnes ett reellt skäl, som på många håll talar för deras bibehållande i ortsbefolkningens ögon, och det är, att en utvidgning af distrikten lätt medför ökade kostnader i handräckningsärenden. Exekutionskostnaderna komma måhända att ökas, men fördenskull bör man icke tveka att indra en del distrikt, ty den frågan kan och bör ordnas i allt fall på annat sätt än förr. Om jag går till mitt län, vågar jag påstå, att i detta fungera i allmänhet de stora distrikten bäst. Det finnes länsmansdistrikt med 15,000 människor, som skötas oklanderligt väl och dock bereda tid och tillfälle för innehafvarne af tjänsten att sysselsätta sig med åtskilligt annat, som för honom är ganska lukrativt i ekonomiskt afseende. De små distrikten blifva mången gång sämre skötta. Där har länsmanen så litet att göra. Där har han tillfälle till så liten förtjänst i öfrigt. Man skall icke begära att få sådana platser på ett så synnerligen tillfredsställande sätt besatta. Och äfven om lönen för distriktets tjänsteinnehafvare nu förbättras, blir det dock icke de bästa krafter, som man kan få vid platsens tillsättning. Jag går så långt, att man icke skall vara för ängslig att låta dessa tjänstemän tjäna något öfver hvad lönen ger dem och hvad deras sportler kunna inbringa. De kunna göra ofantligt mycken nytta för sina respektive distrikt genom att sysselsätta sig äfven med uppdrag, som ger dem någon inkomst därutöver.

Jag vill icke trötta kammaren med att mera ingående omnämna de skäl, som varit för mig talande här. Jag förstår, att den ståndpunkt, jag intager, icke har stora sympatier inom kammaren. Jag skall därför inskränka mig till att yrka bifall till den af herr Daniel Persson m. fl. vid utskottsutlåtandet i denna del afgifna reservationen.

Till sist ber jag att med ett par ord få säga, att för mig står det klart, att det måste för staten, likaväl som för den enskilde, vara en oskrifven lag, att man i våra dagar genom förbättrade arbetsmetoder och ökad intensitet i arbetet skall i någon mån kunna möta de ökade anspråk på högre aflöning åt tjänstemännen som med fog kunna uppställas.

Häri instämde herr *Jonsson*.

*Ang. aflö-
ningsstöt för
kronofogdar
och länsmän.
(Forts.)*

Friherre Palmstierna: Jag ber om ursäkt, att jag åter be-
svärrar herrarna, men den siste talarens yttrande torde icke få läm-
nas oemotsagdt. Han anhöll om bifall till herr Daniel Perssons
reservation, hvilken går ut på att Kungl. Maj:t skall taga under
förnyad ompröfning frågan om kronofogdetjänsternas indragning
och öfverflyttande af deras tjänstealigganden på länsmännen och
att i stället för den nu föreslagna löneförbättringen det skulle blifva
en tillfällig löneförbättring på extra stat af 653,000 kronor. Den
ärade talaren tycktes mig hufvudsakligen fästa afseende vid frågan
om åklagarkallet. Och han sade, att länsmän med en hög aflöning
och ökad bildning skulle vara lämpliga till åklagare och att de i
allt fall skulle därtill, jag vill icke säga uppfostras, men emellertid
ytterligare stödjas genom allmänhetens och pressens kritik. Det är
fråga, om den vägen är den rätta eller icke.

Hvad åklagarkompetensen beträffar, hafva naturligtvis preten-
tionerna på dem i viss mån stigit, i den mån som staten lämnar
advokatbiträde åt de anklagade. Ännu så länge lämnas sådant bi-
träde endast till dem, som äro, som jag vill minnas, åtalade för
brott, hvarå kan följa straffarbete öfver två år. Lämnas sådant
biträde mera allmänt åt den tilltalade, bör naturligtvis också åkla-
garen hafva större kompetens.

Frågan om kronofogdetjänsternas indragning har varit före
många gånger. Jag tillåter mig emellertid alldeles bestämdt att af-
råda densamma. Skulle länsmännen blifva kompetenta att sköta
de kinkiga saker som kronofogdarne ofta ha, till exempel exekutiva
auktioner på fastigheter med därtill hörande köpeskillingslikvid, eko-
nomiska besiktningar och bevillningstaxeringar, synnerligast med
de undan för un an ändrade föreskrifter, som ofta nog blifva kinkiga
att tillämpa, så skulle dessa länsmän naturligtvis vara ännu bättre
affönade än hvad Kungl. Maj:t förelagit. Det är bortåt femhundra
länsmän eller, närmare bestämdt, 487 stycken. Skulle deras aflö-
ning då blifva ökad med omkring 1,000 kronor ytterligare till hvar
och en, så utgjorde ökningen 500,000 kronor.

Hvad är nu beloppet, som kronofogdarne sammanlagdt upp-
bära? Jo enligt statsutskottets förslag 531,800 kronor. Sålunda
se herrarne, att på det hållet blir besparingen mycket liten, hvar-
till kommer, att Kungl. Maj:ts befallning-hafvande måste ha ökad
biträde för att hålla reda på den uppbörd, som skulle hållas inom
distrikten. Dessutom vill jag påstå, att på många ställen på lands-
bygden är det icke lämpligt att hafva bildade personer med sådan
kompetens till länsmän. De trifvas icke på den rama landsbygden
bland bönder. De trifvas icke med att uppträda såsom polismän
vid en mängd tillfällen. De hafva andra pretentioner. Deras barn
skola gå i skolan och det blir kostsamt för dem, om de själfva
måste vara ute på landet. Till länsmanstjänsterna behövas kloka

Ang. aflö-
ningsstat för
kronofogdar
och länsmän.
(Forts.)

och dugliga personer, men det bör vara personer med enkla vanor och enkla pretentioner.

Hvad kronofogdetjänsterna beträffar, talas det så mycket om att de ej äro fullt sysselsatta. Jag vet icke, att det finnes en enda kronofogde af alla dem, jag känner, som icke har så mycket att göra, att han behöfver åtminstone ett biträde. De behöfvas ganska väl för att hålla tillsyn öfver länsmän äfvensom för att hjälpa dem med upplysningar vid utmätningar m. m. Såsom jag förut haft tillfälle att säga, har Kungl. Maj:ts befallningshafvande många remisser att besvara och behöfver ofta upplysningar från kronofogdarne i de olika fögderierna. Då behöfves det personer med bildning och vidsträckt erfarenhet, och då tror jag icke, att länsmännen kunna lämna de upplysningarna på lämpligaste sätt.

Det viktigaste skälet för kronofogdetjänsternas bibehållande är emellertid enligt min uppfattning deras beaktning med uppbörden. Det är en princip i afseende på all uppbörd, att man bör hafva få men väl aflönade uppbörds-män och icke bestrida uppbörden på en mängd olika håll. Det är redan nu ganska besvärligt för Konungens befallningshafvande att följa med uppbördsförhållandena i en fem à sex kronofogdedistrikt. Det behöfves en sträng kontroll för att hålla detta klart, så att penningarne icke insättas å deras egen räkning, utan inflyta i statskassan. Skulle det då i stället för 5 à 6 kronofogdar vara en 20 à 30 länsmän, som det är i många län, blefve det mycket svårt för Kungl. Maj:ts befallningshafvande att sköta detta så, att det blefve säkerhet för hela uppbörden. Besparingen blefve icke så stor, som jag redan nämnde.

Dessutom vill jag erinra, att polismakten, som nu skall förökas och förbättras, kommer att hvila på kronofogdar och länsmän. De behöfvas gan-ka väl. Vi äro ännu i den lyckliga belägenheten att icke såsom i de flesta andra länder behöfva hafva tillgripit gendarmeriet, som skulle gå och vakta befolkningen. Ju längre det dröjer därmed, dess bättre! Men skola vi kunna undvika detta, få vi icke minska på denna kår i fögderiförvaltningen, som icke är större än hvad den bör vara i ett så vidsträckt land som vårt. Därtill kommer, att brottslingars bevakning, som hittills förbehållits städernas polis, hädanefter kan förekomma öfverallt, och då behöfves väl tillsyn. Såsom chefen för civildepartementet här förut sagt, är det icke skäl uti att mera än absolut nödvändigt rubba på den landtregierung, som under århundraden varit vår stolthet och som gjort mycket nytta.

Jag tillåter mig att hemställa om bifall i detta hänseende till utskottets förslag.

Herr Ros: Det mångskrifveri och invecklade förvaltningsmaskineri, hvaraf vår statsförvaltning lider, ställer så oerhördt stora kraf på statskassan, att den, som söker i någon mån förenkla hela

förvaltningsmaskineriet, gör sig väl förtjänt om staten, och därför har man också anledning vara herr chefen för civildepartementet tacksam för de tjänsteindragningar, han i den kungl. propositionen föreslagit. Men denna tacksamhet skulle, å min sida åtminstone, vara annu större, om den kungl. propositionen innehållit förslag angående indragning af kronofogdetjänsterna. Jag har icke utan någon förvåning under föregående och nu pågående riksdag varit med om att reglera staterna för de centrala ämbetsverken och äfven inom andra förvaltningsgrenar. Ty meningarna kunna vara delade om behöfligheten af att sätta lönerna så pass höga som man gjort för de högre tjänstemännen, men dessa höga löner hafva ju varit motiverade dels af den stora arbetsbördan, som lärers förefinnas icke minst vid de centrala ämbetsverken, och dels däraf att man söker öka den s. k. arbetsintensiteten, men i fråga om de löneförhöjningar, som nu föreslås för kronofogdar och länsmän, möta vissa hinder för arbetsintensitetens ökande, och dessa hinder ligga däri, att arbetsobjektet eller arbetsbördan saknas. Det är erkänt, om jag icke misstager mig, af såväl löneregeringskommittén som äfven af länsstyrelsernas delegerade och äfven tror jag af departementschefen att, såsom sakerna nu stå, kronofogde- och länsmanstjänsterna icke gifva sina innehafvare tillräcklig eller full sysselsättning. Under sådana förhållanden är det besynnerligt, att man icke försöker icke blott att indraga vissa länsmanstjänster utan äfven att sammanslå de olika kategorierna. Hufvudskälet för departementschefen har, såsom en föregående talare redan påvisat, varit ömheten om rätts-säkerheten på landsbygden. Detta skäl är af herr Gezelius ganska utförligt behandladt, men jag tillåter mig att påvisa det egendomliga förhållandet, att på samma gång departementschefen framhåller, att rättssäkerheten skulle lida, om åklagarmakten helt och hållet öfverlämnades till länsmännen, säger departementschefen följande: »det är dock min erfarenhet, att länsmännen i *det stora hela*, om ock under-tundom i något patriarkaliska former, väl fyllt sitt värf såsom åklagare.» I detta afseende finner jag, i öfverensstämmelse med hvad herr Gezelius påvisat, att åtminstone i det län, som vi representera, åklagarmakten hittills utöfvats icke af kronofogdarna utan af länsmännen, och ser däri ett skäl för att sammanslagning väl kan äga rum. Utskottet säger: »Då berörda utredning, som enligt utskottets förmenande måste anses allsidig och ganska fullständig, i det att ej mindre löneregeringskommittén än äfven inom civildepartementet särskildt tillkallade sakkunnige haft frågan under ompröfning, sålunda icke lämnat något stöd för motionärernas åsikt om lämpligheten af fögderiförvaltningens organisation genom kronofogdetjänsternas indragning, tilltror sig icke utskottet att framlägga förslag i sådant hänseende.» Mig förefaller det snarare, som om de sakkunnige åtminstone mer tillstyrkt än afstyrkt sammanslagningen, fastän dessa länsstyrelsernas dele-

*Ang. aflö-
ningsstat för
kronofogdar
och länsmän.
(Forts.)*

Aug. aflö-
ningsstat för
kronofogdar
och länsmän.
(Forts.)

gerade förklarade, att i frågans nuvarande outhärdade skick de icke vågade sig på att framställa ett bestämt förslag vare sig det af Hofman-Bang uppgjorda eller det af dem själfva upprättade. Om emellertid hufvudskälet nu är det, att frågan efter så många utredningar icke är tillräckligt utredd, hemställer jag till herrarne, om det icke vore skäl att offra åtminstone ytterligare ett år på denna utredning, och det är därför jag ber att få yrka bifall till herrar D. Perssons, J. A. Sjö, G. Odqvists och A. Wiklunds reservation.

Herr Sjöcrona: Med anledning af hvad herr Gezelius och nu senast herr Ros yttrat ber jag få tillkännagifva, att enligt min, på mångårig erfarenhet grundade åsikt kronofogdarne böra bibehållas för utförande af de viktiga funktioner, som åligga dem. Äfven om jag icke hyste denna åsikt af skäl, som frih. Palmstierna anfört och utvecklats och som jag därför icke vill nu upprepa, skulle jag ändå icke vilja vara med om att förvandla länsmän till akademiskt bildade jurister. Jag skulle, så besynnerligt det måhända låter, anse det vara en försämring af länsmansinstitutionen. Det kan ju visserligen låta bra att säga, att en länsman skulle blifva en bättre åklagare, om han tagit juridisk examen, men det är icke alldeles så. Det har åberopats af chefen för civildepartementet och äfven anförts af herr Ros, att det visat sig, att länsmännen på det hela taget kunnat väl utföra sitt uppdrag att vara åklagare. Och som det nu är ställt, har man ju den utvägen att, om något särskildt stort och svårt mål förekommer, anbelalla kronofogden att utföra detta mål vid häradsrätten. Men åklagarkallet är icke det viktigaste som åligger länsmannen. Hans hufvudsakliga uppgift är väl att vara polistjänsteman, att upprätthålla ordning i distriktet, att upptäcka och uppspana brottslingar samt befordra dem till straff. För sådana göromål passar, såsom friherre Palmstierna antydde, icke en sådan person, som legat 5 à 6 år vid universitetet och därunder förvärfvat sig helt andra lefnadsvanor än sådana, som behöfvas för fullgörande af en dylik funktion. Länsmännen skola stå folket så nära som möjligt i vanor och åskådningssätt för att kunna rätt fullgöra sina åligganden.

Hvad besparingen angår, har friherre Palmstierna redan antydtt, att om man skulle ha till länsmän personer, som tagit juridisk examen, finge man naturligtvis aflöna dem med samma belopp, som nu föreslås för kronofogdarne, och då blefve besparingen ringa.

Medan jag nu har ordet, skall jag, till belysning af hvad jag förut i dag yttrat om detta ändrande fram och tillbaka, endast fästa kammarens uppmärksamhet på ett förhållande i Skaraborgs län. Före 1867 funnos därstädes 5 domsagor och 5 fögderier, men 1867 genomfördes en anordning, enligt hvilket länet är deladt i 7 dom-

sagor och 7 med dessa domsagor sammanfallande fögderier. Man får väl antaga, att Kungl. Maj:t och Riksdagen då voro ense om att detta var en nödig och nyttig anordning. Men nu, sedan göromålen högst väsentligt ökats, duger icke detta. Nu skall man enligt det föreliggande förslaget gå tillbaka och draga in två kronofogdetjänster, ehuru domsagorna fortfarande äro 7. Under denna tid har emellertid inträffat, att i alla domsagor genomförts den nya ordningen i afseende å tingens förrättande, och enligt den ordningen skola rättegångsdagarne i alla domsagor inträffa på samma dag. Om denna indragning nu genomföres, få åtminstone två kronofogdar område af två domsagor inom sitt förvaltningsdistrikt. Om kronofogden i ett sådant distrikt har att utföra åtal eller utföra och bevaka kronans talan vid bägge häradsrätterna, så är det ju absolut omöjligt för honom att fullgöra sin skyldighet vid flera än en af häradsrätterna. Jag skall emellertid icke med anledning häraf framställa något yrkande om ändring af Kungl. Maj:ts förslag i den delen, och hvad kronofogdarnas och länsmännens aflöning angår, tillåter jag mig att yrka bifall till utskottets förslag.

*Ang. aflö-
ningsstat för
kronofogdar
och länsmän.
(Forts.)*

Herr Jonsson: Jag har visserligen redan instämt i det af herr Gezelius framställa yrkandet och behöfver därför icke yttra mig i sak. Men friherre Palmstierna framförde några argument, som icke böra stå i protokollet obesvarade. Det första var, att om länsmännen skulle öfverta kronofogdarnes göromål, måste man vara beredd på att höja deras löner med ytterligare 1,000 kronor. Enligt den erfarenhet jag har om tjänsteförrättningarna för dessa båda slag af tjänstemän, kunna länsmännen vara alldeles oförhindrade att öfvertaga kronofogdarnas göromål utan att därför blifva betungade med för mycket arbete; de skola tvärt om kunna få ganska väsentlig tid öfver för privata göromål. När vi vidare tänka på, att länsmännen genom denna löneroglering enligt utskottets förslag skulle erhålla 3,200 och 3,500 kronors lön med ålderstillägg, så hafva vi redan där sådana lönevillkor att, när vi sedan tänka på att länsmännen måste vara bosatta på landsbygden, där bostäder ställa sig billigare än i städerna, man borde kunna få fullt kompetenta tjänstemän, om dessa tjänster sammansloges.

Vidare nämnde friherre Palmstierna, att kronofogdarna borde ovillkorligen stå på ett högre plan än länsmännen och således vara ett slags förmän för länsmanskåren inom fögderiet, öfver hvilken de skulle hafva närmare uppsikt; de skulle tillse, att länsmännen icke komme att brista i utöfvandet af sina funktioner, och han framkastade därjämte att en af kronofogdarnas funktioner vore att tillse, huruvida länsmännen gjorde sina vägsyner på rätt sätt. Jag vet icke, huru det kan vara ställdt i detta fall inom Jönköpings län, men jag kan försäkra, att enligt den erfarenhet jag har från

Ang. aflö-
ningsstat för
kronofogdar
och länsmän.
(Forts.)

Gäfleborgs län samt andra trakter, som jag väl känner till, icke en enda gång kronofogden varit utom den kommun, i hvilken han är bosatt, för att verkställa några dylika eftersyner eller kontrollbesiktningar. Det är ju bekvämt att, när man skall reglera en stat, icke taga hänsyn till, huruvida genom andra arrangemang än de närmast till hands liggande man må kunna på lämpligt sätt lindra statens utgifter och likaledes gå alla kommuners önsknings till mötes, så att de icke behöfde afstå någon länsmanstjänst, äfven om dessa funktionärer just där icke hade något att göra, men jag undrar, om icke tiden är inne att börja reflektera öfver huruvida icke samma mål skall kunna vinnas med mindre kostnad än den som här upptagits. Jag antager, att redan, när nästa riksdag sammanträder, kammaren skall komma i en mycket obehaglig erfarenhet om huru det går, när man utan hänsyn till åstadkommandet af besparingar kommit upp till en stat, hvars utgifter icke kunna fyllas genom vanliga statsinkomster utan för hvilka man måste söka upp nya skattekällor, hvilka kännas tunga för folket och i sin mån verka hämmande på landets utveckling. Det kan icke sättas i fråga, att icke genom ett uppskof med slutbehandlingen af denna löneregleringsfråga en närmare undersökning här skulle kunna ske. Några olägenheter skulle därigenom icke uppkomma vare sig för landet i dess helhet eller för den tjänstemannakår saken gäller, och af denna anledning har jag ansett mig böra biträda herr Daniel Perssons med fleres reservation.

Till sist bör jag omnämna en sak, som också, såvidt jag hört rätt, anfördes af friherre Palmstierna såsom skäl för hans åsikt, nämligen att kronofogdarne behöfde bo i städerna, emedan de hade större anspråk på bostäder och en berättigad önskan, att för billig kostnad bereda uppfostran åt sina barn m. m. Är det så, att kronofogdarne icke skulle kunna placeras inom sina distrikt utan på annat håll, så anser jag, att dessa tjänstebefattningar så fort som möjligt böra dragas in.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter herr tal-
mannen yttrade, att beträffande nu föredragna punkt yrkats, 1:o) att hvad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att kammaren skulle afslå utskottets hemställan, såvidt den skilde sig från Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, och bifalla denna framställning oförändrad; och 3:o) att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle antaga det förslag, som innefattades i motsvarande del af den utaf herr D. Persson m. fl. vid afdelningen II A i förevarande utlåtande afgifna reservation.

Härefter gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag före kl. 2 e. m. utfärdats till nu pågående sammanträdes fortsättande kl. 7 på aftonen.

Punkten b).

Ang. öfvergångsstat för kronofogdar och länsmän.

Herr Cavalli: Jag ber om ursäkt att jag tager till ordet vid denna punkten, men jag hann icke få ordet vid den föregående, och då det fortfarande gäller kronofogdarna, skall jag bedja att få lägga några ord till den diskussion, som fördes vid denna punkt.

Det tycktes hos en stor del af kammarens ledamöter råda rätt stor ifver att indraga kronofogdetjänsterna. Här hörde man åtskilliga skäl anföras, men alla talare förbigingo helt och hållet kronofogdarnes verksamhet såsom uppborrdsmän. Vi behöfva icke kronofogdarne säga man; men då inträder behovet att på ett helt annat sätt omlägga uppborrdsväsendet i riket. Jag kan hänvisa till exempel från Danmark och Frankrike, inom hvilka båda länder tjänsterna inom de grader, som kunna anses motsvara kronofogdebefattningarna, äro befriade från uppborrden af skatter, och där det går för sig, därför att uppborrdsväsendet lyder under finansministeriet. Jag tror verkligen, att man med mera noggrannhet bör tänka sig för, än hvad man gjort, att döma af åtskilligt, som förekommit under den förda diskussionen. Till den föredragna punkten ber jag få yrka bifall.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter kammaren biföll hvad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna c) och d).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Afdelningen II B.

Punkten a).

Ang. aflöningsstat för häradsskrifvare.

Herr Sjöcrona: Kungl. Maj:t har i denna punkt föreslagit, att till de ifrågasatta kontanta löneförmånerna skulle komma ett förvaltningsbidrag af 150 kronor för hvarje fullt 5,000-tal af folkmängden inom tjänstgöringsdistriktet, och detta har nu utskottet föreslagit skulle ändras så, att nämnda bidrag nedsattes till 75 kronor för hvarje 5,000-tal. Herr statsrådet och chefen för civildepartementet har redan tillkännagifvit, att han i denna punkt ansåge det vara sin plikt att hålla på Kungl. Maj:ts förslag. Han är för tillfället upptagen i Andra Kammaren och kan sålunda icke nu här bevaka sin talan, hvarför jag tillåt mig att begära ordet för att yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag oförändradt.

Ang. aflö-
ningsstat för
häradsskrif-
vare.
(Forts.)

Om det finnes några tjänstemän i vårt land, hvilka äro för-
tjanta af att få en lön, som motsvarar deras arbete, så är det vis-
serligen häradsskrifvarna, hvilka mer än de allra fleste behöfva
uppmuntras från statsmakternas sida. Jag erhöi en gång befall-
ning att utreda, huru lång tid hvarje häradsskrifvare inom Skara-
borgs län måste arbeta på dagen året om för att kunna fullgöra
sina åligganden, och af denna utredning, mot hvilken jag icke
kunde finna anledning att göra anmärkning, framgick, att i de
minsta fögderierna häradsskrifvarne behöfde mer än 20 timmar
om dagen och i de större 27 timmar om dagen för att
kunna fullgöra sina åligganden. Det är ju alldeles uppenbart,
att det icke kan presteras sådant arbete af en person hvarje
dag, utan att desse tjänstemän måste på egen bekostnad hålla sig
biträde, ett biträde året om och vid vissa tillfällen till och med
två. Om man nu beräknar 150 kronor, såsom Kungl. Maj:t före-
slagit, för hvarje fullt 5.000-tal af folkmängden inom fögderiet,
blir det i ett fögleri med 30.000 invånare 900 kronor. Är det
någon af herrarne, som tror att icke dessa 900 kronor åtgå för att
föda och löna ett biträde? Att aflöna två räcker icke denna sum-
ma till. Jag ber därför att varmt få lägga herrarne på hjärtat att
i detta fall bifalla Kungl. Maj:ts förslag, hvarom jag tillåter mig
framställa yrkande.

Herr Juhlin: I likhet med den föregående ärade talaren ber
jag få tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag i fråga om aflöning
åt häradsskrifvarne. Redan år 1902 uttalade statskontoret, att
häradsskrifvarnes tjänsteåligganden icke kunde i något fögleri
fullgöras utan anlåtande af ständigt tjänstebitråde, och att förden-
skull särskildt anslag till expensmedel vore synnerligen trängande.
Statskontoret föreslog därför beviljande af statsbidrag till aflönande
af tjänstebiträden å 500 kronor samt anslag till expensmedel af
300 kronor i södra och mellersta Sverige och 500 kronor i de
norra länen. Nu har äfven af departementschefen och länsstyrel-
serna ådagalagts, att häradsskrifvarne icke kunna reda sig utan
tjänstebitråde i något fögleri, och att i en hel mängd fögderier häradss-
krifvare nödgas hålla sig med flera biträden. Genom den nya
bevillningsförrordningen hafva också ifrågavarande tjänstemän fått
sitt arbete ökadt. Detta har icke kunnat förnekas, men ändå
skulle de icke få något ökadt bidrag till aflönande af tjänstebiträ-
den. Då bevillningsförrordningen förelåg till behandling vid före-
gående års riksdag, uttalades också i Riksdagens kamrar, att denna
förrordning skulle komma att förorsaka ökad arbete för häradss-
krifvarne, och från regeringsbanken uttalades också, att denna
fråga skulle tagas i allvarligt öfvervägande vid framläggande af
den nya löneregleringen för landsstaten. Emellertid hafva kammar-
kollegium och statskontoret 1908 sagt, att de vidtagna ändringar-

na med afseende å debitering och uppbörd komme att förorsaka ett forceradt arbele under vissa tider af året, men tillika antogo ämbetsverken, att arbetet komme att under andra tider af året blifva i motsvarande mån minskadt, så att på det hela taget någon ökning icke torde vara att vänta. Nu anser jag det vara ganska hårdt, om dessa tjänstemän på grund af ett dylikt antagande, som torde strida mot verkliga förhållandet, skulle nödgas att af sina små inkomster aflöna tjänstebiträden inom sina distrikt. Jag anser därför, att Riksdagen icke gärna kan utan giltiga skäl förvägra häradskrifvarne ökad biträdesanslag. Jag hemställer därför om bifall till Kungl. Maj:ts förslag i fråga om förvaltningsbidrag till häradskrifvarne.

*Ang. aflö-
ningsstat för
häradskrif-
varne.
(Forts.)*

Herr Wijkander: Naturligtvis är det ganska svårt att afgöra, hvar gränsen skall gå, när en sådan löneroglering som den föreliggande beslutas. Det blir ju alltid egentligen en smakfråga. Men det är nödvändigt att se på löneförhållandena i det hela och icke på vissa delar däraf.

Här har af två föregående talare frambållits, att det förvaltningsbidrag, som föreslagits af regeringen, är fullt motiveradt, därför att det behöfves biträde för fullgörande af häradskrifvarnes skyldigheter. Men statsutskottet har fått lof att taga i betraktande, att häradskrifvarne äfven hafva andra inkomster än förvaltningsbidraget, som äro beroende på föderiernas storlek och som gå till afsevärda belopp i de större fögderierna. Dessutom har statsutskottet höjt den ordinarie lönen ganska mycket. Utskottet har höjt den fasta lönen från 2,000 till 2,200 kronor, och tjänstgöringspengarna från 500 till 1,000 kronor samt ökat ålderstilläggens antal från ett till två. Denna ökning är ju i och för sig rätt betydlig.

När det nu är i fråga att bestämma förvaltningsbidragen, måste statsutskottet också taga i betraktande de sportler, som förekomma vid dessa tjänster. Dessa sportler uppgå till ganska mycket, i regel mellan ett och två tusen kronor, och i många fögderier uppgå de till tre och ända till fyra tusen kronor. Statsutskottet öfverlade därför ganska mycket, om det skulle låta sig göra att minska dessa sportler och i det afseendet göra någon reduktion, men bibehålla regeringens förslag i fråga om förvaltningsbidragets storlek. Det mötte dock sådana svarigheter, att utskottet ansåg sig icke ens i skrifvelseform kunna uttala någon önskan i detta hänseende utan föredrog att verkställa den reglering, som ansågs behöflig, genom att bestämma förvaltningsbidraget till hälften af hvad Kungl. Maj:t föreslagit, d. v. s. bibehålla det vid dess nuvarande belopp. Jag tror att, om herrarna sätta sig in i sportlernas storlek, herrarna i det afseendet skola gifva statsutskottet rätt. Det är särskildt sportlerna för debetsedelslösen, som gå till mycket

Ang. aflö-
ningsstat för
häradskrif-
vare.
(Forts.)

stora belopp, 500 à 1,000 kronor, och såsom bekant väcker detta förhållande en ganska obehaglig uppmärksamhet på olika håll. Men det är svårt att ändra detta förhållande, och sportlerna synas därför i väsentlig mån kunna användas till biträdenas aflöning. Jag ber att få yrka bifall till statsutskottets framställning i denna punkt.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder framställda yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i föreliggande punkt hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle afslå utskottets hemställan, såvidt den skilde sig från Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, och bifalla denna framställning oförändrad, och förklarade herr talmannen sig anse den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i afdelningen II B punkten a) af sitt utlåtande n:o 90, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår kammaren utskottets hemställan, såvidt den skiljer sig från Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, och bifaller denna framställning oförändrad.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 63;

Nej — 52.

Punkten b).

Utskottets hemställan bifölls.

Afdelningarna III—V.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets den 25 och 28 innevarande april bordlagda utlåtande n:o 11, i anledning af väckt motion om ändring af 35 och 36 §§ regeringsformen.

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, n:o 253, hade herr *Rudolf Kjellén* hemställt, att Riksdagen måtte såsom hvilande till vidare grundlagsenlig behandling antaga följande förslag till ändrad lydelse af regeringsformens §§ 35 och 36:

*Ifrågasatt
upphäfvande
af vissa
ambetsmäns
oafsätlighet.*

§ 35.

De ämbeten och tjänster, hvilka äro af den egenskap att Konungen fullmakter därå utfärdar, med de undantag som i nästföljande paragraf sägas, anses som förtroendesysslor, hvarifrån Konungen må innehafvaren entlediga, när han pröfvar rikets tjänst det fordra. Konungen kungöre dock — — skäl äga.

§ 36.

De som bekläda domareämbeten, så högre som lägre, kunna icke, utan medelst rannsaking och dom — — — flyttas. Andra undantag från den i föregående paragraf stadgade grundsats kunna bestämmas genom särskild lag, stiftad i den ordning 87 § 1 mom. stadgar.

Utskottet hade på anförda skäl hemställt, att herr Kjelléns förevarande motion icke måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Reservation hade anmälts af, bland andra, herrar *af Callerholm* och *Clason*, mot vissa delar af utskottets motivering.

Herr Clason: Då jag, såsom kammaren behagade finna, har reserverat mig mot vissa delar af utskottets motivering, och då det här gäller en fråga af en för hela vår statsförvaltning synnerligen viktig och ingripande beskaffenhet, har jag begärt ordet för att med några få ord angifva innebörden af denna min anteckning. Jag har menat, att utskottet hade kunnat och bort något mer än hvad här skett betona önskvärheten af att de i motionen påpekade, inom vår statsförvaltning onekligen befintliga bristerna måtte undanröjas så långt möjligt kan ske, ehuru på *andra* vägar än dem, till hvilka motionären i sin slutkläm kommit.

Det är särskildt i tre olika riktningar som enligt min tanke i det afseendet åtskilligt skulle kunna göras. Den ena rör *tjänstemännens utbildning*. Jag ber att i det fallet få hänvisa till något, som motionären erinrat om och som finnes närmare belyst i ett föredrag, som är refererad på sidan 7 i utskottets betänkande. Där betonas kraftigt önskvärheten af att för sådana blifvande stats-tjänstemän, som icke skola gå den rent judiciella vägen, mer vikt

*Ifrågasatt
upphäfvande
af vissa
ämbetsmäns
oafsättlighet.
(Forts.)*

än hittills lägges på utbildningen icke blott i rent juridiska ämnen utan äfven i historia, nationalekonomi, näringspolitik och dylikt, ämnen som enligt min tanke skulle bättre än hittills vidga deras blick för den reala betydelsen af en mängd af de ärenden, hvilka de sedermera få under sin handläggning; och detta så mycket mer, som ju statens utveckling i våra dagar allt mer går in på områden, där statsförvaltningen kommer i beröring med frågor af statsökonomisk och näringspolitisk art.

Det andra som jag skulle anse önskvärdt vore, att så mycket som möjligt gjordes för att uppmuntra *initiativet inom ämbetsverken*. I den reservation, som finnes mot utskottets betänkande, talas om krafvet på en initiativrik regering. Ja, det är enligt min tanke mycket bra, men det är alldeles orimligt att begära, att en regering skall kunna taga initiativ i *alla* de olika frågor, som beröras af statsförvaltningen. För närvarande går det ju så till, att i en hel del frågor initiativ dessutom kommer från Riksdagen, men det finnes alldeles säkert en mängd frågor, där initiativ skulle kunna tagas af vederbörande ämbetsverk eller enskilda tjänstemän. Jag är rädd för att vår nuvarande utveckling på åtskilliga håll kanske litet för mycket tenderar därhän, att man anser att allt går bra, endast det går i de gamla hjulspåren; när man står inför en fråga, frågar man litet för mycket om huru man gjort förut, och litet för litet om huru frågan under förändrade förhållanden skulle på bästa sätt kunna lösas. Dessutom ägnar man — och därpå skulle jag kunna anföra flere belysande exempel — mycken tid på s. k. utredningar, om hvilka de som göra dem understundom äro fullt på det klara med att deras resultat icke står i något rimligt förhållande till det arbete, som på dem nedlägges. Det finnes hela grupper af mål, som på detta sätt behandlas schablonsmässigt. I sådana frågor är det ju gifvet att regeringen icke själf kan taga initiativet till en bättre handläggning, men där skulle ett ingripande från ämbetsverkens eller från enskilda tjänstemäns sida synnerligen väl kunna göras, och således nödiga reformer med hänsyn till ärendenas mera praktiska behandling kunna komma till stånd. Det är kanske icke så lätt att säga, huru en sådan initiativkraftig anda skulle kunna uppammas och uppmuntras hos verken och tjänstemännen, men jag menar, att man skulle kunna försöka det på olika sätt, och jag vill då i förbigående säga, att jag är icke säker, att man är inne på den rätta vägen, när man i våra dagar sträfvar därhän att fästa så synnerlig vikt vid om arbetet utföres under viss tid på ofta olämpliga arbetslokaler, äfven om det annorstädes kunde utföras bättre.

Slutligen tror jag, att man skulle uträtta mera, om man gäfve *mera rörelsefrihet* åt ämbetsverken, så att de, när de se den ur praktisk synpunkt rätta vägen, icke på grund af bristande handlingsfrihet förhindras att gå den. Jag menar naturligtvis icke, att

*Ifrågasatt
upphäfvande
af vissa
ämbetsmäns
oafsättlighet.
(Forts.)*

do skulle hafva rätt att bryta mot eller göra afsteg från gällande författningar, utan att man skulle gifva dem mera rådrum än som finnes. Och jag skulle särskildt vilja påpeka, att detta kunde vara önskligt i åtskilliga ekonomiska frågor. Såsom bekant, måste man för närvarande ibland skrifva till Kungl. Maj:t för att få inköpa en statskalender eller sätta upp en telefonapparat och dylikt, men nog skulle i dylika fall litet större rörelsefrihet kunna i hög grad gagna. Jag tror, att för närvarande många nyttiga åtgärder uteblifva, därför att det kostar en smula pengar, som man icke har till sin disposition, och som man icke heller inom rimlig tid kan få till sin disposition.

Jag har velat yttra detta, därför att jag tror, att det hade varit önskvärdt, om utskottet i sin motivering något kraftigare betonat, att andra åtgärder än de af motionären föreslagna skulle kunna vidtagas för att råda bot för de af honom påpekade olägenheterna, men jag har naturligtvis icke något annat yrkande än på bifall till utskottets betänkande.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, biföll kammaren hvad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning af konstitutionsutskottets den 25 och 28 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 12, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af § 30 regeringsformen, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 25 och 28 innevarande april bordlagda utlåtanden:

n:o 84, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förändrade grunder för förvaltningen af kronans jordbruksdomäner jämte en i ämnet väckt motion,

n:o 85, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af fem lägenheter och ett jordområde tillhörande förra hospitalsegendomen Vistena n:o 10 Norrgården, Vistena n:o 11 Oxelgården och Vistena n:o 2 Östra Mellangården i Östergötlands län,

n:o 86, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af fem till förra regementschefsbostället 2 mantal Bråland n:is 1 och 2 norra och södra jämte underlydande lägenheten Kungsmarken i Göteborgs och Bohus län hörande lägenheter,

n:o 87, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa lägenheter från förra kronofogdebostället $\frac{7}{16}$ mantal Gladsax n:o 28 i Kristianstads län, och

n:o 88, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af två till förra kompanichefsbostället $\frac{1}{3}$ mantal Laxmans Åkarp n:o 2 i Malmöhus län hörande lägenheter,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Ifrågasatt försäljning af förra majorsbostället 2 mtl Hammar n:o 1.

Föredrogs ånyo statsutskottets den 25 och 28 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 89, i anledning af väckt motion om försäljning af förra majorsbostället 2 mantal Hammar n:o 1 i Hammarö socken af Värmlands län.

I en inom Andra Kammaren väckt, till statsutskottets förberedande behandling öfverlämnad motion, n:o 168 hade herr *G. M. Sandin*, med hvilken herr *G. Elowson* instämt, föreslagit, att Riksdagen måtte för sin del besluta, att förra majorsbostället 2 mantal Hammar n:o 1 i Hammarö socken och Karlstads härad af Värmlands län finge försäljas, samt i skrifvelse till Kungl. Maj:t hemställa, det behagade Kungl. Maj:t att vid denna försäljning vidtaga erforderliga åtgärder i syfte att fastigheten blefve på betryggande sätt afhänd för bildande af egna hem.

Utskottet hade på anförda grunder hemställt, att herr Sandins ifrågavarande motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

Reservation hade anförts af herrar *K. Starbäck* och *J. T. Larsson*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen med bifall till herr Sandins ifrågavarande motion måtte medgifva, att indragna majorsbostället Hammar n:o 1, 2 mantal, i Hammarö socken och Karlstads härad af Värmlands län finge försäljas, samt i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t vid denna försäljning vidtaga erforderliga åtgärder i syfte att egendomen blefve på betryggande sätt afhänd för bildande af egna hem.

Herr *Wester*: Det är icke utan tvekan, som jag begär ordet i denna fråga, då statsutskottets medlemmar från denna kammare varit eniga. Men om frågan också synes Riksdagen liten, har den ett visst intresse och betydelse för det län, som jag har äran att representera. Denna historiskt minnesrika gård, Hammar i Värmland, en af de äldsta i länet, har under de senare åren råkat i en vanhäfd och i ett förfall, så att det är en skam för staten att äga den och otvifvelaktigt medför förlust att fortfarande bibehålla densamma. Statsrevisionen har för flera år sedan gjort anmärk-

ning mot det sätt, hvarpå den sköttes, den vanhäfd, som jorden var utsatt för, då man icke kunde hafva kreatur där i brist på hus, och det förfall, hvari åbyggnaderna råkat.

Nu säger statskottet, att det måste afstyrka frågan på den grund, att utredning saknas. Jag vågar vördsamt fråga statskottets medlemmar, hvad det är för en stor utredning, som hindrar en så liten frågas lösning. Jag kan förstå från statskottets synpunkt, att man icke gärna vill vara ued om lösning af en fråga, däri utredning pågår, men här är ju endast fråga om att öfverlämna ärendet till Kungl. Maj:t, och Kungl. Maj:t måste då tillse, att denna utredning blir verkställd, och att statens intressen blifva bevakade, utan att Riksdagen på nytt behöfver behandla frågan.

Det föreligger ett mycket viktigt skäl, att Riksdagen i dag fattar beslut i denna fråga, nämligen det, att egendomen skall på nytt utarrenderas från den 14 mars 1909. Således måste frågan vara afgjord så tidigt, att domänstyrelsen vet, huru den i förevarande fall skall handla. För min del anser jag det vara en synnerlig fördel för staten att så snart som möjligt afhända sig denna egendom och låta den komma i andra händer, som kunna ställa den i bättre skick. Därtill förefinnes vid detta tillfälle särskildt en omständighet, som gör, att värmländingarne kunna ordna denna egendom på ett lämpligt och godt sätt, nämligen, att det nybildade bolaget »Värmlands hem» nu äger tillgängligt kapital, ett förhållande, som kanske vid kommande riksdagar ej kvarstår. Dessutom vill jag erinra om att Riksdagens Andra Kammare i dag utan votering antagit reservationen. Jag vågar därför vördsamt hemställa, herr greve och talman, om bifall till reservationen.

Herr Odelberg, Theodor: Jag skall däremot be att få yrka bifall till utskottets hemställan. Utskottet är också af den åsikt, att denna egendom Hammar bör säljas. Men jag kan icke tänka mig, att Första Kammaren skulle vilja gå Kungl. Maj:t så i förväg, att, då kammaren vet, att Kungl. Maj:t för närvarande håller på att utreda frågan om det lämpligaste sättet för försäljningen af egendomen, kammaren på enskild persons motion skulle besluta att nu sälja egendomen. Vi veta icke för närvarande här, huruvida det finnes några personer, som på egendomen uppfört hus och enligt gällande författningar äro berättigade att få lösa de områden, på hvilka husen äro belägna. I alla händelser kan jag icke tänka mig, att Första Kammaren nu är beredd att fatta beslut om försäljningen, utan vill afvakta Kungl. Maj:ts proposition, hvilken med all sannolikhet är att förvänta till nästa riksdag. Då kan det vara tid för herr Wester att yrka afslag på den framställning, som utskottet då gör, men icke nu.

Greve Hamilton, Raoul: Jag kan väl icke tänka mig, att, då Andra Kammaren, som i allmänhet icke är benägen gifva Kungl.

Ifrågasatt försäljning af förra majors-bostället 2 mtl Hammar n:o 1. (Forts.) Maj:t alltför stora fullmakter, enhälligt antagit reservationen, Första Kammaren skulle tveka att göra det. Herr Odelberg har visserligen framhållit såsom ett skäl för afslag å reservationen, att på egendomen i fråga skulle finnas lägenhetshafvare, som vilja lösa till sig den jord, på hvilken deras hus befinna sig. Jag föreställer mig emellertid, att Kungl. Maj:t icke skulle misbruka sin fullmakt därhän att vägra dessa lägenhetshafvare att lösa till sig jorden i fråga.

Denna egendom är verkligen belysande för en del förhållanden å landsbygden och äfven belysande för huru ett vanhäfdadt jordbruk ser ut. Egendomens areal uppgår till 662 tunnland. Dess taxeringsvärde är 45,000 kronor, således pr tunnland allenast 60 å 70 kronor, och det oaktadt åkerarealen, såvidt jag kan finna af handlingarna, är närmare 200 tunnland. Arrendet har varit en gång 2,000 kronor, men nedgått till 600 kronor. Arrendet utgör således nu 90 öre per tunnland, oaktadt denna jämförelsevis stora åkerareal, och arrendet utgör $1\frac{1}{3}$ procent af taxeringsvärdet, som är lågt, åtminstone per tunnland. Egendomen ligger i närheten af Karlstad — d. v. s. resan dit tager 20—30 minuter — och i den församling, där detta boställe, ett litet majorsboställe, tror jag, är beläget, finnas tre jämförelsevis stora industriella anläggningar, sågverk. Egendomen skulle därför synnerligen fördelaktigt kunna styckas till egna hem för arbetare vid sågarne.

Det förefaller mig, att det skulle vara angeläget för Riksdagen att få detta mindre angenäma skådematerial af boställsskötsel ur världen, och att Riksdagen ej skulle vilja hålla på en ytterligare utredning. Utredning finnes såväl i utskottets utlåtande som också i motionen tillräckligt nog för att visa, att något bör göras. Om nu i år icke denna kammare följer Andra Kammaren, står man inför att gällande arrendekontrakt, som liksom föregående sådana måst slutas på allenast två år, måste förnyas. Och jag ber att få påpeka, att arrendekontraktet är så beskaffadt, att egendomen måste försämras år från år, enär egendomen icke kunnat utarrenderas, med mindre än att arrendatorn fått rättighet att från egendomen bortföra foder. Således blir egendomen sämre år från år och dess värde faller.

Nu är förhållandet, att en förening, som heter »Eget hem i Värmlands län», som hufvudsakligen har till mål att motarbeta emigrationen, tyckes vilja inköpa egendomen och stycka den till egna hem. Den föreningen eftersträfvär icke någon förtjänst på sitt arbete, och man kan vara tämligen säker på att den icke kommer att lämna ut egendomen till tomtjobbare eller dylika, utan till arbetare, som bo i närheten. Jag vågar nu hemställa till denna kammare, huruvida icke kammaren skulle vilja bifalla reservationen och således i likhet med Andra Kammaren befullmäktiga Kungl. Maj:t att försälja egendomen, under förlitande på att Kungl. Maj:t därvid skall förfara på bästa sätt.

Herr Montgomery: Den här frågan är ju egentligen mycket liten och skulle icke kunna behöfva debatteras så mycket. Men den har en viss betydelse för den i Värmland nyss bildade föreningen, som skulle arbeta för att skapa egna hem. Föreningen har börjat sin verksamhet i år, och naturligtvis skulle det vara mycket önskligt, om den genast kunde ägna sig åt en egendom, som passar så utmärkt bra för dess verksamhet, helst det är, jag skulle nästan kunna säga, en skam för domänstyrelsen att hafva den under sin skötsel. Därför skulle den lilla formella betänklighet, som en medlem af statsutskottet här framlagt såsom varande det stora hindret för att antaga reservationen, lätt kunna undanröjas. Kungl. Maj:t skulle ju få i uppdrag att styra och ställa med denna fråga likasom Kungl. Maj:t gör med alla dylika frågor. Det är blott det ovanliga, att Kungl. Maj:t skulle få rätt att själf besluta, i stället för att annars Riksdagen, när utredningen är gjord, brukar själf besluta i dylika frågor, sedan de undergått behandling i utskott. I allmänhet får man väl säga, att det är ytterst sällan, som ej en sådan utredning godkännes, när den kommer hit, och det är i detta fall blott fråga om att hafva förtroende till regeringen, att gifva den fullmakt att handla genast; detta är också af vikt för att denna förening, som är bildad för att arbeta för egna hem i Värmland, skall kunna komma litet förr i verksamhet. Då egendomen eljest måste utarrenderas nästa år, vore det ju alltså ett dubbelt mål, som genom bifall till motionen skulle vinnas.

Jag skall be att få yrka bifall till reservationen.

Herr Odelberg, Theodor: Jag skall be att gentemot den siste talaren få anmärka, att, om man ovillkorligen vill, att föreningen för egna hem i Värmland skall få förvärfva egendomen, man bort motionera, att den skulle få säljas till densamma. Jag förmodar, att ej Kungl. Maj:t kan inlåta sig på att sälja egendomen till föreningen under hand, utan att den måste säljas på vanligt sätt, eller på auktion.

Grefve Hamilton vill stycka sönder egendomen i blott smålotter, men jag förmodar, att domänintendenten i länet har bättre reda på huru förhållandena inom länet gestalta sig. Han säger jämte af Kungl. Maj:ts befallningshafvande förordnade uppskattningsmän: »Ehuru uppskattningsnämnden, med hänsyn till åbyggnadernas synnerligen förfallna beskaffenhet och egendomens lage, ansåge en styckning af egendomen mycket fördelaktig, hade nämnden dock icke trots sig böra föreslå hela egendomens styckning i smärre bruk», enär köpare skulle saknas. Men det är i alla fall från det hållet föreslaget, att egendomen skulle styckas i 17 olika lägenheter, däraf 10 byggnadstomter och 7 småbruk.

I alla händelser kan jag icke finna, att det kan vara klokt

Ifrågasatt försäljning af förra majorsbostället 2 mtl Hammar n:o 1. (Forts.)

Ifrågasatt försäljning af förra majors-bostället 2 ml Hammar n:o 1. (Forts.) att med Riksdagens beslut föregå Kungl. Maj:ts utredning. Jag yrkar fortfarande bifall till utskottets hemställan.

Grefve Hamilton, Raoul: Jag har naturligtvis velat med fullt förtroende öfverlämna till regeringen att själf bestämma, huru egendomen skall styckas. Jag ber också att få fästa den siste talarens uppmärksamhet på att kommunalstämman i socknen, där stället ligger, har framhållit det såsom synnerligen lämpligt att stycka det hela i mindre delar till egna hem, och jag förmodar, att hvarje praktisk jordbrukare, som läst igenom betänkandet, måste instämma däri, då här står, att ej några byggnader finnas, som duga till jordbruksändamål, utan egendomen behöfver förses med nya sådana. När staten skall bygga på ett boställe, vet man ju, att staten knappt får igen räntan på byggnadskostnaden.

Herr Wester: Herr Odelberg sade nyss, att han förmodade, att egendomen skulle komma att säljas på vanligt sätt, på auktion. Ja, det är alldeles gifvet. Men för staten är det då en fördel, när det finnes en så god spekulant som bolaget Värmlands hem, utöfver andra. För öfrigt är ju frågan ytterst enkel, och då herr Odelberg nyss upplyst oss om att regeringen håller på att utreda den, och då Andra Kammaren därtill lämnat regeringen fullmakt att ej blott utreda frågan utan äfven att försälja egendomen, så förmodar jag, att Första Kammaren ej vill neka regeringen detta förtroende.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare därpå, att kammaren skulle afslå utskottets hemställan och antaga det förslag, som innefattades i den af herrar K. Starbäck och J. T. Larsson vid utlåtandet afgifna reservation.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till reservationen vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 89, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan och antages det förslag, som innefattas i den af herrar K. Starbäck och J. T. Larsson vid utlåtandet afgifna reservation.

Ifrågasatt försäljning af förra majorsbostället 2 mål

Hammar

n:o 1.

(Forts.)

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 59;

Nej — 54.

Vid ånyo skedd föredragning af bevillningsutskottets den 25 och 28 innevarande månad bordlagda betänkande n:o 21, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående restitution af erlagd sockerskatt eller befrielse från sådan skatt för socker, som användts vid tillverkning af exportvaror, biföll kammaren hvad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets den 25 och 28 i denna månad bordlagda betänkande n:o 22, i anledning af Kungl. Maj:ts propositioner dels om ändrad lydelse af vissa §§ i bevillningsförordningen, dels ock angående en inkomstskatt att upptagas i riksstaten för år 1909.

Förslag om ändrad lydelse af vissa §§ i bevillningsförordningen m. m.

I propositionen n:o 34, som hänvisats till bevillningsutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att besluta, att 1, 4, 7, 10, 11, 14, 56, 57 och 60 §§ i förordningen angående bevillning af fast egendom samt af inkomst den 13 september 1907, 10 § i den vid förordningen fogade instruktionen för taxeringsmyndigheterna äfvensom vissa till förordningen hörande formulär till taxeringslängder måtte erhålla den förändrade lydelse, som vid propositionen fogade förslag utvisade.

Vid föredragningen af föreliggande betänkande begärdes ordet af

herr Cavalli, som yttrade: I afseende å föredragningen af bevillningsutskottets betänkande n:o 22 tillåter jag mig hemställa, att betänkandet måtte punktvis företagas till afgörande;

Förslag om
ändrad lydelse
af vissa §§ i
bevillningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)

att de i 1:sta och 3:dje punkterna omförmälda förslagen föredragas paragrafvis i nummerföljd och, där så erfordras, momentvis samt sist utskottets hemställan;

att behandlingen af bevillningsförordningen måtte få börja med 7 § samt öfverläggningen därvid få omfatta bestämmelserna i såväl denna förordning som ock inkomstskatteförordningen beträffande gift kvinnas taxering;

att, därest en eller annan del af förslagen återremitteras till bevillningsutskottet, detta må äga befogenhet att äfven föreslå de ändringar i ej återremitterade delar, som kunna äga sammanhang med eller anses vara en följd af återremisseu;

att i afseende å nummerbeteckning af paragrafer och moment utskottet må äga att vidtaga sådana ändringar, som påkallas af kamrarnas beslut, samt

att af förslagets text ej må behöfva uppläsas andra delar än sådana, beträffande hvilka uppläsning begäres.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Punkten 1.

Utskottet hade i nu föredragna punkt på anförda skäl hemställt, att Riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts proposition om ändrad lydelse af vissa §§ i förordningen angående bevillning af fast egendom samt af inkomst den 13 september 1907 m. m. icke kunnat oförändrad bifallas, besluta, att 1, 2, 4, 7, 10, 11, 14, 56, 57 och 60 §§ af samma förordning äfvensom 10 § af den vid samma förordning fogade instruktion för taxeringsmyndigheterna skulle från och med den 1 januari 1909 erhålla den lydelse, vid betänkandet fogadt förslag utvisade.

Utskottets förslag till ändrad lydelse af vissa §§ i bevillningsförordningen.

7 §.

Denna paragraf hade följande lydelse:

enligt Kungl. Maj:ts förslag: enligt utskottets förslag:

1 mom. För *inkomst*, vare sig af *kapital* eller af *arbete*, hvilken i nedan angifven ordning taxeras, skall, med de undantag, som i 11 § omförmälas, bevillning erläggas med en för hundra af inkomstbeloppet.

2 mom. Skattskyldig taxeras för den inkomst, han åtnjutit under det nästföregående året.

Gift man taxeras för all makarnas inkomst, i den mån inkomsten icke varit af beskaffenhet att hustrun enligt lag ägt att ensam däröfver råda. För inkomst af dylik beskaffenhet taxeras hustrun.

2. mom. Skattskyldig taxeras för den inkomst, han åtnjutit under det nästföregående året.

Är skattskyldig gift, skall i hans taxering inbegripas jämväl hustruns inkomst, dock under iakttagande att hustru, som haft inkomst, däröfver hon enligt lag ägt att ensam råda, må för dylik inkomst särskildt taxeras, såvidt hon före den 1 mars därom gör framställning hos vederbörande taxeringsnämnd. Genom aflämnande af sådan uppgift till ledning för egen taxering, som i förordningen om inkomstskatt omförmäles, skall framställning i dylikt afseende anses hafva blifvit gjord, såvidt angår beskattningsbar inkomst, å den ort, där uppgift enligt inkomstskatteförordningen aflämnats.

Förslag om ändrad lydelse af vissa §§ i bevillningsförordningen m. m.
(Forts.)

Herr statsrådet Swartz: I den föredragna paragrafen är förslag framställt angående gift kvinnas taxering för inkomst af sådan beskaffenhet, att hon enligt lag äger att ensam öfver densamma råda. Det af Kungl. Maj:t framlagda förslaget är föranledt delvis af en skrivelse från Riksdagen år 1904, däri Riksdagen begär, att Kungl. Maj:t täcktes för Riksdagen framlägga förslag till sådana bestämmelser, att gift kvinna med egendom, däröfver hon enligt lag ägde att ensam råda, blefve med särskild debetsedel för sig beskattad. Därtill har Riksdagen under nästlidet år beslutit, att kvinna, äfven gift kvinna, som vore kommunalt röstberättigad, skulle vara valbar till vissa befattningar. För att emellertid en gift kvinna skall kunna vara röstberättigad, måste hon vara för sig taxerad för inkomst, öfver hvilken hon äger att ensam råda. I annat fall kan ju ingen kommunal rösträtt för henne förekomma. På grund af dessa uttalanden, det ena en begäran, det andra ett beslut från Riksdagens sida, har Kungl. Maj:t framlagt ett förslag, som skulle vara ägnadt att uppfylla begäran och möjliggöra beslutet att skaffa de nödiga förutsättningarna för att det af Riksdagen i fjol fattade beslutet skulle kunna genomföras. I detta syfte har Kungl. Maj:t föreslagit, att gift kvinna skulle för sådan inkomst, öfver hvilken hon enligt lag ägde att ensam råda, också alltid ensam beskattas och för sådan inkomst vara själf uppgiftsskyldig.

Bevillningsutskottet har ju icke kunnat förneka det riktiga i

*Förslag om
ändrad lydelse
af vissa §§¹
bevillningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)*

att bestämmelser i det af mig angifna syftet fastsloges, men har stannat vid att föreslå, att gift kvinna skulle själf äga att afgöra, huruvida hon ville komma i åtnjutande af de rättigheter, för hvilka beskattningen af hennes egen inkomst för sig är en förutsättning. Då ett sådant förslag från utskottets sida synes mig principvidrigt, har jag naturligtvis låtit mig angeläget vara att se till, huruvida de skäl, som från utskottets sida blifvit anförda för denna afvikelse från Kungl. Maj:ts förslag, skulle kunna vara af den tungt vägande beskaffenhet, att man kunde anse dem vara en giltig anledning till denna afvikelse från den enda rätta principen.

Hvad är det då för skäl, som utskottet anført? Jo, först har utskottet anført ett statsfinansiellt skäl, då det har efter kammarrätten sagt, att på detta sätt, då gift kvinna skulle vara skyldig att deklarerera för sin egen inkomst, men deklarationskyldighet icke inträder för någon förr än inkomsten uppgår till 1,000 kronor, en del inkomst skulle kunna gå förlorad för beskattning. Under det att med de bestämmelser, som för närvarande äro gällande, mannen skall deklarerera äfven för hustruns inkomst och hans deklarationskyldighet inträder vid ett sammanlagdt inkomstbelopp af 1,000 kronor, skulle enligt Kungl. Maj:ts förslag deklarationskyldigheten i nu ifrågavarande fall åligga hvardera maken för sig för hans eller hennes särskilda inkomst, i den mån denna uppginge till minst 1,000 kronor, och på grund häraf skulle man kunna befara en minskning i skatteinkomst. Det skälet har jag sökt att i propositionen bemöta. Jag kan ju inte annat än erkänna, att i vissa undantagsfall det kan blifva förhållandet, men jag har sökt visa, att det ej gärna kan blifva förhållandet, då fråga är om inkomst af arbete, därför att den inkomsten ofta är känd af sådana vederbörande, som äro skyldiga att i egenskap af arbetsgivare uppgifva denna inkomst, och vidare att det ej heller gärna kan ske med afseende å inkomst af rörelse, därför att denna ej gärna lär kunna bedrifvas så, att den undandrager sig taxeringsmyndigheternas uppmärksamhet. Det skulle då möjligen kunna ske med afseende å inkomst af kapital, men det kan af helt naturliga skäl, då fråga är om så små inkomster, som här skulle vara fallet, ej få vidsträcktare betydelse i statsfinansiellt hänseende och i alla bändelser icke någon sådan, som skulle kunna i och för sig vara något slags talande skäl för en afvikelse från Kungl. Maj:ts förslag.

Större vikt måste däremot tillmätas det skälet, att det skulle vara förenadt med praktiska olägenheter att få särskilda taxeringar af gift kvinna och hennes man. Jag har emellertid svårt att förstå, att dessa praktiska olägenheter skulle blifva af någon mera omfattande natur. Utskottet har talat om att det blir mera arbete för taxeringsmyndigheterna, och utskottet har särskildt framhållit, att det blir mera arbete för häradskrifvarne och de andra tjänstemän,

som skola verkställa fördelningen af skatten, hvilket jag erkänner är det svåraste i det nu föreliggande förslaget. Enligt de föreslagna bestämmelserna skall icke hvardera kontrahentens inkomst för sig vara grundläggande för progressionen, utan den sammanlagda inkomsten för båda kontrahenterna skall vara grundläggande för progressionen i skatten, och att uträkna, huru mycket af den på det sättet bestämda skatten skall falla på ena och andra kontrahenten fordrar ju en räkneoperation, som dock är skäpligen enkel. Det är hvad som tillkommer i besvär utöfver hvad som förekommer vid hvilken individs skattläggning som helst. Jag har ej hört, att man låter en sådan fråga som denna röna inverkan af att det skulle blifva litet besvär för myndigheterna, som hafva att göra med saken, och allra minst att det skulle blifva besvär för en statstjänsteman.

Det vill således synas, som om de gjorda invändningarna vore skäpligen svaga, och de blifva efter min uppfattning ändå svagare, om man mot dessa utskottets skäl för den ändring, som utskottet har föreslagit, ställer upp de skäl, som ju tala för Kungl. Maj:ts förslag. Här är fråga om skattläggning af sådan inkomst, öfver hvilken hustrun äger att ensam råda, som hon ensam har intjänat eller som tillflyter henne i öfrigt direkt, utan att mannen med denna inkomst har något att skaffa. Mannen har icke rätt att disponera öfver denna. Det är ingenting, som hindrar, utan tvärtom allt, som tillåter hustrun att med afseende å sådan inkomst hålla mannen i full okunnighet om, hvad densamma belöper sig till. Icke desto mindre förklarar bevillningsutskottet, att mannen skall på heder och samvete deklarera för denna inkomst. Så går det till nu. Det är alldeles riktigt. Men att det nu går till på det sättet, kan ej, synes mig, vara någon anledning att fortsätta därmed, för så vidt man finner det vara en fullkomligt oriktig princip. Och för min del kan jag ej annat finna, än att den är alldeles oriktig.

Det oriktiga och för mannen besvärande i bevillningsutskottets förslag framgår kanske ändå tydligare, om man besinnar, att bevillningsutskottet föreslagit, att mannen skall vara skyldig att deklarera för båda makarnes samfällda inkomst i alla de fall, där icke hustrun förklarar sig vilja taxeras direkt för sin egen inkomst och dessutom aflämnat deklaration. Detta skulle från hustruns sida hafva fullgjorts före den 1 mars enligt bevillningsutskottets förslag. Nå, enligt de allmänt gällande deklarationsbestämmelserna är mannen också skyldig att före den 1 mars aflämna deklaration. Låt oss nu tänka oss det, att mannen sin plikt likmätigt aflämnar en deklaration, som han ej precis väntar med till den sista februari, utan som han aflämnar i medio af februari, som folk väl merendels plägar göra. Han uppgifver samfällda beloppet af hustruns och sin egen inkomst. Han har ej i förordningen någon som helst

*Förslag om
ändrad lydelse
af vissa §§ i
bevillningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)*

*Förslag om
ändrad lydelse
af vissa §§ i
bevillningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)*

anledning att skilja mellan den enes och den andras inkomst. Han uppgifver den i ett sammanhang. Efter det mannen lämnat en deklaration, lämnar hustrun också en, öfver sin egen inkomst. Hvad blir den sannolika följderna af det? Jo, med den kännedom jag har om huru sådana där ärenden sedermera blifva behandlade, tror jag mig kunna säga, att mannen taxeras för sin egen och hustruns inkomst i öfverensstämmelse med sin deklaration, och hustrun får skatta för sin inkomst i öfverensstämmelse med sin deklaration. Och skall det blifva ändring i detta, må-te man anlita besvärsvägen, och det är ej alltid så lätt att på det sättet gentemot en deklaration, som man själf afgifvit och underskrifvit, få någon ändring. Det blir under sådana förhållanden gifvetvis en dubbelbeskattning. Äfven på annat sätt kan skyldigheten för mannen att deklarerera jämväl för hustruns inkomst medföra verklig olägenhet för mannen. Man skall komma i håg, att mannen är skyldig att deklarerera ej blott för hustru, med hvilken han sammanlever, utan äfven för den, från hvilken han lefver skild, utan att hafva fått laglig skilsmässa. I den diskussion rörande hithörande frågor, som 1904 fördes i Andra Kammaren, anfördes ett fall, där mannen hade uppgifvit sin inkomst till 2,160 kronor, men, när han fick sin debetsedel, fann, att den lydde på 3,200 kronors inkomst, därför att hans hustru, som han ej på tio år haft reda på, i sin ort deklarerat den inkomst, som blifvit lagd till den af mannen uppgifna, efter meddelande från den ena taxeringsmyndigheten till den andra, då mannens vistelseort var känd. Hade nu mannen velat öfverklaga taxeringsåtgärden, hade han ej kunnat detta på grund af uraktlåtenheten att deklarerera hustruns inkomst, om hvilken han ej ägt ringaste kännedom. Men att bibehålla sådana bestämmelser, hvarigenom någon ålägges att på heder och samvete deklarerera inkomst, om hvilken han ej har någon kännedom eller med hvilken han icke har något alls att skaffa, är uppenbarligen orimligt.

Detta är en mycket viktig anledning, hvarför man icke bör gå bevillningsnåtkottets väg, utan hvarför man bör fastslå, som Kungl. Maj:t gjort, skyldighet för båda kontrahenterna att förklara, hvad han eller hon bar för inkomst. Men det finnes ännu ett annat skäl, som synes mig väga ganska tungt. Kvinnans taxering för hennes särskilda inkomst är grundläggande för hennes kommunala rösträtt. Jag kan nu för min del icke finna annat, än att det är stridande mot en sund princip att vilja påstå, att en sådan rättighet som den kommunala rösträtten skall vara beroende på den ena och andra individens egen önskan att taga på sig eller icke taga på sig den. Det lär icke för någon man kunna komma i fråga att afskudda sig den kommunala rösträtten, om han för öfrigt är i besittning af de förutsättningar, på hvilka den kommunala rösträtten hvilar. Skall det då verkligen ställas på det sättet,

att kvinnan, den gifta kvinnan, må afskudda sig denna rätt? Jag säger: »*afskudda sig*», därför att jag kan omöjligen i den kommunala rösträtten lika litet som i den politiska rösträtten se utslutande en vanlig rättighet, utan jag ser i den en med det allra största ansvar förenad rättighet, och det är detta ansvar, som jag säger, att det är principvidrigt, att en medborgare får taga på sig, om hon vill, men får låta bli, om hon icke vill hafva det. Alla andra äro skyldiga att taga det.

*Förslag om
ändrad lydelse
af vissa §§ i
bevillningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)*

Det är af denna anledning liksom af dessa andra praktiska och principiella anledningar, som jag för min del omöjligen har kunnat stillatigande nöja mig med det utslag, som från bevillningsutskottets sida här är lämnadt. Och det är därför, som jag också anser mig skyldig att, oaktadt inom bevillningsutskottet ingen enda röst synes hafva höjt sig för Kungl. Maj:ts proposition, göra en enträgen anhållan hos kammaren om afslag å utskottets hemställan och bifall till Kungl. Maj:ts förslag i denna del.

Herr Wester: Då herr Staaff år 1904 väckte motion om att gift kvinna, som har egendom, som hon enligt lag äger att ensam råda öfver, skulle kommunalt beskattas och få sin egen debetsedel, och då bevillningsutskottet med anledning af denna motion föreslog en skrifvelse till Kungl. Maj:t med hemställan om utredning och förslag i ämnet, samt då Riksdagen antog denna skrifvelse, skedde detta icke utan reservation. Nu föreligger Kungl. Maj:ts proposition med anledning af denna skrifvelse, och Kungl. Maj:t har ju noggrant följt den skrifvelsens innehåll, men man kan likväl vara tveksam om, huruvida det i en fråga som denna kan vara lämpligt att ålägga gift kvinna, som äger egendom, obligatorisk skyldighet att i hvarje fall deklarerera sin inkomst. Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet framhöll nyss, att det ej skulle blifva så synnerligt stort besvär för taxeringsmyndigheterna, och att man icke behöfde taga hänsyn till detta. Det blir dock i många fall dubbelt arbete för taxeringsmyndigheterna, och dessa hafva redan förut så mycket arbete vid tillämpningen af den nya förordningen, att det icke onödigtvis bör ökas. Om man nu vunne något väsentligt genom att antaga denna kungl. proposition, om man vunne hvad man åsyftar, finge man naturligtvis icke fästa afseende vid det större eller mindre arbetet, men målet vinnes icke. Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet yttrade vidare, att denna förordning vore tillkommen för att bereda gift kvinna kommunal rösträtt, men hur är det i detta fall? Det är endast några få kvinnor, som hafva egendom af den beskaffenhet, som här är förutsatt, och som således få kommunal rösträtt. De andra få den icke.

Nu har utskottet visserligen ansett, att förhållandena icke påkalla så vidlyftiga anordningar, som Kungl. Maj:t här föreslagit,

*Förslag om
ändrad lydelse
af vissa §§ i
bevillningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)*

och utskottet har därför vidtagit åtskilliga förenklingar, som jag dock icke vill kalla förbättringar, utan jag håller före, att äfven utskottets förslag är oantagligt, att det hvarken skulle vara nyttigt eller nödigt att antaga detsamma. Det är en gammal praxis, en regel, snart sagdt utan undantag, att den kvinna, som äger egendom, öfver hvilken hon själf råder, då hon uppgifvit detta för taxeringsnämnden, också blir taxerad härför. Hvad tjänar då hela denna anordning till? Det står i bevillningsförordningen, att den, som äger fast egendom, också skall för densamma taxeras. Om således gift kvinna äger fast egendom, taxeras hon för densamma enligt gällande förordning utan alla omvägar. Om inkomst står det visserligen, att mannen skall lämna uppgift för båda, men det har praktiserats så, att, om kvinnan lämnar uppgift om sin inkomst, hon i alla fall blir därför taxerad och sålunda får den rösträtt, hvarom här är tal.

Men denna fråga får en helt annan betydelse, om Riksdagen antager en förordning, som snart sagdt inbjuder och uppmantrar kvinnan att skaffa sig inkomst, hvaröfver hon ensam råder, för att sålunda få den kommunala rösträtten och därmed kastas in i de kommunala striderna samt dragas bort från de långt viktigare uppgifter, som hon har att fylla i sitt eget hem. Och dessutom, mina herrar, om man nu önskar, att kvinnan mera allmänt skall deltaga i de kommunala angelägenheterna — en önskan, som jag hvarken vill öfverskatta eller underskatta —, är det då rättvist och billigt att säga, att den kvinna, som har egendom, hvaröfver hon ensam råder, skall hafva kommunal rösträtt, men andra skola icke hafva denna rätt. Kan man icke ändå i det hela antaga, att den kvinna, som fyller sin uppgift i hemmet och drager omvårdnad om barnens uppfostran, bidrager lika mycket till hemmets välstånd som den, som händelsevis har en inkomst eller egendom, öfver hvilken hon äger att ensam råda?

För mig står det tämligen klart, att man hvarken med Kungl. Maj:ts proposition eller utskottets förslag kommer till rätta i denna fråga. Man vinner icke målet. Man vinner icke stort mer, än man redan förut har. Man ger hjälpgumman rösträtt men icke frun. Lösningen blir ingalunda fullständig utan det blir ett palliativ. Vissa kvinnor få rösträtt, andra få den icke, fastän dessa andra kanske hafva lika stora förutsättningar som de förra. Därför, ehuru jag mera sympatiserar med Kungl. Maj:ts förslag än med utskottets, skall jag på de skäl jag anfört be, herr greve och talman, att få yrka, att 7 § antages med bortfallande af sista stycket i utskottets förslag: »Är skattskyldig gift — — enligt inkomstskatteförordningen aflämnats», samt att kammaren måtte afslå Kungl. Maj:ts proposition i denna del.

Friherre Klingspor: I slutet af sitt anförande framhöll herr statsrådet och chefen för finansdepartementet som ett slags palladium, som han ville tillerkänna kvinnan, den kommunala rösträtten. Det låter ju litet egendomligt från en regeringsmedlem, som redan förra året gjorde den kommunala rösträtten så osmaklig som möjligt för oss. Och jag ber att få instämma med herr Wester däri, att de blifvande kommunalstämmorna ej skola vara synnerligen lockande för kvinnorna. Detta palladium vill jag därför ej gifva mycket för.

Vidare har herr statsrådet och chefen för finansdepartementet framhållit, att det är på grund af 1904 års skrifvelse, som detta förslag framlagts. Det är fullkomligt riktigt. Jag var då ej benägen för skrifvelsen, men jag vill säga, att, då frågan nu föreligger, jag vill se den ur lojal, praktisk synpunkt och göra den så litet obehaglig som möjligt i tillämpningen. Därför har jag ej ställt mig på afslag som en del andra.

Jag ber då få säga, att de statsfinansiella synpunkterna, efter hvad jag vågar påstå, äro ytterst små både ur den ena och den andra synpunkten. Och dem ville ju ej heller herr statsrådet och chefen för finansdepartementet påstå vara så stora. Men jag vill säga, att skillnaden härutinnan mellan Kungl Maj:ts och utskottets förslag är rent af ingen. Den är så obetydligt verkande för sig, att den ej framträder, om man ej särskildt stryker under den, så att den är intet att tala om.

Hvad beträffar möjligheten för kvinnan att få sin egen debetsedel är skillnaden ej heller stor. Kungl. Maj:t säger, att hon *skall* hafva sin egen debetsedel. Vi säga, att hon får det, om hon *vill*. Det är skillnaden. Det anser herr statsrådet och chefen för finansdepartementet vara ett svårt slag mot principen. Men som herrarna väl kunna förstå, är det ju blott en rent praktisk fråga.

Vidare ber jag att få säga, att vi ej hafva sett förslaget ur synpunkten af de större inkomsterna eller sådana fall, där det kan påvisas, t. ex. hvad kvinnan har i inkomst af en affär. Vi hafva ej sett frågan ur principiell synpunkt, utan såsom en ren lämplighetsfråga för oss, när vi sitta vid taxeringarna och hafva att göra med detta. I motiveringen står det också på sid 8: »Medan för närvarande makarnas inkomster uppföras i sammanräknade summor under mannens namn, skulle enligt förslaget i alla de fall, där makarnas sammanräknade inkomster uppgått till beskattningsbart belopp och däri ingått en än så liten inkomst, däröfver hustrun enligt lag ägt ensam råda, taxeringsmyndighet vara skyldig att i längden uppföra under makarnas skilda namn särskilda summor för mannen och särskilda summor för hustrun.» Vi skola försöka att krypa ned så långt som till en enkel taxeringsordförande, som sitter i sitt distrikt. Vi äro inne på egendomarne. De hafva sina statare. De hafva kanske i allmänhet de minsta inkomster, som

*Förslag om
ändrad lydelse
af vissa §§ i
bevilningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)*

*Förslag om
ändrad lydelse
af vissa §§ i
bevillningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)*

äro taxeringsbara. Men det befinnes, att en hustru har 100 kronor särskildt för t. ex. mjölkkningsbestyr. Då skall hon enligt Kungl. Maj:ts förslag hafva sin egen debetsedel. Vi tro däremot, att hon ej åstundar det, och vilja lämna valfrihet. Det är ej så, som herr statsrådet och chefen för finansdepartementet säger, att taxeringsmyndigheterna hafva reda på hvad hvar och en har. Taxeringsmyndigheterna, såsom de äro sammansatta, kunna ej hafva reda på alla dessa små inkomster, som komma i fråga vid taxeringsförrättningarna, utan det kan hända, att ett tjug damer komma och klaga: jag har den och den inkomsten, hvarför har jag ej fått någon debetsedel.

Det beredde oss mycket bekymmer i bevillningsutskottet, huru vi skulle lösa denna fråga. Det gällde, om vi skulle lösa frågan på det sätt, att vi skulle sätta en bestämd minimiinkomst, som skulle finnas för särskild beskattning, eller lösa den på annat sätt. Då blef genom kansliet, som känner någorlunda, huru man lämpligen skall göra en formulering, den formuleringen gjord, att kvinnan skulle själf få afgöra. Ingen blefve då lidande, ingen förnärmad. Vill kvinnan hafva sin egen debetsedel, får hon säga ifrån; vill hon det ej, slipper hon. Vi ha sett frågan ur rent praktisk synpunkt. Herrarna förstå, hvad frågan gäller. Beträffande de små inkomsterna kunde det ju ej blifva fråga om något intresse af att hon skulle få eller icke få sin debetsedel, utan endast om en lämplighetstillämpning. Det finns ett ordspråk, som säger: om man gifver en viss potentat ett finger, tager han oftast hela handen. Vi begära ofta i skrivelser en hel del saker, men vi drömma ej om, hvad vi skola få. Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet har här varit generös och gifvit oss långt mer än vi kunna smälta vid dessa enkla taxeringsförrättningar, då vi få bära tungan af detta. Därför vill jag reducera saken till en mycket enkel lämplighetsfråga.

Här har framhållits att principen skulle rubbas. Visst icke, det gäller blott en lämplighetsfråga på ett område, hvarest vi få knoga och arbeta och där vi, som i så många andra fall, få erfara hurusom en författning, då den skall tillämpas, visar sig ha en vidd, som man aldrig ens drömt om. Detta är utskottets egentliga motivering, och vi ha ansett att det här som sagdt icke gäller någonting af större betydenhet utan något så obetydligt som helst. Och jag tror ej att det kan vara någon anledning för kammaren att ej finna utskottets förslag vida mera praktiskt och klart än Kungl. Maj:ts, likasom herrarna torde finna, att utskottets förslag ej på minsta sätt, såsom finansministern tycktes förmena, rubbar den stora principen. Från statsrådsbanken talades äfven om inkomsekvenserna hos vårt förslag, hvilket fullkomligt nedsablades, under det att däremot Kungl. Maj:ts förslag skulle vid tillämpningen visa sig såsom ett fullständigt eldorado.

Jag får säga att de nuvarande förhållandena äro i hög grad besvärliga, deklara-tionsblanketterna äro i många fall otydliga och det är ett fåtal af deklara-tionsskyldiga som förstå sig på att sätta upp sina deklara-tioner fullt rätt. Kollisioner kunna inträffa, såsom finansministern antydde genom sitt exempel, om man och hustru på olika håll. Huru t. ex. få reda på hvad den fränskilda hustrun har för inkomst, och skall hustrun deklara och icke mannen, då blir det ett fullständigt virrvarr.

Det är mycket lätt att framkasta ett förslag grundadt på en viss teori, men att på beskattningens område få till stånd författningar, som ej kunna gifva anledning till missförstånd och framkalla missförhållanden, vill jag påstå hör till det omöjliga. Frågan gäller här helt enkelt att få en förordning som blir lätt att tillämpa.

På basis af hvad jag nu anfört anhåller jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Trygger: År 1904 förordade jag den skrifvelse, som Riksdagen aflät, och jag röstade äfven för det förslag, som icke vann denna kammars bifall, att hustrun skulle vara deklara-tions-skyldig i det fall, då hon skulle taxeras. Det är klart att jag då äfven biträder den mening, som fått sitt uttryck i Kungl. Maj:ts förslag, och jag skall be att få därför anföra några skäl utöfver dem, som redan anförts.

Enligt min mening ligger det i själfva verket uti vår lags be-stämmelse att kvinnan äger rättighet att råda öfver viss egendom, nämligen sin arbetsförtjänst först och främst och dessutom egen-dom, hvaröfver hon genom äktenskapsförord förbehållit sig förvalt-ningsrätt; det ligger i denna rättighets natur, säger jag, äfvenledes befogenhet att representera denna egendom i skatteafseende samt att själf stå för den skatt, som för denna egendom skall utgöras. Mig synes det vara en oegentlighet att säga: »jag råder öfver min egendom», när jag icke har rätt att deklara den enligt gällande lagstiftning, utan detta skall göras af en annan, och vidare, att en annan skall betala skatt för min egendom, det är väl icke heller riktigt, lika litet som att jag sedan skall vara underkastad att draga konsekvenserna af dennes åtgöranden. Att de nuvarande be-stämmelserna alltså icke kunna vara rimliga och rättvisa synes mig påtagligt, utan kvinnan måste få befogenhet att deklara med af-seende å hennes ifrågavarande egendom. Så långt har äfven ut-skottet följt med. Men nu kommer det skäl, som anförts från statsrådsbänken, eller att man icke med fog kan göra en sådan sak som deklara-tion beroende på huruvida kvinnan vill själf sär-skilt taxeras eller icke. Hela denna särskilda taxering för hustrun skulle, på sätt bevillningsutskottet här har föreslagit, bero på hennes förgodtfinnande, men samtidigt skulle kvinnans anmälan

*Förslag om
ändrad lydelse
af vissa §§ i
bevillningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)*

Förslag om ändrad lydelse af vissa §§ i bevillningsförordningen m. m.
(Forts.)

att hon ville bli taxerad särskildt innebära i viss mån ett ingrepp i den ställning, som regelmässigt tillkommer mannen. Det torde vara en inom äktenskapslagstiftningen och därmed sammanhängande lagstiftning allmänt erkänd sats, att om man vill gifva kvinnan en befogenhet, som på något sätt inskränker mannens regelmässiga ställning, bör man gifva henne denna rätt uttryckligen i lagen och man bör icke lämna henne den endast under förutsättning att hon gör anspråk därpå. Då kommer nämligen i en mängd fall kvinnan icke i åtnjutande af den ställning, som man vill gifva henne, och om hon verkligen begagnar sig af den rätt, som är afsedd att gifvas henne, kan detta ofta vålla obehag och tråkigheter inom äktenskapet. Jag tror för min del därför att, ifall man skulle stanna vid utskottets förslag, skulle man utöfver de olägenheter, som redan förut äro anförda, kunna säga att däraf skulle uppstå olämpliga följder äfven i afseende å förhållandet makarne emellan så till vida, som det skulle kunna uppfattas såsom ett misstroende mot mannen, när hustrun begagnar sig af sin rätt att erhålla särskild taxering.

Men det är icke dessa synpunkter, som för mig vid denna fråga äro de hufvudsakliga, utan det är synpunkten af den kommunala rösträtten. Beskattning är ju förutsättning för den kommunala rösträtten, och följaktligen, vill man gifva den gifta kvinnan kommunal rösträtt, finnes det ingen annan väg än att göra henne skattskyldig till kommunen. Vill man att hon i så stor utsträckning som möjligt skall få denna kommunala rösträtt, bör man också göra bestämmelserna i fråga om skattskyldigheten så vidsträckt som möjligt. Jag tror för öfrigt ej att man kan stanna vid den kommunala rösträtten, utan jag håller före att när vi komma till att lösa den stora frågan angående den politiska rösträtten för kvinnan, kommer det nog att med skäl ifrågasättas, huruvida icke den lösning kanske är den riktiga, som till en början låter kvinnans politiska rösträtt vara beroende af den kommunala. För dem, som hafva den uppfattningen, är det naturligtvis af en alldeles särskildt stor vikt att i alla de fall, då kvinnan har en sådan ekonomisk ställning, vare sig på grund af sitt arbete eller på grund af sin förmögenhet, att hon enligt de grunder som i allmänhet gälla för kommunal rösträtt skulle blifva röstberättigad, hon äfven blifver det.

På dessa skäl anhåller jag att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Nyström, Carl: Då herr Trygger så fullständigt anført hvad jag i denna sak skulle velat framhålla, skall jag för att icke trötta kammaren med ett upprepande af hvad förut yttrats endast anhålla att få i allo instämma uti hans anförande.

Friherre Åkerhielm: Då herr statsrådet och chefen för finansdepartementet gjorde ett uttalande, hvaraf de, hvilka ej närmare satt sig in i det föreliggande ämnet, möjligen skulle kunna draga den slutsats, att kammarrätten afstyrkt det föreliggande förslaget, ber jag att få yttra några ord.

Herr statsrådet erinrade nämligen om att bland de anmärkingar som gjorts mot förslaget vore äfven den, att därest man gjorde en uppdelning af inkomsten för båda makarne, understundom skulle kunna inträffa, att ingendera makans inkomst uppginge till deklaraionspliktigt belopp, att följaktligen ingen skulle komma att deklarerera, och att däraf kunde blifva följd, att en del skatt ginge för staten förlorad. Men denna anmärkning gjorde kammarrätten icke i syfte att afstyrka förslaget, utan kammarrätten sökte utfinna ett medel att afhjälpa denna olägenhet och föreslog för det fall, att den make, som blefve deklaraionssskyldig — om ingendera blefve det, kunde man ej hjälpa saken — skulle vara skyldig anmäla, om den andra make åtnjöte inkomst som borde beskattas. Härmed åsyftades då, att beskattningsmyndigheterna skulle blifva i tillfälle att få kännedom om förhållandet och möjligen göra den utredning, som kunde påkallas för att beskatta den andra maken.

Nu vill jag för min del ej hålla på det förslaget, utan anhaller endast att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition. Jag är nämligen af den uppfattningen, densamma som nyss från statsrådsbanken uttalats, att rättighet till kommunal rösträtt bör åtföljas af plikt att utföva denna rösträtt. Följaktligen bör det icke göras beroende på hustruns eget initiativ att blifva beskattad, utan här bör finnas en bestämd föreskrift om att hon *skall* särskildt beskattas. Mig synes således, som om nu icke funnes någonting annat att välja emellan än bifall till Kungl. Maj:ts proposition eller afslag därå. För min del anser jag riktigast att bifalla Kungl. Maj:ts proposition, och det skulle väl dessutom förefalla bra egendomligt, om, sedan 1904 års Riksdag begärt förslag gående ut på en definitiv skyldighet för kvinnan att blifva beskattad, Riksdagen nu skulle säga: vi vilja ej vara med därom och medgifva endast en fakultativ rättighet för henne att blifva beskattad. Detta vore en inkonsekvens, hvartill jag antager att Riksdagen ej skulle vilja göra sig skyldig, utan anhaller jag därför att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Friherre Beck-Friis, Carl Joachim: Då jag inom utskottet understödt det förslag, som utskottet här framlagt, skall jag be att härför få andraga ett par skäl.

Här har talats om att man borde gifva rätt åt kvinnan att få förvärfva kommunal rösträtt. För min del är jag fullkomligt öfvertygad om att kvinnorna i allmänhet ej hafva någon bestämd önskan i detta fall, utan att det därför vore nog, om man beredde

*Förslag om
ändrad lydelse
af vissa §§ i
beviljningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)*

Förslag om
ändrad lydelse
af vissa §§ i
bevillningsför-
ordningen
m. n.
(Forts.)

dem möjlighet att få egen debetsedel och däraf följande kommunal rösträtt. Men om Kungl. Maj:ts förslag skulle gå igenom, är jag öfvertygad om att däraf på många håll skulle framkallas mycket missnöje. Ty antag, att kvinnan råder öfver 2- à 300 kronor, hvarför hon skulle erhålla egen debetsedel, så beror det på mannens inkomst, om hon får rättighet till afdrag eller icke. Då hennes och mannens sammanlagda inkomst icke uppgår till 1,200 kronor, skulle däriifrån få afdragas 450 kronor, och går den upp till mera än 1,200 men icke till 1,800 kronor, få 300 kronor afdragas, och då skulle detta bevillningsfria afdrag fördelas emellan hvad mannen skall skatta för och hvad hustrun skall skatta för. Går sammanlagda inkomsten upp till 1,800 kronor, får intet afdrag ske. Således kommer att inträffa, att, om hustrun har 2- à 300 kronors inkomst, för hvilken hon skall erhålla debetsedel, det belopp, för hvilket hon skall erlägga kommunalutskylder, kan komma att blifva ganska olika, och jag är öfvertygad om att detta skulle väcka mycken förvåning, kanske äfven förargelse på många håll. Så blefve äfven förhållandet, om hennes och mannens inkomster äro så stora, att de vore skyldiga betala inkomstskatt, då den procent, efter hvilken inkomstskatten skall utgå, beräknas efter deras sammanlagda inkomst, och jag föreställer mig, att här en ganska stor skillnad ofta komme att göra sig gällande.

Jag tror därför att det är nog, om hustrun får rättighet att i de fall, då hon så önskar, få egen debetsedel, och att det skulle vara på henne själf detta skulle bero.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställau.

Herr Sjöcrona: Jag vill endast fästa uppmärksamheten därpå att de omständigheter, som den siste talaren påpekade, kunna inträffa precis lika väl, om hustrun begagnar sig af den fakultativa rättigheten att få deklarerera för sin inkomst, så att det uppgifna förhållandet synes mig icke hafva någon betydelse.

Jag yrkar bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande paragraf yrkats: 1:o) att densamma skulle godkännas enligt utskottets förslag; 2:o) af herr *Wester*, att samma förslag skulle godkännas med uteslutande af andra momentets senare stycke; och 3:o) att paragrafen skulle godkännas med den af Kungl. Maj:t föreslagna lydelse.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till det under 3:o) här ofvan upptagna yrkandet vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf och sedan till kontraposition därvid antagits godkännande af utskottets förslag till

paragrafens lydelse, uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som godkänner Kungl. Maj:ts förslag till ändrad lydelse af 7 § i förordningen angående bevilning af fast egendom samt af inkomst, röstar

*Förslag om
ändrad lydelse
af vissa §§ i
bevilningeför-
ordningen
m. m.
(Forts.)*

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes bevilningsutskottets förslag till paragrafens lydelse.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 66;

Nej — 33.

1 §.

Godkändes.

2 §.

För denna paragraf hade utskottet föreslagit följande lydelse:

Bevilning för fast egendom erlægges af den, som för nästföregående året författningsenligt mantalsskrifvits eller bort mantalsskrifvas såsom ägare eller innehafvare af fastigheten. Bevilningen erlægges af *ägaren* utom i följande fall, då bevilningen utgöres af *innehafvaren*, nämligen:

a) för jordegendom, som besittes med stadgad åborätt eller är af allmän myndighet eller af stiftelse till begagnande mot lifstidsstädja upplåten, för i stad befintlig så kallad ofri tomt, hvarifrån innehafvaren ej må skiljas, så länge han erlägger tomtören eller utan att vederbörlig lösen gifves, samt för skogsområde, som blifvit upplåtet till bergshandteringens understöd, till sågverk eller kanalbolag, eller ock innehafves af stad eller annan menighet;

b) för jordegendom eller annan fastighet, som antingen är till boställe eller eljest på lön anslagen, såvida ägaren enligt 4 § a) eller b) är från fastighetsbevilning fri och hela fastigheten är åt endast *en* person upplåten;

Förslag om
ändrad lydelse
af vissa §§ i
bevillningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)

c) för lägenhet, som är till besittning på viss tid eller på lifstid från annan egendom afsöndrad.

Har efter mantalsskrifningen för nästföregående år skattskyldig ägare eller innehafvare af fastigheten aflidit, påföres bevillningen hans stärbhus.

Är skattskyldig gift, skall mannen taxeras för hustrun tillhörig fast egendom, dock under iakttagande att hustru, som haft fastighet, däröfver hon enligt lag ägt ensam råda, må för sådan fastighet särskildt taxeras, såvidt hon före den 1 mars därom gör framställning hos vederbörande taxeringsnämnd. Genom aflämnande af sådan uppgift till ledning för egen taxering, som i förordningen om inkomstskatt omförmäles, skall framställning i dylikt afseende anses hafva blifvit gjord, såvidt angår fastighet, å den ort, där uppgift enligt inkomstskatteförordningen aflämnats.

Herr Cavalli: På grund af det beslut, som nyss fattats, hemställer jag, att kammaren behagade besluta, att det tilläggsstadgande, som utskottet föreslagit i 2 §, måtte få utgå. Det börjar med orden: »Är skattskyldig gift» och slutar med orden: »enligt inkomstskatteförordningen aflämnats».

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter på gjord proposition föreliggande paragraf godkändes med den ändring, att sista stycket uteslöts.

4, 10 och 11 §§.

Godkändes.

14 §.

Denna paragraf lydde sålunda:

Till ledning vid taxeringen skola följande uppgifter meddelas:

1:o de år, då allmän fastighetstaxering skall verkställas:

a) af stadsdomstol samt domare på landet:

uppgift å beloppet af den vid senaste försäljning betingade köpeskilling för hvarje fast egendom, hvarå, efter det enahanda uppgift sist meddelades, lagfart på grund af köp beviljats; börande i denna uppgift, hvilken skall angifva köparens och säljares namn samt köpeafhandlingens datum, anmärkas, när försäljningen skett af föräldrar till barn, om och i så fall till hvilket belopp i köpeskillingen inbegripits godtgörelse för inventarier eller inbärgad gröda, om förbehåll gjorts om s. k. undantagsförmåner samt om köpet skett å exekutiv eller konkursauktion;

b) af direktion för hypoteksinrättning:

uppgift å det värde, hvartill hvar och en i samma hypoteksinrättning till belåning anmäld fast egendom blifvit uppskattad vid därå, efter det enahanda uppgift senast meddelades, för dylikt låns erhållande anställd och godkänd värdering;

*Förslag om
ändrad lydelse
af vissa §§ i
bevillningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)*

2:o hvarje år:

a) af styrelse öfver brandförsäkringsinrättning eller dess agenter eller vederbörande brandstodskommitté:

uppgift rörande försäkringsvärdet å de i 5 § b) omförmälda hus och byggnader; börande denna uppgift, hvilken skall meddelas särskildt för hvarje fastighet, afse samtliga hit hörande byggnader, hvilka blifvit mot brandskada försäkrade under den tid af samma år och det näst föregående, för hvilken enahanda uppgift icke förut meddelats;

b) af statsdepartementet jämte hvarje ämbetsmyndighet eller ämbetsverk, vare sig statens, stads eller menighets, äfvensom af styrelse för allmän inrättning eller stiftelse, där ämbets- eller tjänsteman, vaktbetjänt eller annan ägt utbekomma aflöning eller pension:

uppgift angående de af hvar och en person under nästföregående år uppburna särskilda belopp af lön, tjänstgöringspenningar, dagaflöning, traktamente, arfvode, uppmuntrings-, mil- eller felräkningspenningar, portions-, inkvarterings- eller beklädnadsersättning, provision eller gratifikation och andra löneförmåner, äfvensom pension, hvarjämte, då med tjänstebefattning följt fri kost, boställe, bostad eller löningsjord eller inkomst af sportler, expeditionslösen, bötes- eller beslagsandelar eller andra obestämda eller extra inkomster, sådant bör i uppgiften särskildt antecknas;

c) af förmyndarekammare eller gode män för tillsyn å förmynderskap:

uppgift angående sammanlagda beloppet af hvarje omyndigs inkomst af kapital under nästföregående år, för så vidt den uppgått till minst 500 kronor;

d) af agent för utländskt försäkringsbolag:

uppgift angående antalet försäkringar och premiebeloppet under nästföregående år inom agenturens område, äfvensom beloppet af utbetalda återförsäkringspremier:

e) af styrelse för verk eller bolag, som är med Kungl. Maj:ts oktroj försedt eller blifvit såsom aktiebolag registrerad eller står under offentlig kontroll, samt af annat bolag eller rederi, så ock af enhvar annan, som under nästföregående år varit taxerad för inkomst af rörelse eller yrke till belopp af minst 5,000 kronor:

*Förslag om
ändrad lydelse
af vissa §§ i
bevilningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)*

enahanda uppgift, hvarom i *b)* stadgas, angående lön- och arfvodestagares samt öfriga arbetares löneförmåner.

I uppgift, hvarom i 2:o *b)* och *e)* stadgas, må icke något slag af de vederbörande tillkommande aflöningsförmåner uteslutas, äfven om enligt denna förordning afdrag för någon del däraf må vara vid taxeringen medgifvet, dock att pension eller gratifikation å belopp, understigande 200 kronor, må från sådan uppgift uteslutas, då för den, som åtnjutit dylik pension eller gratifikation, annan inkomst ej uppgifves.

Herr statsrådet Swartz: I denna paragraf har utskottet gjort en afvikelse från Kungl. Maj:ts förslag. Kungl. Maj:t hade föreslagit, att sådana inkomster som särskildt af provision eller tantiem eller dylika, som influtit under det löpande året men som hänförde sig till förhållanden under det närmast föregående året, skulle upptagas i deklARATIONEN såsom inkomst under nästföljande året och taxeras i sammanhang med de inkomster, som verkligen influtit under det året. Häremot har utskottet opponerat sig och ansett, att man bör strängt fasthålla vid att endast sådana inkomster, som i verkligheten influtit under det år taxeringen afser, skola beskattas. Nu kan det vara mycket fråga om hvilkendera synpunkten som här är den riktiga; skäl kunna här anföras både för och emot. Jag vill blott säga, att för hvar och en som för böcker tror jag att det ligger ganska nära till hands att säga, att sådana inkomster, hvilka hänföra sig till förhållanden under det förflyttna året, äro att anse såsom inkomster under det året, äfven om de icke kontant influtit förrän under det påföljande året. Jag behöfver blott hänvisa till våra allmänna banker och enskilda bankirer. Om de ej skulle såsom inkomster för näst föregående år beräkna alla räntor som uppdebiteras till den 31 december, utan anse dem vara inkomster först sedan de influtit, tror jag att det skulle vålla en förskräcklig villervalla och mycken svårighet för bankerna att göra ett bokslut, hvarmed vore något bevänt. Jag kan därför icke tro att utskottet menat, att sådana inkomster också äro att hänföra till de inkomster, om hvilka utskottet förklarar, att de skola taxeras under det år, under hvilket de influtit, ehuru utskottet i motiveringen talar om att man undantagslöst skall beskatta inkomst under det år, under hvilket den i verkligheten influtit, utan utskottet har väl menat, att den bestämmelsen icke skulle sträcka sig längre än hvad den efter de strängt begränsade ordalagen i den föredragna § kan afse, nämligen till särskilda personers inkomster, i främsta rummet inkomst af provision och tantiem o. s. v.

Nu får jag säga, att jag tycker det egentligen icke är någon skillnad i detta afseende på inkomsten, vare sig den härflyter af kapital eller utaf arbete, om kapitalet lämnat afkastning under

förra året eller om det varit arbete, hvilket beräknats för samma år. Jag tror därför icke, att frågan är löst på det sättet som utskottet här föreslagit; denna fråga kommer nog upp igen och får väl en lösning på ett eller annat sätt, ty såsom här står, kan det ej blifva annat än fortfarande samma förvirring, som just gifvit anledning till Kungl. Maj:ts förslag.

Å andra sidan vill jag icke neka till att i ett afseende utskottet har ett visst fog för sin anmärkning gent emot Kungl. Maj:ts framställning: man kan åtminstone anföra goda skäl för utskottets uppfattning i detta stycke. Om nämligen utskottets uttalande begränsas att gälla enskilda personer, hvilkas arbete ligger till grund för de inkomster, hvarom här talas, då erkänner jag att sådan inkomst som tillflyter en person något senare under löpande året, äfven om den intjänats genom arbete under det föregående, har individen svårt att erkänna såsom en sådan inkomst, som bör taxeras gemensamt med hans inkomst under förra året, och särskildt om den influtit så sent, att den ej kunnat upptagas uti deklarationen. Men när inkomsten inflyter så tidigt under året, att den kan upptagas i deklaration, synes mig den kunna och böra tagas i beräkning såsom belöpande på föregående år i öfverensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag. Jag vill härpå gifva ett belysande exempel, icke något uppkonstrueradt, utan taget ur verkliga lifvet och som kan inträffa när som helst. En handelsresande reser för provision och får ut denna i början af hvarje halfår. I januari får han ut halfårsprovisionen för sista halfva året, men tager från och med det löpande årets början plats som fast bokhållare och får samtidigt lön från och med januari månads ingång. Enligt bevillningsutskottets förslag skall såväl hela provisionen för sista halfåret och hela lönen, som han under löpande året kommer att intjäna, tagas till beskattning året därpå. Naturligtvis komme detta att i hög grad öka progressionen för hans skatt. Åtskilliga andra sådana exempel skulle kunna anföras, och det gör att jag tror att frågan kommer igen. Men då som sagdt jag måste erkänna att det ligger något visst berättigande i de anmärkingar, som utskottet här gjort mot Kungl. Maj:ts förslag, skall jag åtminstone icke nu påyrka något afslag å utskottets förslag.

Friherre Åkerhielm: Om det vore så som finansministern trodde sig kunna förutsätta och som jag också gärna skulle vilja antaga, att det uttalande, utskottet gjort i afseende å beräkningen af nästföregående års inkomst, uteslutande syftade å sådana löntagare, som hafva sin ersättning i form af provision eller tantiem eller med andra ord under en sådan form, att beloppet icke är på förhand bestämdt utan blir fixerat först efter det årets slut, för hvilket det skall deklarerat, skulle jag icke anse att det låge något betänkligt i att göra så som utskottet ifrågasatt, ehuru väl jag för

*Förslag om
ändrad lydelse
af vissa §§ i
bevillningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)*

*Förslag om
ändrad lydelse
af vissa §§ i
bevilningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)*

min del tror, att det går utmärkt väl att deklarerera äfven sådana inkomster för det år, hvarå de belöpa. Om en person har inkomst helt eller delvis utgående såsom tantiem, så är det klart, att han, när året går till ända, ej vet hur stort tantiembeloppet är, men ofta nog kan han hafva kännedom därom före den 1 mars, när han skall deklarerera. Vet han icke heller då beloppet, är det ju mycket lätt för honom att säga: tantiemen är ännu icke bestämd, jag skall be att sedermera i det afseendet få komplettera deklarationen. På samma sätt när fråga är om provision. En tjänsteman sitter t. ex. som sekreterare i en kommitté och får sitt arfvode bestämdt först när han afslutat sitt kommitéuppdrag, och då är det väl klart att det icke kan ifrågasättas, att han skall deklarerera förrän året efter det han utfått arfvodet. Men det inträffar ganska ofta, numera åtminstone, att sekreterare i kommittéer hafva en månatlig aflöning, och då är det naturligtvis riktigt att, när han exempelvis 1910 deklarerar för 1909, han då skall deklarerera för det arfvode, som han åtnjutit för år 1909, äfven om han ej fullständigt uppburit det förrän vid 1910 års början. Om man ville inskränka utskottets beräkningsrätt till sådana löntagare, på hvilka jag nu gifvit några exempel, skulle jag icke finna det vara någon olägenhet att följa utskottet, men utskottets motivering går i själfva verket vida längre. Utskottet börjar med att säga, att syftemålen med 1907 års reform »synas utskottet hafva vunnit sitt fulla beaktande genom den i 7 § gifna konstitutiva bestämmelsen, att skattskyldig skall taxeras för den inkomst han åtnjutit under det nästföregående året, en bestämmelse, som, sedd i belysning af hela reformen, enligt utskottets förmenande, afser de inkomster, af hvilka de skattskyldiga under samma år verkligen kommit i åtnjutande». Nu anser jag för min del att man kommit i åtnjutande af en inkomst, äfven om den icke blifvit betald samma år man intjänat den. Men när sedan litet längre fram i utskottets utlåtande det talas om att inkomsten skall hafva influtit i den skattskyldiges kassa, måste man däraf draga den slutsatsen, att enligt utskottets förmenande en person icke kommer i verkligt åtnjutande af en inkomst under annan förutsättning än att den influtit i hans kassa. Nu menar utskottet, att den reform, som skedde 1907, skulle hafva åsyftat något sådant, men jag tror att så icke är förhållandet. Det finnes ingenting af hvad som vid föregående årets riksdag förekommit som pekar på att det var meningen att göra någon reform uti hvad beskattningsförfattningarna förut betecknat såsom själfva begreppet åtnjuten inkomst. Tvärtom finnas omständigheter, som peka på att syftet icke var något annat än att undanröja den sammanblandning, som enligt då gällande beskattningsförfattningar förekom i det afseende, att man i vissa fall taxerades för föregående års inkomst, i andra fall för det löpande årets inkomst. Man åsyftade att detta dubbelförhållande skulle upphöra och att man alltid skulle blifva taxerad för nästföregående

årets inkomst samt att det vidare skulle ordnas så, att man blefve taxerad för ett års inkomst, men ej samtidigt för ett års inkomst och möjligen en del af ett annat års. Det har naturligtvis stor betydelse för de skattskyldige att de icke blifva på en gång taxerade för mer än ett års inkomst, eftersom vi hafva progressiv inkomstskatt och progressionen blir större ju mera af inkomsten som öfverföres från ett år till ett annat.

Finansministern yttrade uti sitt anförande till statsrådsprotokollet år 1907: »Då jag sålunda starkt betonar olägenheterna af den nuvarande lagstiftningen med afseende på beskattningsåret, bör jag samtidigt framhålla, att på grund af de taxeringsföreskrifter, för hvilka jag redogjort, den nu gällande ordningen i stort sedt kan i ett afseende, nämligen i fråga om sådana af en fortgående verksamhet härflytande inkomster, som verkligen taxeras till det belopp, de utgjort nästföregående år, sägas innebära hvad som med den ifrågasatta reformen åsyftas. Inkomsten taxeras visserligen för det löpande året, men då den upptages med nästföregående års belopp, blir detta för en regelbundet fortgående verksamhet i hufvudsak en taxering af nästföregående års inkomst. Reformen får därför *materiellt inverkan väsentligen på sådana inkomster, som skola taxeras till det belopp, de utgöra under löpande året*, d. v. s. lön eller pension, inkomst af verksamhet som tager sin början under löpande året, tillfälliga inkomster och dylikt.»

Häraf framgår ju tydligt att i afseende å andra inkomster d. v. s. sådana inkomster, som taxerats efter det nästföregående årets förhållanden, var det meningen att bibehålla status quo, och status quo i det fallet framgår af den då gällande bevillningsförordningen, som innehöll, att skattskyldig skulle taxeras för den inkomst, han åtnjutit under det nästföregående året. Denna bestämmelse hade förut uti gällande författningar den innebörd och tillämpades också alltid sålunda, att med nästföregående årets inkomst betecknades den inkomst, som hade förvärfvats under året eller under året intjänats, men icke den inkomst, som hade influtit i kassan under det föregående året. Och det förefaller åtminstone mig tämligen tydligt att det vore ganska betänkligt, om man skulle vilja göra en sådan tolkning gällande, att man skulle taxeras för den inkomst, som influtit i kassan, och icke för den inkomst, som man under året förvärfvat. Herr statsrådet gaf själf ett exempel, hurusom med den uppfattningen, att inkomsten skulle under nästföregående året ha influtit i kassan, det komme att inträffa just hvad man genom 1907 års reform ville undvika, nämligen att man skulle kunna blifva taxerad icke för den under nästföregående året förvärfvade inkomsten, utan för denna inkomst jämte en del af tidigare förvärfvad inkomst. Jag kan ju äfven anförä ett exempel. En kapitalist har sina räntor förfallna halfårsvis, den 31 juli och den 31 december. En galdenär, som det

*Förslag om
ändrad lydelse
af vissa §§ i
bevillningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)*

*Förslag om
ändrad lydelse
af vissa §§ i
bevilningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)*

åligger att den 31 december betala då förfallen ränta, betalar icke förrän den 1 påföljande januari. Då skulle denne kapitalist enligt den åsikt utskottet vill göra gällande — för så vidt utskottet verkligen syftar på annat än löntagare, hvilkas inkomster utgå med ovissa på förhand ej bestämda belopp — då skulle inträffa, säger jag, att kapitalisten, som ej fått sin ränteinkomst den 31 december, skulle i deklARATIONEN uppgifva ej denna förfallna ränteinkomst, utan blott den ränta, som influtit i hans kassa den 31 juli. Sedan, nästa år måhända — man kan antaga att gäldenären då betalar räntan å behörig tid — får han för det året uppgifva $1\frac{1}{2}$ års räntor och blir taxerad därför, hvarigenom han får mycket högre progression, än han eljest skulle haft. Man kan ju invända, att han förra året fick en mindre progression, men som herrarna veta, stiger progressionen och i de flesta sådana fall blir den skattskyldige på det sättet lidande. Man skulle äfven kunna tänka sig att, om beskattningen vore så ordnad, en person, som ett år haft en mycket stor tillfällig inkomst, skulle, för att slippa en hög upptaxering nästa år, kunna komma öfverens med en gäldenär, som hade att betala ränta den 31 december, att denne väntade därmed till den 1 januari, hvarigenom han blefve i tillfälle att deklarerera ett mindre belopp för det gångna året och få räntebeloppet öfverflyttadt till ett annat år, då han ej hade så stor tillfällig inkomst, och att sålunda begränsa progressionen. Men det är kanske mera obehagligt, om en gäldenär, genom att underlåta att på rätt dag betala, åstadkommer att fordringsägaren får en större progression än han rätteligen skulle haft. Man kan också tänka på det förhållandet att en fastighetsägare under året säljer sin fastighet, och får sin likvid uti reverser, å hvilka räntan ej förfaller förrän påföljande året. Resultatet blir då det, att han ej skall skatta för fastigheten, ty det får den nye ägaren göra; han har sålt den 1909, men 1910 kan han ej uppgifva, att han för det föregående året haft någon inkomst, och sistnämnda år blir han då beskattad hvarken för fastigheten eller inkomst, och resultatet blir kanske äfven att han förlorar både politisk och kommunal rösträtt.

Jag tror, att, om verkligen utskottets utlåtande har en så vidsträckt syftning, att dess uttalande skulle gälla i afseende å alla inkomster, man i själfva verket ställt det ganska illa och åstadkommit just hvad man ville undvika genom 1907 års reform, som gick ut på att ingen skulle för ett år kunna komma att taxeras för ett års inkomst plus större eller mindre del af ett annat års inkomst.

Jag har endast velat framhålla detta i förhoppning att man från bevilningsutskottets sida möjligen skulle kunna få höra, att det ej varit utskottets mening att åt dess förslag i dessa punkter gifva en så vidsträckt syftning.

Herr Cavalli: Jag ber om ursäkt att jag tager till ordet, då den siste ärade talaren icke gjorde något yrkande, och jag skulle kanske icke bort besvära kammaren med att uppträda, synnerligast sedan finansministern ansett sig kunna låta vid utskottets förslag bero. Men då jag nu erhållit ordet, vill jag yttra mig något.

*Förslag om
ändrad lydelse
af vissa §§ i
bevilningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)*

Jag kan inte räkna på, ej ens hoppas, att herrarna komma ihåg de särskilda föredrag jag sistlidet år enskildt höll för kammarens ledamöter, men de, som komma ihåg något af hvad jag då sade, skola nog vara ense med mig därom, att jag då sökte klargöra hvad meningen var med den ifrågasatta reformen, och denna mening var, att all inkomst, som åtnjutits under föregående år, skulle beskattas under det löpande, och hvarje, om än aldrig så spetsfundig tolkning i annan riktning skulle här vara utesluten. Nu är det klart att detta ej kan gälla en inkomst, sådan som den bokföres i en affär, men för alla öfriga fall skulle gälla det föregående årets inkomst. Detta antogs af Riksdagen. Men hvad har händt? Jo, innan man ens börjat tillämpa de nya bestämmelserna, framkommer ett på teoretiska grunder uppgjort nytt förslag till förändringar, ehuru herr statsrådet nu visserligen förklarar sig af anfördt skäl vilja låta vid utskottets förslag bero. Men hvad blefve följden, om Kungl. Maj:ts förslag antogs? Jo, endast villrådighet och virrvarr och svårighet att följa beskattningsföreskrifterna. Och det vore emellertid att föra oss tillbaka till hvad det var tillföre och det vore att göra om intet den reform, som skedde i fjol, och om så skulle ske, beklagar jag, att jag tagit någon del i fjol-årets reform.

Jag vill icke trötta kammaren längre, utan hemställer, att kammaren ville låta bero vid det beslut, som fattades i fjol, d. v. s. bifalla utskottets hemställan i denna punkt.

Friherre Åkerhielm: Jag har icke anfört några teoretiska grunder för den åsikt jag uttalat, utan tror mig tvärtom hafva bjudit praktiska skäl för densamma. Då bevilningsutskottets ordförande säger, att han 1907 uti enskilda föredrag lämnat kammarens ledamöter en redogörelse för hvad som verkligen åsyftades med reformen i fråga, i afscende å hvilken jag tillåtit mig erinra, att de officiella handlingarna peka på någonting annat, kan jag icke förstå, att innehållet af de enskilda föredragen skall vid tolkningen af Riksdagens beslut hafva företräde framför hvad som står uti riksdagshandlingarna; och jag vill påpeka att det, som jag nyss läste upp, talar ett tydligt språk och icke heller, så vidt de officiella handlingarna utvisa, vid 1907 års riksdag blifvit någon gång motsagdt.

Den ärade talaren nämnde, då han nyss yttrade sig, att det 1907 var meningen, att man skulle beskattas för den inkomst, som

*Förslag om
ändrad lydelse
af vissa §§ i
bevillningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)*

man åtnjutit det föregående året. Men det är för mig fullständigt ofattligt, att en person, som förvärfvat en inkomst det föregående året, hvilken inkomst ej samma år influtit i hans kassa, därför skulle anses icke hafva åtnjutit denna inkomst. Låtom oss t. ex. tänka på våra bankbolag, hvilka, om man skulle betrakta saken så, skulle under nästföregående år i allmänhet blott haft den vinst, som bestode i faktiskt under året influtna räntor minus räntor och omkostnader. Jag tror man skulle komma till ganska besynnerliga resultat, om man beräknade på det sättet, och säkert är att det skulle strida mot all vanlig bokföring, hvilken naturligtvis för att kunna uppvisa nettovinsten äfven måste visa upplupna räntor på både debet- och kreditsidan.

Herr Törneblad: Jag ber om ursäkt att jag tager till ordet i denna sena timme, men jag anser frågan verkligen vara så pass viktig, att den väl kan vara värd några ord till.

Jag har föreställt mig, att meningen med den reform, som i fjol vidtogs, var att uti taxeringsuppgifterna införa enkelhet och reda såvidt möjligt. Till denna enkelhet och reda hör också naturligtvis att man skall veta, för hvilket år inkomsten skall uppgifvas. När jag nu säger *för hvilket år*, visar det sig redan af hvad som står på tredje sidan i betänkandet, att därom hafva olika meningar gjort sig gällande, och då det talas om bankbolag och dylikt samt upplupna räntor, föreställer jag mig att därvidlag måste böckerna hafva vitsord. Böckerna kunna ju infordras vid taxeringen, och då blir det dessa, som komma att afgöra hvad som skall upptagas såsom åtnjuten inkomst, antingen den nu verkligen influtna eller åtnjutna men ännu icke influtna, hvaremot beräkningar om en osäker inkomst, som möjligen utfaller under det löpande året, alltid äro vilseledande. Jag vill taga ett exempel för att belysa konsekvenserna. Utdelning i ett aktiebolag utfaller kanske icke alltid före den 1 mars, ej ens alltid före den 1 juni. Nu säger man att sådant är lätt hjälpt genom att man blott begär uppskof för komplettering efteråt. Men jag tror icke att det var meningen med reformen, att uppskofsbegäran skulle blifva ett slags regel, utan meningen var väl den, att allmänheten, hvilken i år är ökad därigenom att deklarationsskyldigheten sträcker sig längre ned än förut, skulle få så klart som möjligt för sig, hvilken inkomst den skall uppgifva, och jag föreställer mig att det målet vinnes säkrast genom antagande af utskottets förslag i 14 mom., hvilket ju är bestämmande för hela uppfattningen. Därtill skall jag be att få yrka bifall.

Efter härmed slutad öfverläggning godkändes förevarande §.

56, 57 och 60 §§.

(Godkändes.)

*Förslag om
ändrad lydelse
af vissa §§ i
bevillningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)*

Förslaget till ändrad lydelse af 10 § i den vid bevillningsförordningen fogade instruktion för taxeringsmyndigheterna.

Denna § hade följande lydelse

enligt Kungl. Maj:ts förslag:

Vid tillämpning af 11 § 1 mom. i bevillningsförordningen, angående befrielse från eller lindring i bevillning för inkomst af kapital eller arbete, skall den skattskyldiges eller, i fråga om äkta makar, deras behållna afkomst nästföregående år såväl af vederbörande då tillhörig fast egendom som ock af sådan särskildt beskattad rörelse, som drifvits i bolag eller idkats å annan ort än den, där den skattskyldige är mantalsskrifven, tagas i beräkning vid bestämmandet af de sammanräknade årsinkomsterna, hvarvid i fråga om fast egendom iakttages, att inkomst af jordbruksfastighet beräknas till 6 procent och inkomst af annan fastighet till 5 procent af taxeringsvärdet. Om sålunda skattskyldig finnes i sin mantalsskrifningsort hafva haft t. ex. 450 kronors inkomst af kapital eller arbete samt tillika ägt stadsfastighet, taxerad till 2,000 kronor och hvilken alltså bör upptagas till 100 kronors afkomst, så att hans sammanräknade årsinkomst uppgått till 550 kronor. får enligt föreskriften i andra stycket af det ifrågarörande momentet, jämfördt med hvad ofvan sagts, sådan skattskyldig tillgodonjuta bevillningsfrihet för ett belopp af 450 kronor och

enligt utskottets förslag:

Vid tillämpning af 11 § 1 mom. i bevillningsförordningen angående befrielse från eller lindring i bevillning för inkomst af kapital eller arbete, skall den skattskyldiges eller, i fråga om äkta makar, deras behållna afkomst nästföregående år såväl af vederbörande då tillhörig fast egendom som ock af sådan särskildt beskattad rörelse, som drifvits i bolag eller idkats å annan ort än den, där den skattskyldige är mantalsskrifven, tagas i beräkning vid bestämmandet af de sammanräknade årsinkomsterna, hvarvid i fråga om fast egendom iakttages, att inkomst af jordbruksfastighet beräknas till 6 procent och inkomst af annan fastighet till 5 procent af taxeringsvärdet. Om sålunda en skattskyldig finnes i sin mantalsskrifningsort hafva haft t. ex. 450 kronors inkomst af kapital eller arbete samt tillika ägt stadsfastighet, taxerad till 2,000 kronor och hvilken alltså bör upptagas till 100 kronors afkomst, så att hans sammanräknade årsinkomst uppgått till 550 kronor, får enligt föreskriften i andra stycket af det ifrågarörande momentet, jämfördt med hvad ofvan sagts, sådan skattskyldig tillgodonjuta bevillningsfrihet för ett belopp af

*Förslag om
ändrad lydelse
af vissa §§ i
bevilningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)*

kommer således i det förutsatta fallet icke att erlægga någon bevilning för inkomst, hvaremot den skattskyldige, som jämte 450 kronors inkomst af kapital tillika åtnjutit exempelvis 2,000 kronors inkomst af aktier, skall erlægga full bevilning för de 450 kronorna. *Har gift man haft 1,100 kronors inkomst af kapital eller arbete och därjämte ägt jordbruksfastighet till ett taxeringsvärde af 5,000 kronor med 300 kronors där-af beräknad afkomst, samt har hans hustru tillika haft 400 kronors inkomst af aktier, däröfver hon enligt lag ägt att ensam råda, i följd hvaraf makarna i sammanräknade årsinkomster åtnjutit tillhoppa 1,800 kronor, kommer bevilning att, utan medgifvande af något afdrag, mannen påföras för hans först berörda inkomst af 1,100 kronor. Har mannen haft 1,500 kronors inkomst af kapital eller arbete och hustrun 400 kronors inkomst af tjänst, så att deras sammanlagda inkomst utgjort 1,900 kronor, skall hvardera taxeras för hela sin inkomst och därför erlægga bevilning utan afdrag.*

450 kronor och kommer således i det förutsatta fallet icke att erlægga någon bevilning för inkomst, hvaremot den skattskyldiga, som jämte 450 kronors inkomst af kapital tillika åtnjutit exempelvis 2,000 kronors inkomst af aktier, skall erlægga full bevilning för de 450 kronorna. *Har den skattskyldige haft 1,100 kronors inkomst af kapital eller arbete, 400 kronors inkomst af aktier samt därjämte ägt jordbruksfastighet till ett taxeringsvärde af 5,000 kronor med 300 kronor där-af beräknad afkomst och således i sammanräknade årsinkomster åtnjutit tillhoppa 1,800 kronor, kommer bevilning att, utan medgifvande af något afdrag, honom påföras för hans först berörda inkomst af 1,100 kronor. Har gift man haft 1,500 kronors inkomst af kapital eller hustrun 400 kronors inkomst af tjänst, så att deras sammanlagda inkomst utgjort 1,900 kronor, skall, under förutsättning att hustrun begärt att varda särskildt taxerad, hvardera maken taxeras för hela sin inkomst och därför erlægga bevilning utan afdrag.*

Herr Cavalli: Jag får hemställa, att kammaren på grund af det fattade beslutet måtte bifalla Kungl. Maj:ts förslag och afslå utskottets hemställan beträffande denna paragraf.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter Kungl. Maj:ts förslag till paragrafens lydelse godkändes.

Utskottets hemställan i punkten 1.

Förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3.

I föreliggande punkt hade utskottet hemställt, att Riksdagen ville besluta, att förordningen om inkomstskatt af den 13 september 1907 skulle fortfarande under år 1909 bibehållas vid dess nuvarande lydelse, dock att 5, 8, 10, 11, 20, 21, 40, 41 och 43 §§ i förordningen skulle erhålla den förändrade lydelse, betänkandet bifogadt förslag utvisade.

*Förslag om
ändrad lydelse
af vissa §§ i
bevilningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)*

Utskottets förslag till ändrad lydelse af vissa paragrafer i förordningen om inkomstskatt.

5 §.

Förevarende § lydde

enligt Kungl. Maj:ts förslag:

1 mom. Skattskyldig taxeras för den inkomst, han åtnjutit under det nästföregående året.

Gift man taxeras för all makarnas inkomst, i den mån inkomsten icke varit af beskaffenhet att hustrun enligt lag ägt att ensam däröfver råda. För inkomst af dylik beskaffenhet taxeras hustrun.

enligt utskottets förslag:

1 mom. Skattskyldig taxeras för den inkomst, han åtnjutit under det nästföregående året.

Är skattskyldig gift, skall i hans taxering inbegripas jämväl hustruns inkomst, dock under iakttagande att hustru, som haft inkomst, däröfver hon enligt lag ägt att ensam råda, må för dylik inkomst särskildt taxeras, såvidt hon inom tid, som i 29 § stadgas, afgifver sådan uppgift till ledning vid egen taxering, som i 21 § omförmäles.

2 mom. Vid taxeringen iakttages, att skattskyldigs sammanräknade inkomst utföres i fulla hundratal kronor, så att öfverskjutande belopp, som icke uppgår till fullt hundratal, bortfaller.

Herr Cavalli: Jag hemställer, att 5 § måtte godkännas med den lydelse, som blifvit af Kungl. Maj:t föreslagen.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, godkändes föreliggande § med den lydelse Kungl. Maj:t föreslagit.

8, 10 och 11 §§.

Godkändes.

Förslag om
ändrad lydelse
af vissa §§ i
bevilningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)

20 §.

För denna § hade utskottet föreslagit följande lydelse:

1 mom. Skyldige att utan särskild anmaning på heder och samvete årligen afgifva uppgifter till ledning vid taxeringen äro:

a) verk eller bolag, som är med Kungl. Maj:ts oktroj försedt eller blifvit såsom aktiebolag registrerad eller står under offentlig kontroll, samt

b) annan skattskyldig, som nästföregående år varit taxerad till inkomstskatt för minst 1,000 kronors inkomst eller samma år åtnjutit inkomst till enahanda belopp af beskaffenhet att den bör till inkomstskatt taxeras; *skolande gift mans uppgiftsskyldighet räknas efter makarnas sammanlagda taxerade eller åtnjutna inkomster.*

2 mom. En hvar annan vare efter anmaning, som i denna förordning sägs, skyldig lämna dylik uppgift.

Herr Cavalli: Jag tillåter mig hemställa, att de kursiverade orden på sid. 29 måtte få utgå och paragrafen godkännas med uteslutande af dessa ord, hvilka börja med »skolande gift mans» och sluta med »åtnjutna inkomster».

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter på gjord proposition förevarande § godkändes med uteslutande af de särskildt kursiverade orden »skolande gift mans uppgiftsskyldighet räknas efter makarnas sammanlagda taxerade eller åtnjutna inkomster».

21 §.

Denna § hade följande lydelse:

Uppgift, som i 20 § omförmäles, skall, i enlighet med fastställt formulär, skriftligen afgifvas och utvisa:

dels den fasta egendom, för hvilken uppgiftspliktig är skyldig erlägga fastighetsbevilning, egendomens beskaffenhet af jordbruksfastighet eller annan fastighet eller frälseränta, samt, därest egendomen varit under nästföregående år åsatt taxeringsvärde, nämnda värde,

dels beloppet af hans inkomst nästföregående år af kapital och arbete,

dels ock de afdrag för skuldränta och förlust nästföregående år, som han yrkar att få tillgodonjuta vid taxeringen, äfvensom, då inländskt aktiebolag eller enskildt bankbolag yrkar afdrag, hvarom i 9 § förmäles, beloppet af inbetaldt aktie- eller lottkapital och den för nästföregående år bestämda utdelningen därå.

I fall, där hustru afgifvit särskild uppgift om de inkomster, däraf hon enligt lag ägt att ensam råda, skola dessa inkomster icke upptagas i mannens uppgift. Eljest skall uppgift af gift man inbegripa makarnas alla inkomster.

*Förslag om
ändrad lydelse
af vissa §§ i
bevilningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)*

Uppgift enligt 20 § 2 mom., som inforrats af ordförande i taxeringsnämnd, må skattskyldig dock äga att muntligen hos nämnden meddela.

Vid uppgift för verk eller bolag, som i 20 § 1 mom. a) sägs, skall fogas bestyrkt afskrift af in- och utgående balansräkning samt vinst- och förlustkonto för senaste räkenskapsår, hvarmed, då räkenskapsår icke sammanfaller med kalenderår, förstås det räkenskapsår, som gått till ända närmast före den 1 mars det år, taxeringen sker. Bestyrkt afskrift eller tryckt exemplar af verkets eller bolagets revisionsberättelse för samma räkenskapsår bör ock till ledning för taxeringen, så fort ske kan, aflämnas.

Uppgift för utländsk försäkringsanstalt skall innehålla, förutom hvad ofvan föreskrifvits om fast egendom, antalet försäkringar och premiebeloppet för nästföregående år inom riket, äfvensom beloppet af under samma tid utbetalade återförsäkringspremier.

Herr Cavalli: Äfven i afseende på denna paragraf hemställer jag, att de tillagda orden på sid. 30, som börja med »I fall» och sluta med »alla inkomster» måtte utgå.

Efter härmed slutad öfverläggning godkändes föreliggande § med uteslutande af det stycke, som började med orden »I fall, där hustru» och slutade med orden »makarnas alla inkomster».

40, 41 och 43 §§.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten 3.

Bifölls i hvad den ej besvarats genom kammarens föregående beslut.

Punkten 4.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 5.

Lades till handlingarna.

Herr *Boman* väckte en motion, n:o 63, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående inköp för statens räkning af aktiebolaget Svappavaara malmfält tillhöriga grufvor m. m.

Motionen blef på begäran bordlagd.

Aflämnades följande motioner:

n:o 64, af herr *Heïman*, i anledning af Kungl. Maj:ts förslag till ändrad lydelse af 41 § i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd, äfvensom af 43 § i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm;

n:o 65, af herrar *Berger* och *Nyström, Johan Fredrik*, om tillägg till det vid 1907 års riksdag såsom hvilande antagna förslag till öfvergångsstadgande i riksdagsordningen;

n:o 66, af herr *af Ekenstam*, i anledning af Kungl. Maj:ts förslag till lag angående vård af enskildes skogar inom Gottlands län; och

n:o 67, af herr *Hallin*, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till uppförande af tuberkulossjukvårdsanstalter m. m.

Dessa motioner föredrogos och hänvisades, n:is 64 och 66 till lagutskottet, n:o 65 till konstitutionsutskottet och n:o 67 till Riksdagens särskilda utskott n:o 2.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet de under sammanträdet aflämnade kungl. propositionerna.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande n:o 13, i anledning af väckta motioner angående ändrade bestämmelser i fråga om den politiska rösträtten m. m.;

lagutskottets utlåtanden:

n:o 54, i anledning af väckt motion med förslag till lagstiftning om bevisning inför rätta;

n:o 55, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ersättningen till vittnen och sakkunnige i rättegångsmål; samt

n:o 56, i anledning af väckta motioner om dels ändring i lagen angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfa fast egendom den 4 maj 1906 m. m., dels ock åtgärder mot bolags äfvensom enskilda industriidkares och skogsspekulanter jordförvärf i södra och mellersta delarna af riket; äfvensom

Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtanden:

n:o 13, angående utredning rörande statens, kommunernas, landstingens och hushållningssällskapens frigörande från deras ekonomiska beroende af de från rusdryckshandteringen härflytande medel;

n:o 14, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning, huru s. k. moderskapsförsäkring må genom statens försorg kunna beredas barnaföderskor; och

n:o 15, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående inrättande af ett under statens vård stående penninglotteri och om åtgärder till förhindrande af eller inskränkning i spel å utländska lotterier.

Justerades sju protokollsutdrag för denna dag.

På hemställen af herr talmannen medgaf kammaren, att de anslag, som utfärdats till nu pågående sammanträdes fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Kammaren åtskildes kl. 5,22 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.
